

รายงานการวิจัย เรื่อง

การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด
ของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี

โดย

น.พ.ปราชญ์	บุญยวงศิริโรจน์
น.พ.ทวี	ตั้งเสรี
นางธีราพร	มณีนาถ
นายปรีชา	สุวังบุตร
น.ส.เอมหทัย	ศรีจันทร์หล้า
นางณัฐิกา	ราชบุตร
น.ส.สิริมน	ไชยเชษฐ์
นางละอียด	ปัญญาใหญ่

เลขทะเบียน ๔๐๐๕๐๓๐๗

วันที่ ๑๑ ก.ค. ๒๕๔๐

เลขเรียกท. พ. ๖๔๐

๔๔๔๐ ๐๘๔๗ ค. ๒

โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
ดำเนินการวิจัยในนามของ
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ได้รับรางวัลที่ ๒ ด้านการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต
ในการประชุมวิชาการครั้งที่ ๓ สุขภาพจิตกับยาเสพติด ปี ๒๕๔๗

รายงานการวิจัย

การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด
ของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี

โดย

น.พ.ปราชญ์	บุญยวงศิริโรจน์
น.พ.ทวี	ตั้งเสรี
นางธีราพร	มณีนาถ
นายปรีชา	สุวังบุตร
น.ส.เอมหทัย	ศรีจันทร์หล้า
นางณัฐิกา	ราชบุตร
น.ส.สิริมน	ไชยเชษฐ
นางละเอียด	ปัญญาใหญ่

เจ้าของ

โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ISBN

974 - 296 - 275 - 8

พิมพ์ครั้งที่ 1

30 พฤศจิกายน 2547

จำนวน

300 เล่ม

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์พระธรรมชนต์ 95 ถนนนันทรมย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี

ปราชญ์ บุญยวงศิริโรจน์¹, ทวี ตั้งเสรี², ธิราพร มณีนาถ², ปรีชา สุวัจนุตตร³, ณัฐิกา ราชบุตร², เอมหทัย ศรีจันทร์หล้า², สิริมน ไชยเชษฐ⁴ และละอียด ปัญญาใหญ่²

การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตสังคม และปัจจัยทางจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีการศึกษา 2547 ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรที่ใช้สารเสพติดและกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ Chi-Square ผลการศึกษาพบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การพักอาศัย และผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.05$

ปัจจัยทางจิตสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.05$

ปัจจัยทางจิตลักษณะ ได้แก่ ทศนคติต่อโรงเรียน ทศนคติต่อสารเสพติด ความรู้สึกต่อตนเอง และพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.05$

¹กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จ.นนทบุรี 11000

²โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จ.ขอนแก่น 40000

³ศูนย์สุขภาพจิตที่ 6 จ.ขอนแก่น 40000

⁴สำนักงานสาธารณสุข จ.อุดรธานี

Abstract

The study of behavioral and Psychosocial factors affecting drug taking behavior of the students in Vocational colleges in Udon Thani.

Prat Boonyawongvirot¹, Tavee Tangseree², Teeraporn Maneenast², Preecha Suawngbuta³, Nuttika Rachabuta², Emhathai Srichanla², Sirimon Chaigehet⁴, Laiad Punyoyai².

The study of behavioral and Psychosocial factors affecting drug taking behavior of the students in Vocational colleges in Udon Thani. The objective of the study is to find the relationship between personal, social, behavioral factors and the drug taking behavior of the students in vocational colleges. The population includes those studying vocational certificates in 2004. Purposive random sampling was applied among the population taking and risk-taking drugs. The data were collected using questionnaires. The data were analyzed by using Chi-square test Results.

Personal factors including sex, age, residence and learning achievement are significantly related to drug-taking behavior of the students at $p<0.05$

Socio-psychological factors including the relationship between the students and their parents, the students and their friends, the students knowledge about drugs are significantly related to drug-taking behavior of the students at $p<0.05$.

Psychological factors including towards colleges, drugs, self-acknowledgement and the students' behavior to reduce the risk of using drugs are significantly related to drug-taking behavior of the students at $p<0.05$.

¹Department of Mental Health, Ministry of Public Health, Nonthaburi 11000

²Khon Kaen Rajanagarindra Psychiatric Hospital, Khon Kaen 40000

³Mental Health Center Region 6, Khon Kaen 40000

⁴Udon Thani Provincial Public Health office, Udon Thani

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ได้รับงบประมาณดำเนินการวิจัยจากกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2547 ซึ่งช่วยสนับสนุนให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์จากบุคลากรหลายฝ่าย ดังนี้

รศ.น.พ.วัชรชัย	กฤษณะประกกรกิจ	คณะแพทยศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.กฤตยา	แสงวงเจริญ	คณะพยาบาลศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
น.พ.โกวิท	อิงศิริรัตน์	นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี	
นางวัชณี	หัตถพนม	โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์	
นายกิตติพงษ์	พิพิธกุล	คณะเกษตรศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ตลอดทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาอีกหลายท่าน ที่มีได้กล่าวนาม (รายละเอียดในภาคผนวก) ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยเหลือสนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำที่มีคุณค่าในการศึกษาวิจัย

ในด้านการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม ได้รับความอนุเคราะห์จากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามทุกครั้งอย่างดียิ่ง และการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลงมิได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี ผู้อำนวยการโรงเรียนช่างกลอุดรธานี และผู้อำนวยการโรงเรียนพาณิชย์การเทคโนโลยีอุดรธานี ที่อนุญาตให้ศึกษาและเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ทุกหน่วยงานและทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้วข้างต้น ล้วนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยสนับสนุนในการวิจัยจนสำเร็จได้ด้วยดี ตามจุดมุ่งหมายทุกประการ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ปราชญ์ บุญยวงศิริโรจน์

9 กันยายน 2547

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคม และจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน อาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาหาปัจจัยส่วนบุคคล ด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน และพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการดำเนินการป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษาต่อไป

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่สนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณ คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการวิจัย ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้ และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้อำนวยการศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดขอนแก่น ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณาจารย์ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประสานงานจาก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี อีกทั้งนักเรียนที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน

คณะผู้วิจัยหวังว่า ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน และพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้สามารถไปสู่ความเป็นคนดีคนเก่งของสังคมต่อไป

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
คำนำ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	3
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	3
- คำถามการวิจัย	6
- วัตถุประสงค์การวิจัย	6
- สมมติฐานการวิจัย	6
- ขอบเขตการวิจัย	6
- ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย	6
- คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย	7
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการติดสารเสพติด	12
- แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์	17
- ปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน	20
- ปัจจัยทางจิตสังคมของนักเรียนที่ติดสารเสพติด	21
- ภัยร่นกับพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเสพติด	21
- ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด	23
- แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	28
- ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดและความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด	30
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
- กรอบแนวคิดในการวิจัย	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
- การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ	50
- การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
- การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล	51

สารบัญ

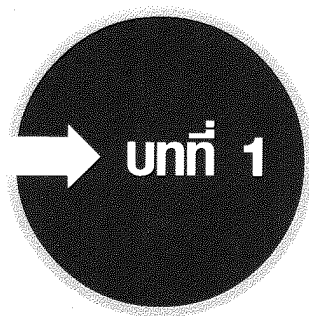
	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	55
- จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง	56
- ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตสังคมและปัจจัยทางจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง	56
- การอภิปรายผลการวิจัย	74
บทที่ 5 สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ	79
- สรุปผลการวิจัย	79
- ข้อเสนอแนะ	81
เอกสารอ้างอิง	83
ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก ประวัติผู้วิจัย	89
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและคณะที่ปรึกษา	97
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	99
ภาคผนวก ง ตารางสถิติที่เกี่ยวข้อง	121
ภาคผนวก จ โครงการอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู	138
ภาคผนวก ฉ คำสั่งโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี	160
คำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษา และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู	162
ภาคผนวก ช ภาพแสดงกิจกรรมขณะดำเนินการจัดอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษา และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู	164

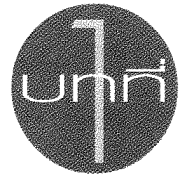
สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	56
2. ระดับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา	62
3. ทักษะคตินักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติด	62
4. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับบิดามารดา	63
5. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับเพื่อน	63
6. ทักษะคตินักเรียนอาชีวศึกษาต่อโรงเรียนและครู	64
7. ระดับความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษา	64
8. พฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา	65
9. ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	65
10. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	66
11. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีที่ศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	66
12. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ในการเข้าพักอาศัยของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	67
13. ความสัมพันธ์สถานภาพสมรสของบิดามารดาของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	68
14. ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	68
15. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเทอมสุดท้ายของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	69
16. ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับบิดามารดากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	70
17. ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับเพื่อนกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	70
18. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของนักเรียนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	71
19. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อโรงเรียนและครูของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	72
20. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	72
21. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	73
22. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด	74

สารบัญเพนกวิน

แผนภูมิที่	หน้า
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดในกลุ่มเยาวชน	13
2. แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ	41

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงทางสังคมที่เรื้อรังมานาน และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการผลิต การค้า และการแพร่ระบาด ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์อีกด้วย ปัจจุบันปัญหาการใช้ยาเสพติดได้แพร่ระบาดจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานเข้าสู่กลุ่มอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด จะเห็นได้จากจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดทั่วประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จาก 38,864 คน เป็น 41,746 คน และมีจำนวนผู้ต้องหาคดียาเสพติดเพิ่มจาก 88,342 คน เป็น 187,815 คน ในปี พ.ศ. 2535 ถึง ปี พ.ศ. 2543 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) โดยแต่เดิมผู้เสพสารเสพติด มักเป็นกลุ่มที่มีปัญหาเชิงสังคม เช่น กลุ่มไม่มีงานทำ แต่ปัจจุบันสารเสพติดมีการใช้กันมากขึ้นในกลุ่มชนชั้นทำงาน เช่น กลุ่มผู้ใช้แรงงาน คนขับรถบรรทุก ชาวประมง และกลุ่มนักเรียนที่ต้องการชยันเรียน

ปัจจุบันแนวโน้มของประเภทสารเสพติดได้เปลี่ยนแปลงจากฝิ่น กัญชา มาเป็นสารเสพติดชนิดอื่นมากยิ่งขึ้น โดยการแพร่ระบาดของสารเสพติดแต่ละประเภทจะแตกต่างกันไปในแต่ละภาค ได้แก่ ภาคใต้ สารเสพติดที่มีปัญหามากที่สุด คือ เฮโรอีนและกัญชา ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ คือ สารระเหยและกัญชา ภาคเหนือ คือ ฝิ่นและกัญชา ภาคกลาง คือ ยาบ้าและเฮโรอีน และกรุงเทพมหานคร คือ เฮโรอีนและยาบ้า จากข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ยาเสพติดทั่วประเทศเห็นได้ว่าประเภทของสารเสพติดที่ใช้ระหว่างปี พ.ศ. 2535 - 2538 มีอัตราการใช้เฮโรอีนสูงสุด โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2537 คิดเป็นร้อยละ 88.77 รองลงมาคือ สารระเหย อย่างไรก็ตามในช่วงปีหลังๆ พบว่า อัตราการใช้เฮโรอีน สารระเหย ฝิ่นและกัญชา มีแนวโน้มลดลง แต่พบอัตราการเสพยาบ้ามากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา โดยเพิ่มเป็น 2 - 4 เท่า ของทุกปี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) ซึ่งตัวเลขนี้ คาดว่าน่าจะต่ำกว่าสถานการณ์ที่เป็นจริง เพราะยังมีคนอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้เข้ารับการดูแลในสถานบำบัด และเป็นที่น่าห่วงใยเมื่อพบว่าจำนวนผู้ที่เข้ารับการรักษาในกลุ่มผู้เสพยาบ้า ร้อยละ 82.5 เป็นเด็กและเยาวชน อายุไม่เกิน 25 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมการใช้ยาบ้าเปลี่ยนจากจุดประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ไปเป็นเพื่อความสนุกสนานและต้องการเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544) เมื่อพิจารณาระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนระดับอาชีวศึกษาใช้สารเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้นและจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2546 : 1 - 2) ได้สรุปประมาณการจำนวนนักเรียนนักศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ปี พ.ศ. 2545 จำแนกตามระดับชั้นและชนิดยาเสพติด พบว่า

- 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาบ้า จำนวน 2,772 คน รองลงมาเป็นกัญชาและสารระเหย คิดเป็นจำนวน 1,374 คน และ 531 คน ตามลำดับ
- 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาบ้า จำนวน 13,326 คน รองลงมา ได้แก่ กัญชาและสารระเหย คิดเป็นจำนวน 8,232 คน และ 5,382 คน ตามลำดับ
- 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาบ้า จำนวน 30,414 คน รองลงมา คือ กัญชาและยาากล่อมประสาท คิดเป็นจำนวน 24,477 คน และ 11,728 คน ตามลำดับ
- 4) นักเรียนระดับ ปวช. เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาบ้า คิดเป็นจำนวน 13,433 คน รองลงมา คือ กัญชา และยาากล่อมประสาท คิดเป็นจำนวน 10,771 คน และ 5,808 คน ตามลำดับ
- 5) นักเรียนระดับ ปวส. เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาบ้า จำนวน 6,966 คน รองลงมา คือ กัญชา และยาากล่อมประสาท คิดเป็นจำนวน 6,497 คน และ 3,943 คน ตามลำดับ

การทบทวนความรู้เกี่ยวกับปัจจัยหรือสาเหตุของการเสพยาเสพติดที่ผ่านมา พบว่า มีนักวิชาการบางคนตั้งสมมติฐานว่าในแต่ละระยะหรือลำดับขั้นของการเสพยาเสพติดนั้น มีปัจจัยที่เป็นสาเหตุแตกต่างกัน ดังนั้นในการป้องกันจึงควรมีมาตรการ/กลวิธีที่แตกต่างกันด้วย (Kandel & Adler 1982 cited in Elickson, P.L. 1995) แต่ในทางตรงกันข้าม Jessor's theory (1977 cited in Elickson, P.L. 1995) กล่าวว่าในการอธิบายพฤติกรรมที่มีปัญหา (Problems behavior) นั้นปัจจัยที่เหมือนกันอาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่จัดเป็นปัญหาของวัยรุ่นได้เหมือนกัน เช่น พฤติกรรมเกเร/ทำผิดระเบียบ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้สารเสพติด ในแนวคิดแบบนี้ Jessor เชื่อว่ามีปัจจัย 3 ด้านที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ (1) การรับรู้ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (perceived environment system) เช่น การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน (peer approval) ตัวอย่างในการใช้สารเสพติด (2) ระบบพฤติกรรม (behavior system) เช่น การถูกตัดชื่อออกจากโรงเรียน พฤติกรรมเกเร/ผิดระเบียบ (3) ระบบบุคลิกภาพ (personality system) เช่น ทศนคติ ค่านิยมและความคาดหวัง Jessor ยังได้แยกแยะให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างปัจจัยที่มีผลโดยตรงกับการใช้สารเสพติด เช่น การใช้สารเสพติดของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และปัจจัยทางอ้อม เช่น ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและเด็กด้วย

ในปี พ.ศ. 2543 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รายงานว่า ในกลุ่มผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดทั่วประเทศเป็นจำนวนนักเรียนมากถึงร้อยละ 81.1 ของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั่วประเทศ ดังนั้น ปัญหาการเสพยาเสพติดจึงเป็นปัญหาที่สำคัญในกลุ่มนักเรียน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักเรียน / นักศึกษาที่เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดในปี พ.ศ. 2535 - 2543 เพิ่มจาก 1,399 คน เป็น 7,560 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่ติดยารายใหม่มากถึงร้อยละ 76.8 - 90.8 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) นอกจากนี้ ยังได้มีการประมาณการว่ามีกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนอายุระหว่าง 15 - 25 ปี ซึ่งประกอบด้วยนักเรียน นักศึกษาในสถานที่ต่างๆ ใช้สารเสพติดจำนวน 71,666 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93 ของกลุ่มเสี่ยงทั้งหมด (นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ, 2538)

จากสถิติข้อมูลดังกล่าวในช่วงปี พ.ศ. 2535 - 2543 เห็นได้ว่าการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นไปปัญหานี้มีแนวโน้มจะเพิ่มความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสำรวจเพื่อประมาณการจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 - ปริญญาตรี ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2542 โดยสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544) พบว่า จากนักเรียน / นักศึกษา จำนวน 565,942 คน ทั่วประเทศมีนักเรียน / นักศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ถึง 63,290 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.18 โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องจะเป็นไปในลักษณะต่างๆ ดังนี้ (1) เป็นผู้ใช้ยาเสพติดร้อยละ 5.3 (2) เป็นผู้มีส่วนประสมการณ์ในการใช้ยาเสพติดร้อยละ 2.7 (3) เป็นผู้ติดยาเสพติดร้อยละ 1.5 (4) เป็นผู้ค้ายาเสพติดร้อยละ 1.1 (5) เป็นผู้ติดและค้ายาเสพติดร้อยละ 0.94 และ (6) เป็นผู้ใช้ยาเสพติด ร้อยละ 0.85 จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงในกลุ่มนักเรียน / นักศึกษา อันเป็นสาเหตุให้มีการเพิ่มขึ้นของยาเสพติดทั้งในด้านความต้องการ (demand) และการผลิตจำหน่าย (Supply)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านปัจจัยทางจิตสังคมของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด พบว่า ปัจจัยด้านการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักจะพบปัญหาการปรับทางจิตสังคมที่ไม่เหมาะสม (MacKwnzie, & Kipke, 1998) โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1965) ได้กล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง เป็นการประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้สึกรักตนเอง ความภูมิใจในตนเอง การยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและรับรู้ว่าคุณภาพตนเองมีความสามารถ สำหรับวัยรุ่นติดสารเสพติดนั้น มักมีผู้กล่าวว่าบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Tweed, 1998) มักมีความขัดแย้งในตนเอง และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อตนเอง (Mohr, 1998) โดยเฉพาะวัยรุ่นชายมักพบว่า มีพฤติกรรมที่เสี่ยงในด้านสุขภาพ เช่น พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การสูบบุหรี่ ดื่มสุราหรือใช้สารเสพติดมากกว่าวัยรุ่นหญิง (ปริญาดา จิรกุลพัฒนา, 2536) วัยรุ่นชายบางคนเข้าสู่ระยะวัยรุ่นช้ากว่าเพื่อนวัยเดียวกันมักเกิดข้อเปรียบเทียบกับเพื่อนและถูกเพื่อนล้อจนมองเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และการปรับทางจิตสังคมที่ไม่เหมาะสม จนอาจนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ (เสาวรส มีกุล, 2543) นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ติดสารเสพติดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว ซึ่งส่วนนี้เป็นการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่น พบว่า ปัจจัยในการเห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถทำนายการปรับตัวของวัยรุ่นได้ โดยวัยรุ่นที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง จะปรับตัวได้ดีกว่าวัยรุ่นที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (จงกลนิ ดุ่นเจริญ, 2540.)

เดอโรกาติส (Derogatis, 1986 : Morrow, Chiarello, & Derogatis, 1978) กล่าวถึงการปรับทางจิตสังคมว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ใช้พิจารณาผลลัพธ์ที่ตามมาของกระบวนการปรับตัว และได้ให้ความหมายของการปรับทางจิตสังคมว่า หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกทั้งทางด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ และการทำหน้าที่ในสังคมเป็นการประเมินสิ่งที่แสดงถึงความสามารถของการปรับตัวในด้านต่างๆ ต่อความเครียดโดยแสดงการปรับทางจิตสังคมออกเป็น 7 ด้าน คือ ภาวะสุขภาพ อาชีพการงาน สภาพแวดล้อมภายในบ้าน สัมพันธภาพทางเพศ สัมพันธภาพกับครอบครัวเครือญาติ สภาพแวดล้อมทางสังคม และความไม่สุขสบายทางใจ การที่บุคคลจะมีการปรับทางจิตสังคมที่ดีนั้นมีปัจจัยที่มากเกี่ยวข้องหลายประการ ซึ่งในการบำบัดรักษาวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดนั้น พบว่า ภายหลังการรักษาแล้ว วัยรุ่นมักเกิดปัญหาการกลับไปเสพสารเสพติดซ้ำอีก เนื่องจากกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เคยเสพ (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2541) ความเคยชินกับการใช้สารเสพติด (ทรงเกียรติ ปิยะกะ, 2542) ซึ่งสาเหตุที่กลับไปเสพซ้ำดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการที่วัยรุ่นเหล่านั้น ไม่สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับชีวิตหลังเลิกเสพได้ ซึ่งแสดงได้ถึงความบกพร่องในการปรับทางจิตสังคมนั่นเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับบิดามารดา และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความรู้สึกละอายใจและพฤติกรรมลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

ปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดหรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคม และจิตลักษณะของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

1.3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

1.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาและความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

1.4.3 ทักษะต่อโรงเรียนและครู ทักษะต่อสารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

1.4.4 ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

1.4.5 ความรู้สึกละอายใจและพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ซึ่งกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ 1 ถึง ปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2547

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1.6.1 นักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนจากสถาบันการศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและได้รับคำยินยอมจากผู้บริหารการศึกษาจากสถาบันนั้นๆ

1.6.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะ ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

1.6.3 นักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดที่ได้รับคำยินยอมในการตอบแบบสอบถามเท่านั้น

1.7 คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1.7.1 ปัจจัยส่วนตัวของนักเรียนอาชีวศึกษาในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ ที่พักอาศัย ของนักเรียน สถานภาพสมรสของบิดามารดา

1.7.2 ปัจจัยทางจิตสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาและ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

1) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับบิดามารดา หมายถึง การประเมินการรับรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาว่าเป็นไปในทางบวกหรือลบ ประเมินในกลุ่มตัวอย่าง

2) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง การประเมินการรับรู้ของนักเรียนอาชีวศึกษาว่า ตนเองมีความสัมพันธ์กับเพื่อนไปในทางบวกหรือทางลบ ทางบวก หมายถึง การมีความสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างมีเหตุผล ไม่พึ่งพาเพื่อน ทางลบ หมายถึง คล้อยตามเพื่อนอย่างไร้เหตุผล

1.7.3 ความรู้ของนักเรียนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติด เป็นแบบวัดความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด โทษและ พิษภัยของสารเสพติด

• 1.7.4 จิตลักษณะของนักเรียนหรือเยาวชน ประกอบด้วย

1) ทศตนคติต่อโรงเรียนและครู หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนและครู ที่เกิด จากประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับครูและประสบการณ์ต่างๆ ในโรงเรียนไปในทางที่ดี ชอบ หรือไม่ชอบ สามารถวัดได้โดยแบบวัดทศตนคติ ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากนิกซอน พินประดิษฐ์ (2541) และจากการ ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า

2) ทศตนคติต่อสารเสพติด หมายถึง ความเชื่อของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติดต่างๆ ที่เกิด จากการได้รับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด โทษและพิษภัย ของสารเสพติดไปในทางที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง สามารถวัดได้โดยแบบวัดทศตนคติ ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากนิกซอน พินประดิษฐ์ (2541) และจากการทบทวน วรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบวัดความเชื่อและการประเมินความเชื่อ

1.7.5 ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการจดจำ เข้าใจข้อเท็จจริงถึงความหมาย และคุณสมบัติของยาบ้า สาเหตุและวิธีการใช้ อาการของผู้เสพ โทษภัย ยาบ้า กลุ่มเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้า แหล่ง บำบัดรักษา ประเมินจากคะแนนที่ได้จากแบบวัดความรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

1.7.6 ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน หมายถึง ปริมาณความสามารถในการคาดการณ์ไกล เล็งเห็น สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้โดยการบอกถึงลักษณะนิสัยการปฏิบัติตนเองในชีวิตประจำวันในด้านที่เป็นผู้สามารถ คาดการณ์ไกล และรู้จักอดได้ รอได้ เพื่อผลประโยชน์ที่มากกว่าหรือสำคัญกว่าที่จะมาในอนาคต

1.7.7 นักเรียนอาชีวศึกษา หมายถึง นักเรียนซึ่งกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 ถึง ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ทั้งเพศชายและเพศหญิง

1.7.8 พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดด้วยการตระหนักรู้ด้วยการไม่เสพสารเสพติด รวมถึงมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้ สารเสพติด อันได้แก่ ปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนไม่คบเพื่อนเสพยาเสพติด ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่อยู่ใน แหล่งสารเสพติด เช่น พักผ่อนคลายความเครียดด้วยการเล่นกีฬา รู้จักวิเคราะห์แก้ปัญหาที่สาเหตุ ปรึกษาปัญหากับบุคคลที่ไว้ใจ

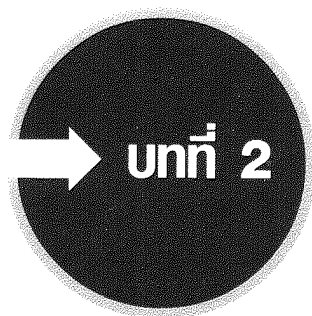
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การเข้าใจภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติด จะเป็นข้อมูลในการวางแผนการป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษาต่อไป

การเข้าใจจิตลักษณะของนักเรียนอาชีวศึกษา เป็นการเข้าใจในตัวบุคคล จะสามารถนำไปพัฒนาสร้างเป็นต้นแบบฝึกอบรมให้นักเรียนอาชีวศึกษา มีทัศนคติที่ต้านทานการชักจูงใจให้ทดลองสารเสพติด

เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายแนะแนวและการให้คำปรึกษาของโรงเรียน ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติดให้กับนักเรียน

เป็นแนวทางให้หน่วยงานของรัฐ ได้ทำงานร่วมมือประสานกันในการป้องกันปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา และป้องกันการกลับมาเสพสารเสพติดซ้ำ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน อาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล ทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการติดสารเสพติด
 - 2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสารเสพติด
 - 2.1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการติดสารเสพติด
 - 2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดในกลุ่มเยาวชน
 - 2.1.4 สิ่งแวดล้อมทางสังคมกับการใช้สารเสพติด
 - 2.1.5 การรับรู้สิ่งแวดล้อมกับการใช้สารเสพติด
 - 2.1.6 การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว
 - 2.1.7 การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน
 - 2.1.8 การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านโรงเรียน
 - 2.1.9 บุคลิกภาพชอบท้าทายกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด
 - 2.1.10 รูปแบบการเผชิญความเครียดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์
 - 2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์
 - 2.2.2 แนวคิดพฤติกรรมป้องกันและพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด
 - 2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อด้านอำนาจด้านสุขภาพและความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจด้านสุขภาพกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด
 - 2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด
- 2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด
- 2.4 ปัจจัยทางจิตสังคมของนักเรียนที่ติดสารเสพติด
- 2.5 วัยรุ่นกับพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเสพติด
 - 2.5.1 ลักษณะของวัยรุ่น (Adolescent)
 - 2.5.1 ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยง
- 2.6 ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด
 - 2.6.1 ความหมายของสารเสพติด
 - 2.6.2 ประเภทของสารเสพติด
 - 2.6.3 ลักษณะของสารเสพติด

- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
- 2.8 ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด และความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด
 - 2.8.1 ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาและบุคลากรภายในครอบครัว
 - 2.8.2 ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 กรอบและแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการติดสารเสพติด

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการติดสารเสพติด

จากการประมวลงานวิจัยของ มาลแลต และเบเออร์ (Marlatt and Baer, 1988) กล่าวถึงกระบวนการที่บุคคลเริ่มใช้สารเสพติด จนกระทั่งเขากลายเป็นบุคคลผู้ติดสารเสพติดว่าเกี่ยวข้องกับ 1) ผลทางเภสัชวิทยาของสารเสพติด 2) ลักษณะบุคลิกภาพของผู้ใช้สารเสพติด 3) ตัวกระตุ้นทางกายภาพและสังคมที่ประกอบเป็นสิ่งแวดล้อมขณะที่มีการใช้ยา ผู้วิจัยเลือกตัวแปรในกลุ่มลักษณะบุคลิกภาพของผู้ใช้สารเสพติด 2 ตัว คือ ทัศนคติต่อการใช้สารระเหย และการรับรู้ความสามารถของตนในการไม่ใช้สารระเหย (Marlatt and Baer, 1988) ซึ่งผลงานวิจัยในประเทศไทย ที่ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของคนหนุ่มสาวไทย ผู้ติดยาเข้าในครั้งแรก ครั้งที่ 2, 3, 4 และ 5 มีความเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้ติดยาเสพติดซ้ำคือ สภาพจิตใจอ่อนแอ อาศัยอยู่ในแหล่งที่มีการจำหน่ายหรือเสพยาเสพติด และความเจ็บเหงา ว้าเหว่ (สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2530)

2.1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการติดสารเสพติด

ทฤษฎีการติดยา นับว่ามีบทบาทมากในการต่อต้านยาเสพติดให้โทษ เพราะเป็นการพิจารณาปัญหาว่า ทำไมคนจึงติดยาเสพติด และทำไมบางคนรับการรักษาแล้วหายขาดได้ บางคนกลับไม่ได้ผลต้องหวนมาใช้นั้นอีกแล้วแล้วครั้งเล่า

ปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า มีทฤษฎีการติดยาอยู่ 4 ทฤษฎีด้วยกัน คือ (จารุณ ยาสมุทร และคณะ : 2521)

ทฤษฎีที่ 1 เชื่อกันว่าติดยาเสพติดเพราะจิต (Psychological หรือ Psychic Dependence) ใจแข็งก็หายได้ง่าย ใจไม่แข็งก็หายได้ยาก บางคนติดยาง่าย แต่บางคนติดยายาก เป็นเรื่องของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีที่ 2 เชื่อว่าติดยาเพราะสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ สภาพสังคมเป็นตัวทำให้เกิดการติดยาขึ้น และทำให้หวนกลับมาใช้อีก

ทฤษฎีที่ 3 เอาทฤษฎีที่ 1 และ 2 มารวมกัน เป็นทฤษฎีที่ได้มีการนำไปใช้ในสถานจัดหาผู้ติดยาเสพติดที่มีชื่อหลายแห่ง เช่น Synanon, Daytop

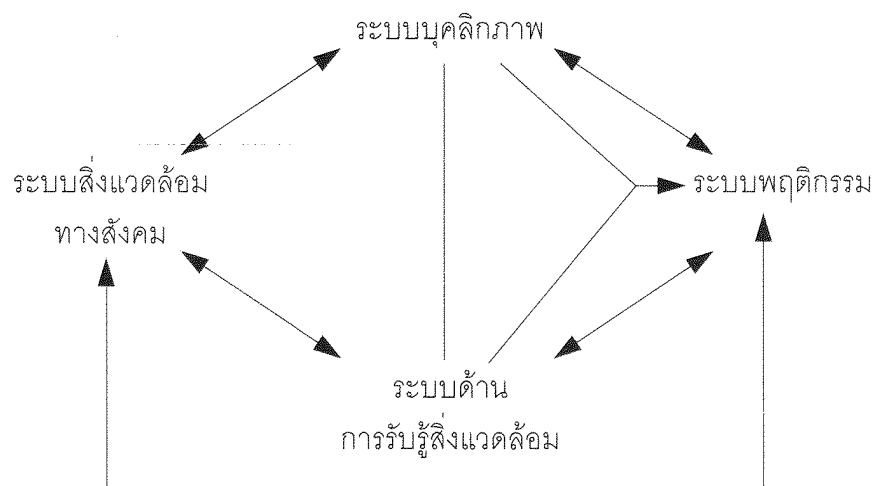
ทฤษฎีที่ 4 เป็นทฤษฎีที่ค่อนข้างใหม่หรือยังใหม่อยู่ และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากขึ้นทุกวัน เป็นทฤษฎีเดียวกับทางชีวเคมีในแง่ของการสันดาป ถือว่าการติดยาพวกอนุพันธ์เป็นความไม่สมดุลย์ของการสันดาปที่ยืดเยื้อ (Protracted metabolic imbalance) หรือโรคที่เกิดจากการสันดาปของเซลล์ร่างกายส่วนประสาทเสื่อมลงเหมือนคนที่เป็นโรคเบาหวาน ต้องการใชยาพวกอินซูลินอยู่ตลอดเวลา จึงจะสามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ตามปกติ

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดในกลุ่มเยาวชน

ทฤษฎีที่อธิบายสาเหตุของการเริ่มใช้สารเสพติดที่สำคัญดังเช่น ทฤษฎีของ เจสเซอร์ (Jessor's Theory) ทฤษฎีของแคพแลน (Kaplan's Theory) ในระหว่างทฤษฎีทั้งสองนี้ ทฤษฎีของเจสเซอร์ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นทฤษฎีที่มีความครอบคลุมที่สุด (Kandel, D.B., 1980) เนื่องจากทฤษฎีนี้มีกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมตัวแปรส่วนบุคคล และบทบาทของสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อการแสดงพฤติกรรม ทฤษฎีเรียกว่า ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem Behavior Theory) ในทฤษฎีกล่าวถึง กลุ่มของตัวแปรสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 3 กลุ่ม คือ

1. ภูมิหลัง และสิ่งแวดล้อมทางสังคม (social background and context variables)
2. การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (perceived environment)
3. บุคลิกภาพ (personality)

ตัวแปรทั้งสามนี้มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มพฤติกรรมดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
(ปรับจาก Jessor, R. and others. 1991)

พื้นฐานของทฤษฎีมาจากแนวคิดที่ว่า พฤติกรรมทุกอย่างเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม โดยที่การศึกษาเพื่ออธิบายพฤติกรรม จะต้องศึกษาตัวแปรทั้งสองกลุ่มนี้พร้อมกันจะเห็นได้จากการใช้ลูกศรทิศทางเดียวที่เชื่อมระหว่างตัวแปรบุคลิกภาพและการรับรู้สิ่งแวดล้อมไปสู่ระบบพฤติกรรม จากภาพประกอบ 1 จะเห็นว่าตัวแปรในกลุ่มสิ่งแวดล้อม 2 กลุ่ม คือ 1) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นลักษณะทางกายภาพ เช่น ระดับการศึกษา รายได้ การนับถือศาสนา โครงสร้างของครอบครัว และ 2) การรับรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมที่มีความหมาย มีความสำคัญต่อบุคคล ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในเชิงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมมากกว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคม

เจสเซอร์ และคณะ ได้ทดลองใช้ปัจจัยข้างต้นในการทำนายพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในเยาวชนพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีค่าประมาณ .70 เมื่อตัวแปรตามเป็นกลุ่มพฤติกรรม และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าระหว่าง .50 ถึง .80 เมื่อตัวแปรตามเป็นพฤติกรรมเฉพาะอย่าง เช่น การดื่มแอลกอฮอล์ หรือการใช้สารเสพติด ตัวแปรที่พบว่ามีความสำคัญจากงานวิจัยหลายชิ้น ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับความสำเร็จด้านการเรียน ทักษะชีวิตที่ต่อต้านความเบี่ยงเบน การมีต้นแบบของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในกลุ่มเพื่อนๆ การใช้สารเสพติดอื่นๆ และผลการเรียนต่ำ (Jessor & Jessor. 1977 ; Jessor. 1993 ; Jessor and others. 1991, 1995)

2.1.4 สิ่งแวดล้อมทางสังคมกับการใช้สารเสพติด

ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมที่เป็นพื้นฐานทางสังคมที่ต่างจากการรับรู้สิ่งแวดล้อม คือเป็นตัวแปรที่บ่งบอกสภาพทางสังคมและฐานะทางสังคมของบุคคล และเป็นลักษณะที่วัดได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ เป็นต้น ผลการวิจัยในประเทศไทย พบว่า กลุ่มผู้ติดยาในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีการศึกษาต่ำ (คณะอนุกรรมการศึกษาวิจัยศูนย์ประสานงานกลาง องค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด, 2527) นอกจากนี้ ธีรชัย ไทยเขียว (2528) ศึกษาสาเหตุการเสพยาเสพติดจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มตามสารระเหย 162 คน พบว่า ผู้สุ่มตามสารระเหย ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำไม่มีรายได้ และจากการศึกษาเพื่อประมาณการจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย ของสถาบันวิจัย เพื่อพัฒนาประเทศไทย เมื่อปี 2538 พบว่า จำนวนผู้ติดยาเสพติดโดยเฉพาะสารระเหยมีจำนวนสูงที่สุด เมื่อจำแนกเป็นกลุ่มอาชีพแล้ว พบว่า เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือเกษตรกร โรงเรียนและสถาบันการศึกษา และชุมชนแออัดมากเป็นลำดับหนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ (นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ, 2538)

2.1.5 การรับรู้สิ่งแวดล้อมกับการใช้สารเสพติด

สิ่งแวดล้อมในที่นี้ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่บุคคลรับรู้จากประสบการณ์ และสะท้อนมิติทางสังคมที่มีความหมายหรือมีความสำคัญต่อเขา ในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นมักศึกษากลุ่มตัวแปรการรับรู้สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความหมายหรือมีความสำคัญต่อเขา เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพื่อน ตัวแปรด้านการรับรู้สิ่งแวดล้อมนี้อาจแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ตัวแปรที่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรม เช่น การเป็นตัวแบบใช้สารเสพติดของพ่อแม่ เพื่อน และตัวแปรที่ไม่ส่งผลโดยตรง เช่น การควบคุมของพ่อแม่ อิทธิพลของพ่อแม่และของเพื่อน และการรับรู้ความเครียด เป็นต้น (Jessor, et al. 1991)

2.1.6 การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว

จากการประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทย พบผลของการรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัวต่อการใช้สารเสพติด ดังนี้ นพพร พานิชสุข (2528) ศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนชาย โรงเรียนมัธยมสาธิตรามคำแหง และคนใช้ชายที่มารับการบำบัดรักษายาเสพติดในโรงพยาบาลธัญญรักษ์ พบว่า การเลี้ยงดูจากบิดามารดาของนักเรียนมัธยมสาธิตรามคำแหงมีความอบอุ่นความรักเอาใจใส่สูงกว่าเด็กที่เป็นคนใช้ชายที่มารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลธัญญรักษ์ ลาตทองใบ ภูอภิมย์ (2530) ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการป้องกันการติดยาเสพติดของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 667 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่สร้างภูมิคุ้มกันต้านทานการเสพติด คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก ความเอาใจใส่ นิรมล เปลียนจรรยา (2530) ได้ทำการศึกษาวิจัยการใช้กัญชาและสารระเหยของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร : การเรียนรู้ทางสังคมจากพ่อแม่และเพื่อน โดยเก็บข้อมูลจาก

นักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในสังกัดรัฐบาล และภาคเอกชน จำนวน 279 ราย พบว่า การคบหาสมาคมกับผู้ใช้กัญชา สารระเหย การเลียนแบบ การให้ความหมายทางบวกในเรื่องการใช้ยาเสพติด การเสริมแรงทางบวก จะมีผลต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียน ชัยยุทธ ดาया (2534) ปัจจัยด้านการขัดเกลาทางสังคมของพ่อแม่ที่กระทบต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชายมัธยมปลายจำนวน 300 คน และพ่อแม่ของเด็ก การวิเคราะห์พบว่า การสนับสนุนจากพ่อแม่ให้ลูกดื่มมีอิทธิพลต่อการดื่มของลูก การอบรมเลี้ยงดูโดยการควบคุมอย่างเข้มงวดจากพ่อแม่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมการดื่มของลูก โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ (2528) ศึกษาปัจจัยทางสังคมสำหรับเป็นข้อบ่งชี้ภาวะการเสพยาเสพติดของชายไทยวัยทำงานในปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลจากผู้ติดยาเสพติด พบว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 2 ของคนที่ 1 ในครอบครัวได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจโดยไม่มีเหตุผล หรือการกดขี่เข้มงวดด้วยการลงโทษ และสำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2530) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของคนหนุ่มสาวไทย พบว่า สาเหตุจูงใจที่ทำให้เสพยาเสพติดครั้งแรก คือ ความอยากรทดลองและเพื่อนหรือญาติชักชวน และมีเรื่องกลุ่มใจในปัญหาชีวิต โดยเฉพาะปัญหาคอขวด ซึ่งพบรายละเอียดว่าครอบครัวมีความสัมพันธ์ไม่ราบรื่น จากผลงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมโดยพบว่า ในสังคมไทยการให้ความรัก เอาใจใส่ มีเหตุผล และควบคุมมีผลทางบวกต่อการป้องกันการใช้สารเสพติด และยังพบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่ราบรื่นอาจเป็นปัจจัยกระตุ้นในวัยรุ่นให้หันไปใช้สารเสพติด

ปัจจัยจากครอบครัวอีกประการหนึ่ง คือ การเป็นแบบอย่างด้านการใช้สารเสพติด งานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเรื่องนี้ คือ ฝน แสงสิงแก้ว (2517) สำนวนนักเรียนไทยติดยา โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 - 5 และนักเรียนวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,506 คน พบว่า นักเรียนที่ติดยาส่วนใหญ่มีบิดามารดาที่ติดยา น้ำเพชร ชาญภิญโญ และคนอื่น ๆ (2533) ศึกษาปัญหาการติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในเขตอุตสาหกรรม ปัจจัยทางครอบครัวที่สำคัญ คือ สถานภาพครอบครัว ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว และการมีบุคคลที่ติดสารเสพติดในครอบครัว ผลงานวิจัยส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นตัวแทนในทางที่ผิดของบุคคลในครอบครัว

2.1.7 การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน

ผลการวิจัยในประเทศไทย ที่ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนต่อการใช้สารเสพติด ได้แก่ นิรมล เปลี่ยนจรรยา (2530) ได้ทำการศึกษาวิจัยการใช้กัญชาและสารระเหย ของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร : การเรียนรู้ทางสังคมจากพ่อแม่และเพื่อน โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในสังกัดรัฐบาลและภาคเอกชน จำนวน 279 ราย พบว่า การคบหาสมาคมกับผู้ใช้กัญชา สารระเหย การเลียนแบบ การให้ความหมายทางบวกในเรื่องการใช้ยาเสพติด การเสริมแรงทางบวกจะมีผลต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียน อุบลวรรณ ประมวลรัฐการ (2532) ศึกษาตัวแบบสมมุติฐาน (Causal Model) ที่อธิบายการใช้ยาหรือสารเสพติดในวัยรุ่นเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 500 คน จากนักเรียนมัธยมศึกษาปลายสายสามัญ ผลการวิเคราะห์โดยรวมประเภทของสิ่งเสพติด คือ การคบเพื่อนผู้ใช้ยาหรือสิ่งเสพติดมีผลกระทบต่อการใช้ยาหรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่นมากที่สุด ประภาส สุขทรศณีย์ (2528) ศึกษาลักษณะการใช้และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติด โดยใช้ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างและทฤษฎีการควบคุมภายใต้วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น การอธิบายความแปรปรวนของการใช้สารเสพติดได้ 44.99 เปอร์เซนต์ คือ ความยึดมั่นต่อการกระทำที่สังคมยอมรับ การคบเพื่อนที่ใช้สารเสพติด และความผูกพันกับโรงเรียน

2.1.8 การรับรู้สิ่งแวดล้อมด้านโรงเรียน

อาร์เนท (Arnett, J.) เขียนทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมั่วสุมในเด็กวัยรุ่น โดยเน้นที่ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านอารมณ์ และสังคมของวัยรุ่น และในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมด้วย เขากล่าวถึงการถ่ายทอดทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมั่วสุม (Reckless Behavior) ของวัยรุ่นว่า การถ่ายทอดทางสังคมมีสองแบบ คือ แบบแคบ (Narrow) ซึ่งหมายถึง การถ่ายทอดทางสังคมในลักษณะที่มีความคาดหวังจากสังคมสูง มีมาตรฐานของสังคมที่ชัดเจน มีการลงโทษผู้ที่เบี่ยงเบนไปจากความคาดหวัง หรือมาตรฐานอย่างรุนแรง ในขณะที่การถ่ายทอดทางสังคมแบบกว้าง (Broad Socialization) ไม่มีการชี้แนะการปฏิบัติตัวที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เน้นความมีเสรี อิสระ เป็นตัวของตัวเองมากกว่า การยอมตามความคาดหวังของสังคม (Arnett, 1992)

2.1.9 บุคลิกภาพชอบท้าทายกับพฤติกรรมใช้สารเสพติด

งานวิจัยในประเทศไทยหลายเรื่องที่สอบถามสาเหตุการใช้สารเสพติดเป็นครั้งแรก พบว่า ผู้ตอบให้เหตุผลว่าเนื่องมาจากความอยากรอง เช่น สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2530) ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ติดยาอายุ 15 - 40 ปี มีจำนวน 1,033 คน พบว่า เหตุจูงใจที่ทำให้ใช้ยาเสพติดครั้งแรก คือ ความอยากรอง รองลงมาคือ เพื่อนหรือญาติเป็นผู้ชวนและมีเรื่องกลุ้มใจในปัญหาชีวิต สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2523) ศึกษาลักษณะของผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำกลางเชียงใหม่ พบว่า ผู้ติดยาเสพติด รายงานว่า สาเหตุของการติดยาเสพติด คือ การคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูงที่ไม่ดี และจากการอยากรู้อยากลองยาเสพติด และการศึกษาของกรมราชทัณฑ์และสำนักงาน ป.ป.ส. (2530) ศึกษาภาวะการเสพยาเสพติดของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางกรมราชทัณฑ์ส่วนภูมิภาค จำนวน 14,208 คน พบว่า เริ่มใช้สารเสพติดเมื่ออายุระหว่าง 16 - 20 ปี และสาเหตุของการเริ่มเสพยา คือ อยากรู้อยากลอง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู (2530) ที่พบว่า นักเรียนนักศึกษามีความเห็นว่า ผู้ที่ใช้ใบกระท่อม ฝิ่น เฮโรอีน มีสาเหตุของการใช้มาจากความอยากรองเป็นอันดับหนึ่ง

จากแนวความคิดตามทฤษฎีพฤติกรรมมั่วสุมในวัยรุ่นของ อาร์เนท พบว่า ตัวแปรที่แสดงถึงบุคลิกภาพตัวหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า Sensational Seeking หมายถึง คุณสมบัติของบุคคลที่แสดงความต้องการความแปลกใหม่ ความหลากหลายของประสบการณ์ โดยยอมที่จะเสี่ยงทางร่างกายและสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์นั้นๆ (Arnett, J. 1992 ; Heino. A., and other. 1996) ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นมีบุคลิกภาพชอบท้าทาย (Sensational Seeking) สูง และมีค่าสูงสุดเมื่ออายุ 16 ปี และจะลดลงเรื่อยๆ เมื่ออายุมากขึ้น มีงานวิจัยในต่างประเทศจำนวนมาก ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพด้านนี้กับการใช้สารเสพติด (Satinder and Black. 1984 ; Spotts and Shontz. 1984 ; Sutker, Archer and Allain. 1987) ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามจากนิยามและการวัด Sensational Seeking ซึ่งประกอบด้วยมาตราย่อยๆ 4 ด้าน คือ TAS (Thrill and Adventure Seeking) เป็นข้อคำถามที่สอบถามแนวโน้มที่บุคคลจะเข้าร่วมกิจกรรมที่น่าตื่นเต้น เช่น การเล่นสกีน้ำ การปีนเขา ด้านที่สอง คือ Dis (Disinhibition) เป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่สนุกสนานไปงานปาร์ตี้ที่มีการดื่มแอลกอฮอล์และมีเสียงดัง ด้านที่สาม BS (Boredom Susceptibility) เป็นการสอบถามปริมาณการหลีกเลี่ยงบุคคลที่น่าเบื่อ เหตุการณ์ที่ซ้ำซาก จำเจและด้านที่สี่ เป็นการสอบถามความต้องการการท่องเที่ยวไปในที่ที่แปลก และได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ การแสวงหาวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากปกติชน โดยเรียกตัวแปรนี้ว่า บุคลิกภาพแบบชอบท้าทาย

2.1.10 รูปแบบการเผชิญความเครียดกับพฤติกรรมใช้สารเสพติด

การเผชิญความเครียด (Stress Coping) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและด้านการรู้คิด (Cognitive Process) ที่บุคคลใช้เพื่อจัดการกับปัญหาหรือสิ่งแวดล้อมที่ถูกประเมินว่า เป็นภาวะกดดันต่อบุคคลนั้น (Lazarus, and Folkman) มีผู้ศึกษาการเผชิญความเครียดในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า รูปแบบการเผชิญความเครียดของวัยรุ่นจะมีความสัมพันธ์กับปัญหาเรื่องการปรับตัว และพบว่าวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีรูปแบบการเผชิญความเครียดแบบหลีกเลี่ยงปัญหาสูงกว่าวัยรุ่นที่ไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Ebata, and Moos, 1994 ; Losel, and Bliesener, 1994) ผลงานวิจัยในประเทศไทยหลายเรื่องก็สรุปว่าการที่วัยรุ่นใช้สารเสพติดเพราะมีปัญหาในครอบครัว (นพพร พานิชสุข, 2528) หรือการที่ผู้ต้องขังใช้ยาเสพติดเพราะความไม่สบายใจ (อดิศักดิ์ พงษ์พลผลศักดิ์, 2527) แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงรูปแบบการเผชิญความเครียดของผู้ใช้สารเสพติด โดยทั่วไปแล้วเราแบ่งรูปแบบการเผชิญความเครียดไว้ 2 แบบ คือ 1) การเผชิญความเครียดแบบเน้นที่ปัญหา (Problem Focused Forms of Coping) และ 2) การเผชิญความเครียดแบบเน้นที่อารมณ์ (Emotion - Focused Forms of Coping)

การเผชิญความเครียดแบบเน้นที่ปัญหา หมายถึง การใช้กลยุทธ์ การแก้ปัญหาเพื่อจัดการกับความเครียด กล่าวคือ การระบุปัญหาให้ชัดเจน หาทางเลือกที่จะใช้แก้ไข ซึ่งน้ำหนักข้อดีข้อเสียของทางเลือก เลือกวิธีที่ดีที่สุด และลงมือปฏิบัติ ทางเลือกที่ใช้ในการแก้ปัญหานี้มุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงตัวเอง และการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ส่วนการเผชิญความเครียดแบบเน้นที่อารมณ์ หมายถึง การใช้วิธีต่างๆ เพื่อลดความรู้สึกกดดัน ซึ่งรวมถึงการหลีกเลี่ยงการให้ความสนใจกับสิ่งอื่นๆ การคิดในทางบวก หรือวิธีการต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้สึกกดดัน เช่น การตำหนิตนเอง การลงโทษตนเอง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ มีทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์หลายทฤษฎี ดังนี้

ลีทริโซค วรานูสันติกุล (2531) สรุปถึงความเชื่อหรือแนวคิดของการกำเนิดพฤติกรรมมนุษย์อยู่ 3 กลุ่ม กลุ่มแรก เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากภายในตัวมนุษย์เอง ไม่ได้อยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม กลุ่มที่สอง เชื่อว่าพฤติกรรมเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ ซึ่งได้รับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม หรือในลักษณะที่ว่าผลการกระทำนั้นทำให้พอใจก็จะเป็นลักษณะแรงเสริมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมนั้นอีก ในทางตรงข้ามกันถ้าผลการกระทำนั้นไม่ทำให้พอใจ มนุษย์ก็จะหยุดพฤติกรรม และกลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดผสมผสานระหว่างกลุ่มแรกและกลุ่มที่สอง ซึ่ง อัลเบิร์ต แบนดูรา ((Albert Bandura) เป็นผู้หนึ่งที่มีแนวคิดนี้ และเป็นผู้นำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning theory) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากองค์ประกอบภายในตัวมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างก็มีอิทธิพลต่อกัน และแต่ละองค์ประกอบต้องสัมพันธ์กันอย่างถ้อยที่ถ้อยอาศัย

นอกจากนี้ ยังได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมี 2 ระดับ ได้แก่ ปัจจัยระดับมหภาค หมายถึง ระบบสังคมทั้งหมดของมนุษย์ เช่น ครอบครัว ศาสนา การปกครอง ซึ่งแตกต่างกันตามทีบุคคลนั้นอาศัยอยู่ และบุคคลยังต้องแสดงบทบาทตามความคาดหวังของตนเองและของผู้อื่น ปัจจัยระดับจุลภาค หมายถึง บุคคลยังต้องมีบทบาทตามความคาดหวังของตนเองถึงแม้ว่าบุคลิกภาพจะถูกสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม บทบาทหน้าที่ของสังคมนั้น แต่บุคคลยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของการรับรู้ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลแตกต่างกันในเรื่องของการเรียนรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมฯ

จำนง อิมสมบุญ (2532) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมไว้ 3 แนวคิด แนวคิดที่ 1 ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม แรงจูงใจ ความตั้งใจใฝ่พฤติกรรมฯ แนวคิดที่ 2 ปัจจัยภายนอกบุคคล ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมฯ และแนวคิดที่ 3 พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก

จากแนวคิดของพฤติกรรม และแนวทางการป้องกันรักษาการติดสารเสพติด ที่มีแนวคิดทางด้านสุขภาพอนามัย (The Disease or Public Health Model) ที่มองสารเสพติดเป็นเชื้อโรคชนิดหนึ่ง และมองผู้เสพสารเสพติดเป็นผู้ป่วย ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพยายามควบคุมการแพร่ระบาดแต่ยังไม่สามารถที่จะทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมการเสพสารเสพติดเป็นพฤติกรรมที่มีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง

2.2.2 แนวคิดพฤติกรรมป้องกันโรค และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด

ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ (2535) กล่าวถึงพฤติกรรมป้องกันโรคหรือหลีกเลี่ยงเป็นการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละบุคคล ในอันที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพและป้องกัน หรือหลีกเลี่ยงการเกิดโรคในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นๆ ซึ่งบุคคลจะแสดงพฤติกรรมป้องกันโรค หรือหลีกเลี่ยงการเกิดโรคแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ทศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม และการรับรู้ถึงความเสี่ยงต่อการเกิดโรค

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจด้านสุขภาพและความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจด้านสุขภาพกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด

โรเชกส์ (Rokeach, 1970) อธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกนั้น เป็นผลมาจากความเชื่อ ซึ่งความเชื่อมีอิทธิพลและเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อ โดยที่ความเชื่อนั้นอาจจะไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงก็ได้ และการที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันนั้น เนื่องมาจากความคิด ประสบการณ์ และลักษณะความเชื่อของแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองที่จะมีอำนาจในการควบคุมตนเองให้มีการปฏิบัติในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ความเชื่อที่มีอิทธิพลนี้ เรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน (Locus of Control)

รอตเตอร์ (Rotter, 1966) อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน มาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ที่เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมความเชื่อของมนุษย์จากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of control) เป็นบุคคลที่รับรู้หรือมีความเชื่อว่า สิ่งต่างๆ รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น เป็นผลอันเนื่องมาจากการกระทำของตนเองโดยตรง หรือจากความสามารถของตน

2. บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน (External Locus of control) เป็นบุคคลที่รับรู้หรือมีความเชื่อว่า สิ่งต่างๆ รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นเรื่องของโชคชะตา เคราะห์กรรม ความบังเอิญ อิทธิพลของผู้อื่นบันดาลให้เป็นไป หรือเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝัน ด้วยอำนาจต่างๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้

ลักษณะความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนของบุคคล สามารถอธิบายได้ว่า เป็นผลตอบแทนอย่างหนึ่งที่ได้จากพฤติกรรมของบุคคล พฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่เกิดขึ้นในเฉพาะสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเป็นผลมาจากความคาดหวังที่เคยได้รับจากสถานการณ์เดิมที่มีความคล้ายคลึงกัน และถ้าเหตุการณ์นั้นเป็นไปตามบุคคลคาดหวังไว้ จะทำให้ความคาดหวังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ในทางกลับกัน ถ้าเหตุการณ์มิได้เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็จะทำให้ความคาดหวังของบุคคลนั้นลดลง การลดลงหรือเพิ่มความคาดหวังนี้จะก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมอย่าง

หนึ่งก่อน แล้วจึงขยายครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่น ที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เดิม โดยความคาดหวังนี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญในตัวบุคคลนั้น และถ้าประสบการณ์ของบุคคลนั้นได้รับแรงเสริมบ่อยๆ ขึ้น เมื่อแสดงพฤติกรรมเดิมจะทำให้บุคคลนั้นเชื่อว่า สิ่งที่เกิดขึ้นมีผลมาจากทักษะหรือความสามารถของตนเอง ซึ่งเรียกความเชื่อลักษณะนี้ว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน ในทางตรงข้ามถ้าพฤติกรรมไม่ได้รับแรงเสริม จะส่งผลให้บุคคลนั้นรับรู้ถึง สิ่งที่ได้รับนั้นไม่ใช่ผลมาจากการกระทำของตนเอง แต่เกิดขึ้นได้เพราะโชค ความบังเอิญ เคราะห์กรรม สิ่งต่างๆ ดลบันดาลให้เป็นไป เป็นลักษณะความเชื่อที่เรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายนอกตน

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2534) การรับรู้ถือเป็นกระบวนการจิตวิทยาพื้นฐานของบุคคล เพราะถ้าปราศจากซึ่งการรับรู้แล้ว บุคคลจะไม่สามารถมีความจำ ความคิด หรือการเรียนรู้

โรเซนสต็อก (Rosenstock, 1966) ได้อธิบายว่า บุคคลที่จะปฏิบัติตนเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดโรค หรือมีพฤติกรรมป้องกันโรคนั้น จะต้องมีการรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ถึงความรุนแรงของโรค การรับรู้ถึงภาวะคุกคามของโรค และการรับรู้ถึงประโยชน์ในการปฏิบัติตนเองเพื่อป้องกันโรค อันเป็นรูปแบบของแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

2.2.4.1 การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยง (Perceived Susceptibility)

เป็นการรับรู้ว่าคุณคนมีโอกาสเจ็บป่วยได้ การที่จะหลีกเลี่ยงภาวะการเจ็บป่วย จำเป็นต้องมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการป้องกัน หรือหลีกเลี่ยงการเกิดโรค ซึ่งการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด หมายถึง ความเข้าใจว่าตนมีโอกาสเสพยาเสพติดมากน้อยเพียงใด เช่น การอยากลอง การคบเพื่อนที่เสพยาเสพติด การใช้สารเสพติดเพื่อแก้ไข้ปัญหา การอยู่หรือใกล้แหล่งสารเสพติด

2.2.4.2 การรับรู้ถึงความรุนแรง (Perceived Severity)

นอกจากการรับรู้ว่าคุณคนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคแล้วนั้น บุคคลจะต้องมีการรับรู้และประเมินด้วยว่าโรคที่มีโอกาสเสี่ยงนั้นมีความรุนแรงในระดับใด เพราะการรับรู้โอกาสเสี่ยงเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันได้ แต่จะต้องรับรู้และประเมินด้วยว่าโรคที่มีโอกาสเสี่ยงนั้น มีความรุนแรงในระดับใด ซึ่งความรุนแรงที่รับรู้นี้อาจประเมินได้โดยอาศัยระดับต่างๆ กันของการกระตุ้นทางอารมณ์ (Emotion Arousal) ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลคิดถึงโรคนั้น เช่น การมีบุคคลมองปัญหาที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของตน และพบว่าโรคนั้น จะนำไปสู่ความตายได้หรือไม่ หรือมีผลกระทบต่อการร่างกาย จิตใจ รวมไปถึงความพิการที่อาจเกิดขึ้นว่าจะคงทนถาวรตลอดไปหรือชั่วคราว และผลกระทบดังกล่าวที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อการทำงาน และครอบครัวของบุคคลนั้นอย่างไร การรับรู้ถึงความรุนแรงของสารเสพติด หมายถึง ความเข้าใจว่าการเสพยาเสพติด มีอันตรายและส่งผลกระทบต่อตนมากน้อยเพียงใด เช่น การเกิดภาพหลอนทำร้ายตนเองและผู้อื่น สุขภาพร่างกายทรุดโทรม

2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน

ปัจจัยส่วนบุคคลของเยาวชน ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนรู้ ระดับการศึกษา และอาชีพของพ่อแม่ และรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่และนักเรียนกับเพื่อน งานวิจัยหลายเรื่องได้พบว่า เยาวชนที่ติดสารเสพติดกับเยาวชนที่ไม่ติดสารเสพติดมีปัจจัยที่เป็นภูมิหลังทางสังคมแตกต่างกัน นพพร พานิชสุข (2538) ได้ศึกษาอิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยากระตุ้นประสาทแอมเฟตามีนของเด็กวัยรุ่น เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชายมัธยมสาธิตรามคำแหง 44 คน กับคนไข้ชายที่มารับการบำบัดรักษาเสพติดในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ 49 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพในครอบครัวของนักเรียนมัธยมสาธิตรามคำแหงได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาตั้งแต่เด็กถึงวัยรุ่นเป็นไปในลักษณะที่ดีมาก ซึ่งต่างจากสภาพภายในครอบครัวของคนไข้ชายในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่น้อยมาก (2) นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในครอบครัว เพราะได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาอย่างเพียงพอ และในกลุ่มคนไข้ชายมีปัญหาภายในครอบครัว ทำให้มีความรู้สึกเบื่อ อยากหนีออกจากบ้านเพราะรู้สึกว่าเหงาและเหงา (3) พบว่าสภาพครอบครัวที่บิดามารดาแยกกันอยู่หรือหย่าร้างทำให้เด็กขาดความรักความอบอุ่น คำปรึกษาและคำแนะนำที่ดีทำให้เกิดความสับสนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางใจ รวมทั้งสภาพแวดล้อมของเด็กจากการคบเพื่อนไม่ดี ได้รับการสนใจในสิ่งที่ผิด

นอกจากนี้ ลาดทองใบ ภู่อภิรมย์ (2530) ได้ศึกษาบทบาทครอบครัวในการป้องกันการติดสารเสพติด กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 667 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับภูมิด้านทานการเสพติดของเด็ก

ปัจจัยทางครอบครัวเรียงตามความสำคัญ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความเอาใจใส่ และทัศนคติของเด็กต่อการควบคุมการรับชมวิทยุ โทรทัศน์ของผู้ปกครองพบว่า มีความสัมพันธ์กับภูมิด้านทานการเสพติดของเด็ก 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติด ปริมาณการชักจูงจากเพื่อน และปริมาณความใกล้ชิดกับยาเสพติด โดยถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก ได้ความรักความเอาใจใส่มากและบิดามารดามีเวลาที่จะควบคุมการรับชมวิทยุโทรทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก จะทำให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดและปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนได้มากกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย ได้ความรักความเอาใจใส่น้อย รวมทั้งจะมีความใกล้ชิดกับยาเสพติดน้อยกว่าด้วยภูมิด้านทานการเสพติดของเด็กที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางครอบครัว

ภูมิด้านทานการเสพติดของเด็ก 3 ด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ปริมาณความใกล้ชิดกับยาเสพติด ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติด และปริมาณการชักจูงจากเพื่อนพบว่า จะแปรปรวนไปตามปัจจัยทางครอบครัว 3 ปัจจัยข้างต้น โดยเด็กที่มีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติดมาก ปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนได้มาก จะเป็นเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความเอาใจใส่และใช้เหตุผลมาก ส่วนเด็กที่มีความใกล้ชิดกับยาเสพติดมาก จะเป็นเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความเอาใจใส่น้อย ใช้เหตุผลน้อย

ประเภทของเยาวชนที่พบความสัมพันธ์ระหว่าง ภูมิด้านทานการเสพติดของเด็กกับปัจจัยทางครอบครัว กลุ่มนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความเอาใจใส่มีความสัมพันธ์กับภูมิด้านทานการเสพติด 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติด ปริมาณการชักจูงจากเพื่อน และปริมาณความใกล้ชิดกับยาเสพติด ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้นมีความสัมพันธ์กับภูมิด้านทานการเสพติด 2 ด้าน คือ การชักจูงจากเพื่อนและความใกล้ชิดกับยาเสพติด ส่วนนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาสูง พบว่า การอบรมเลี้ยงดูไม่เกี่ยวข้องกับภูมิด้านทานการเสพติดของเด็ก กลุ่มนักเรียนจากครอบครัวขนาดเล็กและขนาดใหญ่นั้น การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความเอาใจใส่และใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพติด

มากกว่ากลุ่มนักเรียนจากครอบครัวขนาดกลาง การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความเอาใจใส่ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภูมิทัศน์ด้านทานการเสพติดทั้ง 3 ด้าน แตกต่างจากนักเรียนที่อาศัยอยู่กับผู้อื่น ซึ่งไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความเอาใจใส่กับภูมิทัศน์ด้านทานการเสพติดทั้ง 3 ด้าน นอกจากนี้ยังพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลสูงสามารถต้านทานอิทธิพลการชักจูงจากเพื่อนได้มากกว่าในกลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา แต่ไม่พบความสัมพันธ์เช่นนี้ในกลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่กับผู้อื่น

2.4 ปัจจัยทางจิตสังคมของนักเรียนที่ติดสารเสพติด

มีปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายที่มีความเกี่ยวข้องทางจิตสังคมของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด แต่จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่พบว่า น่าจะมีอิทธิพลต่อการปรับทางจิตสังคมของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวและอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem)

การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญในบุคคลที่เป็นพื้นฐานของภาวะสุขภาพจิตสังคมและเป็นการความต้องการในจิตใจที่ผลักดันพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล (Taft, 1985) ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ของชีวิต ถ้าเหตุการณ์ในชีวิตของบุคคลใดดำเนินไปในด้านดี ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนกระทำ การเห็นคุณค่าในตนเองก็จะเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลใดประสบเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกว่าตนเองหมดความสามารถไร้ประโยชน์ สูญเสียอำนาจ การเห็นคุณค่าในตนเองก็จะลดลง (Block, & Robin, 1993) โรเซนเบิร์ก (Rosenberg, 1963 cited in Carpenter, 1996) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง เป็นการประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้สึกตนเอง (self-love) การยอมรับตนเอง (self-acceptance) และรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ (sense of competence)

คูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1967) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง เคารพและยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ และสามารถที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ ตลอดทั้งมีความเชื่อมั่นในคุณค่าแห่งตน

แบนดูรา (Bandura, 1967) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นการที่บุคคลประเมินตนเองว่าเป็นคนอย่างไร ถ้าบุคคลใดมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไร้ค่า บุคคลนั้นจะเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ขณะที่บุคคลใดแสดงความภาคภูมิใจในตนเอง บุคคลนั้นจะเป็นผู้เห็นคุณค่าในตนเองสูง

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง เกี่ยวกับความรู้สึกรักตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง การยอมรับตนเอง มีความเชื่อในตนเอง และรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ

2.5 วัยรุ่นกับพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเสพติด

2.5.1 ลักษณะของวัยรุ่น (Adolescent)

วัยรุ่น เป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นระยะสำคัญที่สุด เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตชีวิตในบั้นปลายจะราบรื่นหรือไม่เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับการดำเนินชีวิตของระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ไม่น้อยทีเดียว เพราะเหตุว่าเด็กวัยนี้ต้องประสบความยุ่งยาก มีปัญหาต่างๆ มาก และมีความลำบากในการปรับตัว

สุชา จันทรโธม (2536) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นเป็นวัยที่ย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ตนเอง โดยยึดถือความพร้อมทางร่างกาย หรือภาวะสูงสุดของร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน ซึ่งในขณะนี้ เป็นระยะที่ร่างกายจะมีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศ และสามารถทำงานได้เต็มที่ คือ เพศหญิงเมื่อมีประจำเดือนมาเป็นครั้งแรก และเพศชายมีการผลิตเซลล์สืบพันธุ์ได้ ช่วงอายุของวัยรุ่นแบ่งออกเป็น วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) หญิงอายุ 13 - 15 ปี ชายอายุ 15 - 17 ปี วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) หญิงอายุ 15 - 18 ปี ชายอายุ 17 - 19 ปี และ วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) หญิงอายุ 18 - 21 ปี ชายอายุ 19 - 21 ปี

ดังนั้น พอสรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปเป็นวัยผู้ใหญ่ มีการเจริญเติบโตเข้าสู่ความมีวุฒิภาวะทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยยึดเอาความพร้อมและวุฒิภาวะทางเพศเป็นจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อมีความพร้อม และมีวุฒิภาวะทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

2.5.2 ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยง

จากแนวคิดการมองปัญหาของการใช้สารเสพติด และลักษณะของวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ได้มีผู้อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่

จันทิศา พุกษานานนท์ (2537) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงมาจาก ประการแรก ตัววัยรุ่นเอง (Biopsychosocial Factor) ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกาย อารมณ์จิตใจ การปรับตัวเข้ากับสังคม มีการแสวงหาและสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (Identity Formation) ต้องการเป็นอิสระจากครอบครัว (Independence) ชอบอยู่รวมกลุ่มเพื่อน และต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน แม้ว่าวัยนี้จะมีการพัฒนาความคิดอ่านจากการคิดแบบ Concrete Thinking คือ คิดถึงเดี๋ยวนี้ปัจจุบัน ไม่มองถึงผลระยะยาว เป็นการคิดแบบ Formal Thinking คือ คิดเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น รู้จักตั้งสมมติฐาน มองถึงอนาคต แต่ก็ยังขาดประสบการณ์ (Inexperience) โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนต้นที่ความคิดอ่านยังไม่เจริญวุฒิภาวะ มองไม่ไกลถึงผลเสียที่จะตามมา (Negative Consequence) มองเข้าข้างตนเองมากเกินไป (Eccentric) คิดว่าตนเองพิเศษ (Personal Fable) และคิดว่าสิ่งเลวร้ายคงไม่เกิดกับตนเอง (Invulnerability) และมักจะถูกแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (Peer Pressure) จึงชอบลองทำสิ่งที่เป็นผลเสียต่อตนเอง เช่น การขับรถด้วยความเร็ว การมีเพศสัมพันธ์ การใช้สารเสพติด ส่วนวัยรุ่นตอนกลาง มักจะเป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสระมากขึ้น ไม่ชอบฟังคำสั่ง ไม่ร่วมมือ (Non-Compliance) ทดลองฝ่าฝืนกฎระเบียบ (Limit Testing) ชอบทำสิ่งใหม่ๆ (Experimental Behavior) มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องการพิสูจน์ความสามารถ (Mastery) แสดงออกถึงความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อตนเอง ประการที่สอง สภาพแวดล้อม (Environment) ได้แก่ เพื่อน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเริ่มทำพฤติกรรมเสี่ยงมาก, แบบอย่างที่เราเห็น (Role Model) เช่น พ่อแม่ที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้เห็น สื่อภายนอกที่ได้รับและสนใจให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น โฆษณาการใช้สารเสพติด เหล้า บุหรี่ เป็นสิ่งที่ดี สามารถตบใจเพศตรงข้าม รวมถึงการขาดข้อมูลที่ถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2525) พบว่า มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่ ประการแรก อยากทดลองและอยากสนุก (The Search for Experience and Excitement) นับเป็นสาเหตุสำคัญมากเป็นอันดับแรกๆ เพราะธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบทดลอง อยากรู้ อยากเห็นในสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ตนไม่เคยพบเห็นมาก่อน และเพื่อพิสูจน์ความคิดและเหตุผลที่ตนมี (Experimentation/logical verification) โดยไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะเกิดตามมาเมื่อมีเพื่อนฝูงมาชักชวนครั้งแรกอาจปฏิเสธ แต่ครั้งต่อไปอาจยอมรับด้วยความเกรงใจหรืออยากสนุก เมื่อทดลองใช้ดูแล้วก็รู้สึกจิตใจสบายเลยทำให้ติดใจ อยากลองอีก ประกอบกับคำชักชวน เช่น สารเสพติดจะทำให้เพิ่มสมรรถภาพในทางเพศยิ่งขึ้น หรือสามารถดูหนังสื่อได้นานขึ้น และเมื่อได้ผลในระยะแรก

ก็จะทำซ้ำจนกลายเป็นการติด ประการที่สอง สภาพทางจิตใจ (Mental Condition) เพราะเยาวชนไม่น้อยที่มีบุคลิกภาพในลักษณะหนึ่งซึ่งช่วยตัวเองไม่ได้ต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถตัดสินใจบางอย่างได้ต้องปรึกษาเพื่อน เมื่อเพื่อนแนะนำอย่างไรก็ทำตาม บุคคลประเภทนี้จึงถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่าย หรือพวกที่มีปัญหาเป็นคนที่มีความทุกข์ในใจเป็นประจำ พยายามหาทางออกด้วยวิธีการต่างๆ โดยการหนีความจริง (Reality) การใช้สารเสพติด ช่วยทำให้จิตใจเปลี่ยนไป สบายใจเหมือนกับอยู่ในโลกใหม่ ซึ่งจะสดใสมากกว่าเก่า บุคคลอีกประเภทคือ ขอบรรวมกลุ่ม อยู่คนเดียวไม่ได้ เมื่อเพื่อนมาชักชวนให้ทดลองสิ่งใดก็มักจะทำตาม ถึงแม้จะรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรือบางครั้งอยู่ใกล้ชิดกับผู้ที่ติดสารเสพติด การถูกแนะนำชักชวนเพื่อประโยชน์ทางการค้า หรือเพื่อแบ่งปันระหว่างกันและกัน เพราะผู้ที่ติดยาใหม่ๆ ย่อมไม่สามารถจะซื้อหาได้เอง อาจจะเป็นเพราะว่าไม่กล้าหรือไม่รู้จักแหล่ง ประการที่สาม สภาพทางครอบครัว (Family Situations) พบมากเช่นเดียวกัน และเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาทางสังคม ได้แก่ เด็กที่มีนิสัยเกะกะเกรี้ยว ซึ่งอาจเป็นโดยสันดาน (Psychopathic Personality) หรือสิ่งแวดล้อม ขาดความอบอุ่น ขาดการดูแลอบรมที่ดีจากบ้านและโรงเรียน ก็ทำให้มีแนวโน้มไปในทางให้เพื่อนฝูงชักจูงได้ หรือเมื่อเด็กถูกละเลยจากผู้ปกครองก็จะกลายเป็นเด็กดื้อรั้น ทำตามใจตัวเองเพื่อชนะเพราะคิดว่าตนเป็นบุคคลที่ถูกรังเกียจ การติดยาเสพติดจะทำให้ผู้ปกครองกลับมาเอาใจใส่ ส่วนมากเด็กจะมีปัญหามาจากครอบครัวที่แตกแยก (Broken Home) ขาดพ่อหรือขาดแม่ มีพ่อแม่ก็เหมือนไม่มี เพราะพ่อแม่ไม่สนใจกับลูก ความแตกร้างระหว่าง บิดา มารดา ทำให้เกิดขาดความรัก และความอบอุ่น พยายามหาทางออกโดยการใช้อย่างรับประสาต่างๆ เพื่อให้หายกังวล ในที่สุดต้องเพิ่มขนาดไปเรื่อยๆ เด็กที่เติบโตขึ้นมาจะมีความรู้สึกกลัวพ่อแม่ และสังคมไม่ยุติธรรมต่อตน จึงมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมทั่วไป พยายามทำทุกอย่างให้ตรงกันข้ามกับที่สังคมยอมรับ เช่น การใช้สารเสพติด นอกจากนี้ ปัญหาทางเศรษฐกิจ การครองชีพในปัจจุบันทำให้บิดามารดาไม่มีโอกาสพบหน้าลูกซึ่งสิ่งเหล่านี้จะผลักดันให้เยาวชนทั้งหลายออกนอกบ้านมีการคบเพื่อนแล้วติดสารเสพติดไปในที่สุด และมีเยาวชนหลายคนที่ยกเหตุผลที่คล้ายกันของการติดยาเสพติด คือ กลุ้มใจกับทางบ้าน และประการที่สี่ สภาพแวดล้อม (Environment) จากสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่มีการลักลอบขายสารเสพติดกันเป็นประจำ เมื่อผู้แนะนำชักชวนให้ทดลองเสพบ่อยครั้งเข้าก็ทำตามด้วยความเกรงใจ นอกจากนี้ ก็มีสาเหตุอื่นๆ ที่อาจพบได้จากการเจ็บป่วย ที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดต้องพึ่งพายาประเภทบรรเทาปวด โดยขาดการควบคุม หรือการใช้ยาที่ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ รวมถึงการใช้สารเสพติดของวัยรุ่นมีสาเหตุมาจากภายในตัววัยรุ่นเอง และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง และผลเสียต่อตนเอง หากขาดความควบคุมที่เหมาะสม

2.6 ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด

2.6.1 ความหมายของสารเสพติด

องค์การอนามัยโลก (อ้างใน อัมพร โอตระกูล : 2540.) ให้ความหมายของสารเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามเมื่อรับประทานเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการกิน การสูบ การฉีด หรือดมก็ตาม จะทำให้มีผลต่ออารมณ์และลักษณะความประพฤติของผู้ใช้สารเสพติด ด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ที่ใช้สารนั้น จะต้องเพิ่มขนาดขึ้นเรื่อยๆ
- 2) เมื่อหยุดใช้สารนั้นแล้ว จะทำให้เกิดอาการขาดยา
- 3) ผู้ที่ใช้สารนั้น จะเกิดความต้อการนั้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
- 4) เมื่อใช้สารนั้นเป็นเวลานาน จะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพร่างกายของผู้ใช้สารนั้น

2.6.2 ประเภทของสารเสพติด

แบ่งตามลักษณะการใช้ทางการแพทย์ ได้ดังนี้ (อัมพร โอตระกูล : 2540.)

พวกที่ 1 สารเสพติดประเภทฝิ่น หรือสารประกอบดัดแปลงจากฝิ่น ได้แก่ มอร์ฟิน เฮโรอีน เมทาโดน (methadone) ทิงเจอร์ฝิ่น (tincture opium) โคเดอีน (codeine) รวมทั้งสารสังเคราะห์อื่นๆ ที่มีคุณสมบัติของฝิ่น

พวกที่ 2 สารหรือยาที่มีฤทธิ์ทำให้ง่วงนอนหลับ ได้แก่ ยานอนหลับกลุ่มบาร์บิทูเรต (barbiturate) ได้แก่ เซโคนาล (seconal, เหล้าแห่ง) ฟีนobarbital (phenobarbital) รวมทั้ง ยานอนหลับที่ไม่ใช่กลุ่มบาร์บิทูเรต ได้แก่ โบรไมด์ (bromide) คลอรัลไฮเดรต (chloral hydrate) และพาราลดีไฮด์ (paraldehyde)

พวกที่ 3 สารหรือยากล่อมประสาท ซึ่งยากลุ่มนี้ถ้าใช้จำนวนมาก และเป็นเวลานานก็จะทำให้มีการติด เช่นเดียวกับยานอนหลับ ยากลุ่มนี้ ได้แก่ ไดอะซีแพม (diazepam) คลอร์ไดอะซีพอกไซด์ (chlordiazepoxide) เมโปรโบรเมต (meprobamate) เป็นต้น

พวกที่ 4 สารหรือยาที่มีฤทธิ์กระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน (amphetamine หรือ ยาบ้า) โคเคน (cocaine) และไบโครทอม

พวกที่ 5 สารหรือยาที่ทำให้เกิดฤทธิ์ประสาทหลอน ได้แก่ กัญชา แอลเอสดี (LSD, Lysergic acid diethylamide) และ เมสคาลีน (mescaline)

พวกที่ 6 สารระเหยต่างๆ ได้แก่ ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน กาวติดเครื่องบิน แล็กเกอร์ที่ใช้ทารองพื้นเฟอร์นิเจอร์

พวกที่ 7 สุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งในประเทศไทยไม่ถือว่าเป็นสิ่งเสพติดให้โทษ แต่องค์การอนามัยโลกได้รวมแอลกอฮอล์เป็นสิ่งเสพติดด้วย

ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษของประเทศไทย ฉบับ ปี 2522 มาตรา 7 ได้แบ่งยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน, แอมเฟตามีน

ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟิน โคเดอีน ฝิ่นยา

ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 2 เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรายาไว้ตามมาตรา 43 เช่น ยาแก้ไอผสมโคเดอีน (codeine cough syrup)

ประเภทที่ 4 สารเคมีใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 หรือประเภทที่ 2 เช่น แอซิติกแอนไฮไดรด์ (acetic anhydride) แอซีทิลคลอไรด์ (acetyl chloride)

ประเภทที่ 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภทที่ 1 ถึงประเภทที่ 4 เช่น กัญชา ไบโครทอม

2.6.3 ลักษณะของสารเสพติด

จากความหมายของสารเสพติดดังกล่าว ทำให้ทราบถึงชนิดของสารเสพติดที่มีความรุนแรงแตกต่างกันแล้ว สารเสพติดแต่ละชนิดยังมีวิธีการเสพติดที่แตกต่างกันอีกด้วย เช่น การรับประทาน, การสูดดม, การฉีดเข้าสู่วางกาย ฯลฯ ซึ่งการเสพยาเสพติดแต่ละชนิดนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความต้องการผลในการออกฤทธิ์ของสารเสพติดนั้นๆ ของผู้เสพเอง

จากปัญหาด้านตัวสารเสพติดเองที่ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบทั้ง รูป รส กลิ่น วิธีการเสพ เพื่อชักจูงให้มีผู้คนหันมาเสพยามากขึ้น จึงทำให้จำนวนสารเสพติดในปัจจุบันมีมาก ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงสารเสพติดที่มีการระบาดมากในกลุ่มนักเรียน อันได้แก่ บุหรี่ สุรา สารระเหย ยาบ้า และกัญชา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (2536 อ้างใน สำนักงาน ป.ป.ส. กองบำบัดรักษา, 2539) และสกุลรัตน์ อุษณารวงศ์ และคณะ (2540) ที่พบว่า สารเสพติดที่ใช้มากในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ได้แก่ สารระเหย กัญชา และยาบ้า ดังนี้

1. บุหรี่

บุหรี่ เป็นสารเสพติดที่ถูกกฎหมายที่ผู้เสพสามารถซื้อและขายได้อย่างเปิดเผย การติดบุหรี่ เป็นการติดสารเสพติดเป็นนิสัย เนื่องจากมีความต้องการสูบบุหรี่ทางจิตใจเท่านั้น และเมื่อไม่สูบก็มีอาการขาดยาเพียงทางจิตใจ ในบุหรี่มีสารต่างๆ มากมาย ที่สำคัญ คือ นิโคติน การสูบบุหรี่แต่ละมวนจะได้รับนิโคตินประมาณ 6 - 8 มิลลิกรัม

ฤทธิ์ของนิโคตินที่มีอยู่ในบุหรี่ นิโคตินเป็นสารที่มีฤทธิ์ต่อร่างกาย ทำให้เกิดการระคายเคืองต่อทางเดินหายใจ ทำให้ไอ และจามเป็นโรคหลอดลมอักเสบ เมื่อสูบบุหรี่น้อยๆ นิโคตินจะกระตุ้นสมองทำให้หายใจดีขึ้น หัวใจเต้นเร็วขึ้น ความดันโลหิตสูงขึ้น กระเพาะอาหารและลำไส้ทำงานดีขึ้น น้ำลายและน้ำย่อยอาหารเพิ่มขึ้น ในบางคนมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน หรือท้องเดิน แต่สูบบุหรี่มากๆ จะได้รับนิโคตินมาก จะเกิดฤทธิ์ตรงข้ามคือ หายใจช้าลง หัวใจเต้นช้า ความดันโลหิตต่ำ กระเพาะอาหารและลำไส้บีบตัวน้อยลง น้ำลายและน้ำย่อยอาหารน้อยลง เมื่อสูบบุหรี่เป็นระยะเวลานานมักเป็นโรคเกี่ยวกับปอด หลอดโลหิตแดงที่ไปเลี้ยงหัวใจตีบ หลอดลมอักเสบ ถุงลมปอดโป่งพอง หลอดโลหิตที่ไปเลี้ยงบริเวณผิวหนังตีบ ทำให้แผลหายช้ากว่าปกติ และยังมีผลทำให้อาการของแผลในกระเพาะอาหารเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังเชื่อว่า การสูบบุหรี่นั้นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดโรคมะเร็งทั้งที่ปอด ปาก และทางเดินหายใจ ทำให้ผู้ชายมีเชื้อเพศชายน้อยลง ผู้หญิงมักจะหมดประจำเดือนเร็วกว่าผู้ที่ไม่สูบ ส่วนใหญ่หญิงมีครรภ์มักคลอดก่อนกำหนด และพบมากที่เกิดแท้งในระหว่าง 4 - 7 เดือน แต่ถ้าคลอดครบกำหนดน้ำหนักทารกมักน้อยกว่าปกติ

2. แอลกอฮอล์ (Alcohol)

แอลกอฮอล์ ที่คนทั่วไปเข้าใจนั้น หมายถึง เอทิลแอลกอฮอล์ ในเหล้า เบียร์ ซึ่งจัดเป็น Monohydric Alcohol ซึ่งถือเป็นสารเสพติดชนิดหนึ่ง เนื่องจากคนดื่มจะมีสุขภาพทรุดโทรม มีความต้องการดื่มทั้งทางร่างกายและจิตใจ ต้องเพิ่มขนาดขึ้นเรื่อย และถ้าไม่ดื่มจะมีอาการขาดยา ซึ่งลักษณะของแอลกอฮอล์เป็นของเหลว ไม่มีสี มีกลิ่นเฉพาะในเครื่องดื่มชนิดต่างๆ จะมีปริมาณของแอลกอฮอล์ไม่เท่ากัน

ฤทธิ์ถ้าดื่มน้อยๆ จะรู้สึกสบาย อารมณ์ดี เจริญอาหาร ถ้าดื่มมากขึ้นจะกดกระเพาะอาหารเกิดเป็นแผลในกระเพาะอาหาร ความรู้สึกนึกคิดผิดไป ควบคุมตนเองไม่ได้ ไม่สามารถยับยั้งตนเอง จึงแสดงอาการบางอย่างออกมา เช่น ดุร้าย ทะเลาะวิวาท พุดมาก นอกจากนี้ มีอาการหน้าแดง สัมผัสลดลงในที่สุดจะหลับ หัวใจเต้นเร็ว ปัสสาวะบ่อย ถ้าดื่มมากขึ้นอีกจะทำให้อาการรบกวน กลืน เสี่ยง และสัมผัสลดลงในที่สุดจะหลับ ถ้าดื่มมากขึ้นอีกจะถึงขั้นหมดสติ และสลบได้แต่ยังไม่อันตรายถึงตาย เพราะจะมีอาการคลื่นไส้อาเจียนก่อน จึงช่วยกำจัดแอลกอฮอล์ออก ทำให้ไม่ถึงขนาดที่เกิดอันตราย แต่ในรายที่ตายมักเกิดจากสิ่งที่อาเจียนออกมาขณะหมดสตินั้นเข้าไปอุดหลอดลม ทำให้หายใจไม่ออกตาย

3. ยาบ้า (Amphetamine)

ยาบ้า ยาฆ่า หรือยาชยัน เป็นสารเสพติดประเภทกระตุ้นการทำงานของสมอง มีฤทธิ์ในทางกระตุ้นเร่งเร้าประสาทและสมองทำให้ผู้เสพมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่่วงนอน ทำให้เพิ่มพูนความสามารถในการทำงานหนักหรือทำงานซ้ำซากได้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง (กิ่งแก้ว เกษโกวิท, 2534) ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดให้เพิ่มมาตรการควบคุมทางกฎหมายโดยเพิกถอนยาในกลุ่มยาบ้า จากเดิมซึ่งจัดเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 ไปประกาศควบคุมเป็นสารเสพติดในกลุ่มให้โทษในประเภท 1 เป็นผลให้บทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาในกลุ่มยาบ้าเพิ่มสูงขึ้นเท่ากับเฮโรอีน โดยใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2539 (การประชุมสัมมนา

แนวทางการบำบัดรักษายาบ้าในสถานพยาบาล บำบัดรักษายาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง, 2540 อ้างใน ธงชัย เอกอุณลาภ, 2540) ซึ่งลักษณะของยาบ้า แบ่งออกได้เป็น ม้าเท้า ซึ่งเป็นยาบ้ากลุ่มแรกที่แพร่ระบาดมีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ สารออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท ส่วนกลางจำพวกแอมเฟตามีน (Amphetamine) หรือ เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) น้ำปลอม ผลจาก ยาแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีน เป็นสารเสพติดประเภท 2 ซึ่งมีการควบคุมการนำเข้า ผลิต และจำหน่าย อย่างเข้มงวดภายใต้ พ.ร.บ. วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 จึงมีการนำเอาตัวยาที่ออกฤทธิ์กระตุ้น ประสาทส่วนกลางแต่ออกฤทธิ์อ่อนกว่ามาใช้ ซึ่งได้แก่ อีเฟดริน (Ephedrine), คาเฟอีน (Caffeine), เทโอฟีลลีน (Theophylline) และม้ามงก เป็นสารออกฤทธิ์ ชื่อ เฟนโพรพอเรกซ์ (Fenproporex) เอนเอทิลแอมเฟตามีน (N-Ethylamphetamine) ซึ่งเป็นอนุพันธ์หนึ่งของแอมเฟตามีน และยังพบว่า ยาม้ามงกนี้มีการแพร่ระบาดมาก เมื่อปี 2538 (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2530 อ้างในธงชัย เอกอุณลาภ, 2540)

สำหรับยาบ้าที่มีการแพร่ระบาดในประเทศไทยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ตัวยาสาคัญคือ เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) ซึ่งรูปแบบของยาบ้าที่แพร่ระบาดมักอยู่ในรูปของเม็ดยา มีสีส้มมากมาย เช่น สีส้ม น้ำตาล ขาว ม่วงอ่อน ฟ้ายา ครีมน้ำตาล ชมพู ซึ่งบางครั้งมีลักษณะเป็นจุดประเล็ก ๆ เช่น ขาว น้ำตาลเข้ม และดำ หรืออยู่ในรูปอื่นที่ง่ายต่อการเสพ รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเสพก็ไม่ยุ่งยากเหมือนสารเสพติดตัวอื่นๆ

การออกฤทธิ์ของยาในกลุ่มนี ส่วนใหญ่ที่สมองส่วนใหญ่ (Cerebrum) และมีคุณสมบัติกระตุ้นต่อร่างกาย และจิตใจ (Psychomotor Stimulants) โดยจะกระตุ้นบริเวณ Cerebral cortex ทำให้จิตใจสบาย รู้สึกแจ่มใส มีความ ตื่นตัวเสมอ มีแรงทำงานได้มากกว่าปกติ ไม่ง่วงนอน ซึ่งทางการแพทย์ได้นำมาใช้รักษาโรคซึมเศร้า (Depression) โดยที่ จะทำให้ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีความคิดจะฆ่าตัวตาย เมื่อรับประทานยานี้แล้วจะทำให้รู้สึกแจ่มใสขึ้น และจะ ไม่ฆ่าตัวตาย นอกจากนี้ ยังใช้ในการรักษาโรคอื่นๆ อีก เช่น โรคลมชัก (Epilepsy) โรคอ้วน (Obesity) โรคเหงาหลับ (Narcolepsy) หรือเด็กที่มีพฤติกรรมซุกซนมากๆ (Hyperkinetic Children) (ธงชัย เอกอุณลาภ, 2540) ซึ่งลักษณะการ ออกฤทธิ์ของยาดังกล่าวที่กระตุ้นประสาททำให้มีความรู้สึก ความคิดอ่านผ่องใส ไม่มีความเหน็ดเหนื่อยในระยะ แรกที่เสพ จึงมีการนำยากระตุ้นประสาทชนิดนี้ไปใช้ในทางที่ผิด และก่อให้เกิดปัญหาแทรกซ้อนทางสังคมขึ้นมากมาย เพราะผู้ที่เสพยาค้นนั้น เมื่อหมดฤทธิ์ยาแล้ว การทำงานของสมองที่เคยถูกกระตุ้นจะลดลงทันที และลดต่ำกว่าปกติ เพราะตลอดเวลาที่ยาออกฤทธิ์สมองจะทำงานมากกว่าปกติ จะเกิดอาการอ่อนเพลียอย่างหนัก ซึมเศร้า หงุดหงิด คลุ้มคลั่งถึงขนาดทำร้ายตนเองและผู้อื่น ที่เรียกว่า อาการขาดยา หรือเสี้ยนยานั่นเอง คุณสมบัติที่เป็นพิษของยานี้ คือ ถ้ามีการใช้ยาเกินขนาดจะปรากฏอาการทางสมองให้เห็นชัด ได้แก่ เวียนศีรษะ นอนไม่หลับ ตกใจง่าย ช่างพูด ประสาทตึงเครียด โกรธง่าย อ่อนเพลีย และอาการที่เกี่ยวกับการไหลเวียนของโลหิตที่ปรากฏชัด คือ ปวดศีรษะ หนาวสั่น มือเท้าชืด หรือหน้าแดง หัวใจเต้นแรงผิวดำงา เหงื่อออก ปากแห้ง ความรู้สึกในรสอาหารผิดไป มีอาการคลื่นไส้อาเจียน ท้องเดินและปวดท้อง ถ้ารุนแรงมากอาจเสียชีวิตและถ้าบุคคลที่เข้ายาเป็นระยะเวลานาน จะส่งผลให้ร่างกายถูกกระตุ้นอยู่เสมอ ไม่ได้รับการพักผ่อนและเกิดภาพหลอน ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตตนเองและ ผู้อื่น นอกจากนี้ยังเป็นหนทางที่นำไปสู่การติดสารเสพติดชนิดอื่นได้อีกด้วย

4. สารระเหย (Volatile Solvents)

สารระเหย เป็นสารประกอบอินทรีย์เคมีพวก Hydrocarbons ได้มาจากกระบวนการผลิตน้ำมันปิโตรเลียม และก๊าซธรรมชาติลักษณะเป็นไอระเหยได้ในอุณหภูมิห้อง มีกลิ่นหอม เมื่อสูดดมเข้าไปบ่อยๆ จะทำให้ติด สารระเหยโดยมากใช้เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในทางอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในครัวเรือน ซึ่งอยู่ในรูปของตัวละลาย (Solvent) หรือในรูปของน้ำยาพ่นฝอย (Aerosol)

สารระเหยที่อยู่ในรูปของตัวทำละลาย ได้แก่ พลาสติกซีเมนต์ (มี Hexane) แล็กเกอร์, ทินเนอร์ (Toluene) น้ำยาล้างเล็บ (Acetone) น้ำมันก๊าด (Butane, Hexane และ Pentane) น้ำมันไฟแช็ค (มี Naphtha) น้ำยาทำความสะอาด (Benzene และ Trichloro-ethane) กาวหรือซีเมนต์สำหรับติดเครื่องบินเด็กเล่น (Lsoamyl Acetate กับ Ethylacetate บางชนิดมี Toluene กับ Acetone) ส่วนสารระเหยที่อยู่ในรูปน้ำยาพ่นฝอย ได้แก่ สเปรย์ฉีดพ่นต่างๆ เช่น ยาระดับกลิ่นตัว, น้ำยากำจัดกลิ่น, ยาฆ่าแมลง, สเปรย์ผม, สีกระป๋องสำหรับพ่น, ยาขัดเงา, ยาล้างกระจก เป็นต้น

อาการเป็นพิษของสารระเหย (Toxicity) สามารถแบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่ พิษเฉียบพลัน (Acute Poisoning) อาการมักเกิดขึ้นทันทีหลังสูดดมสารระเหย ในระยะแรกให้มีความรู้สึกเป็นสุข ร่าเริง ตื่นเต้น แต่ต่อมาจะมีอาการมึนเมาเหมือนเมาสุรา พุดอ้อแอ้ไม่ชัด ไม่รู้เวลาและสถานที่ ควบคุมตนเองไม่ได้ มีอาการระคายเคืองต่อเยื่อภายในปาก และจมูก ทำให้น้ำลายไหลออกมา ตามีความไวต่อแสงมากขึ้น มีเสียงในหู (Tinnitus) กล้ามเนื้อทำงานไม่ประสานกัน ซึ่งในตอนแรกจะมีผลกระทบ CNS ทำให้ตื่นเต้น นอนไม่หลับ ต่อมาจะมีฤทธิ์กด CNS ทำให้ง่วงซึม หมดสติ ถ้าเสพในขนาดสูง จะไปกดศูนย์การหายใจทำให้ตายได้ โดยเฉพาะสารระเหยบางชนิด เช่น กลุ่ม Ketones ทำให้หัวใจเต้นเร็วผิดปกติ (Tachycardia) โดยเฉพาะถ้าสูดดมในสภาวะตึงเครียด หรือเหน็ดเหนื่อยจากการออกกำลังกาย ถึงแม้ว่าจะสูดดมเป็นระยะเวลาสั้นๆ ก็อาจเสียชีวิตได้ นอกจากนี้ ยังพบอาการ จาม ไอ คลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดิน ลื่น และชักแบบลมบ้าหมู และพิษเรื้อรัง (Chronic Poisoning) จากการสูดดมติดต่อกันเป็นเวลานาน ประมาณ 1 ปีขึ้นไป ทำให้อวัยวะต่างๆ เสื่อมสภาพ

5. กัญชา (Marihuana)

กัญชาจัดเป็นสารเสพติดให้โทษที่ควบคุมตามพระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ. 2477 มีลักษณะเป็นพืชล้มลุก ลักษณะเป็นไม้พุ่ม ขึ้นอยู่ทั่วๆ ไปหลายประเทศ ตามเมด ช่อดอก และใบของต้นกัญชาตัวเมียจะมียาง (Resin) ซึ่งประกอบไปด้วยสารที่สำคัญ คือ Tetahydrocannabisoi ซึ่งสารนี้มีฤทธิ์ต่อระบบประสาท และจิตใจ จึงทำให้กัญชากลายเป็นสารเสพติด

ฤทธิ์ของกัญชา แม้ว่าผู้เสพกัญชาจะไม่มีอาการเสพติดทางร่างกายอย่างรุนแรง เช่น สารเสพติดชนิดอื่นๆ แต่ก็มีผู้ติดกัญชากันมากมาย ฤทธิ์ของกัญชาจะกระตุ้นสมอง และกดประสาท ไปพร้อมกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ในขั้นแรกจะทำให้ผู้เสพรู้สึกตื่นเต้น ร่าเริง ว่องไว หัวเราะเก่ง ความรู้สึกนึกคิดแจ่มใสสบายใจ ความคิดเลื่อนลอย ผันหวาน (Euphoria) ควบคุมตนเองไม่ได้ บางรายจะเกิดอาการเฉอะแฉะ รุนแรงขำพูด หรือมีอาการทางจิตใจให้เห็นได้ อาการขั้นต่อไปฤทธิ์ของกัญชาจะได้ไปกดประสาท ทำให้เกิดมึนเมาเซื่องซึม เคลื่อนไหวช้า ง่วงเหงาหาวนอน ถ้าสูบบ่อยๆ เป็นประจำจะมีอาการเหนื่อยหน่าย อ่อนเพลีย เกิดอาการประสาทหลอนขึ้นได้ เช่น เห็นภาพลวงตา หรือนึกภาพขึ้นมาโดยไม่มีความจริง นอกจากนี้พบว่า พิษของกัญชาทำให้มีน้ำมูก มือเท้าเย็น กล้ามเนื้อลั่น ม่านตาขยาย หายใจไม่สะดวก หัวใจเต้นเร็ว และถ้ามีอาการมาก จะคลื่นไส้ อาเจียน ความนึกคิดสับสน กระสับกระส่าย ควบคุมสติไม่อยู่ อาจมีอาการทางโรคจิตได้

สารเสพติดทั้ง 5 ชนิดดังกล่าว นั้น บุหรี่ และแอลกอฮอล์ ที่ถือเป็นสารเสพติดที่ถูกกฎหมาย คือ สามารถเสพซื้อขายได้อย่างเปิดเผย ซึ่งหลายๆ คนยังเข้าใจผิดว่าสิ่งเสพติดทั้ง 2 ชนิดนี้เมื่อใช้จะไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย แต่แท้จริงแล้ว สารเสพติดดังกล่าว ก่อให้เกิดผลเสียกับร่างกายอย่างมาก เพียงแต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการสะสมพิษนั่นเอง และยังพบว่าผู้ติดสารเสพติดชนิดอื่นๆ มักมีประวัติเริ่มใช้สารเสพติดทั้ง 2 ชนิดนี้เป็นอย่างมาก

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ทัศนคติมาจากภาษาละตินว่า “Aptud” แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสมภาษาอังกฤษใช้คำว่า Attitude แปลว่า ท่าที่ที่แสดงออกมาของบุคคลซึ่งบอกถึงสภาพจิตใจ

ความหมายของทัศนคติได้มีผู้ให้ความหมายเป็นสภาวะทางด้านจิตใจที่ประกอบด้วยอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และแนวโน้มที่จะปฏิบัติแสดงออกมา (วิจิตร หนองแก, 2541) เป็นความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็น (ยุพดี ศิริวรรณ, 2539) ความเชื่อ (ชนิษฐา ด้านธีรวิชัย และคณะ, 2542 ; สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2546) และ ความรู้สึกที่เป็นภาพรวมของบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์ (สุนีย์ ใบชา, 2536) รวมทั้งเป็นความรู้สึกของบุคคลที่ได้จากการเรียนรู้และประสบการณ์ (นงมล ศรีนันทน์, สมสนุก พระอมาตย์ และรติยา ทองแสง, 2541) พร้อมทั้งจะตอบสนองในลักษณะชอบหรือไม่ชอบที่ค่อนข้างคงที่ (จิรวัดน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์, 2538) และมีแนวโน้มจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ โดยสามารถระบุทิศทางและความมากน้อยหรือความเข้มของทัศนคติได้ คือ ทัศนคติในเชิงบวก (Positive attitude) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในทางดีพึงพอใจหรือในทางยอมรับและทัศนคติในเชิงลบ (Negative attitude) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย (พิพัฒน์ ทองผดุงโรจน์, 2536) ซึ่งมีขั้นตอน คือ ขั้นแรกเริ่มจากการรับหรือการให้ความสนใจ การตอบสนองด้วยความเต็มใจ พึงใจ การให้ค่า การจัดกลุ่มค่าและขั้นตอนการแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือและทัศนคติของบุคคล สามารถเปลี่ยนแปลงได้ รวมทั้งการแสดงออกมีค่าแตกต่างกัน (นิภา มนูญปิจุ, 2532 อ้างใน สมชาย บุญมาก, 2543)

สรุปความหมายของทัศนคติเป็นองค์ประกอบทางจิตอย่างหนึ่งในการแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ องค์ความรู้และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาทางจิตใจอย่างหนึ่งที่พร้อมจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา

ทัศนคติสามารถแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2546) ได้แก่ องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Component) องค์ประกอบทางด้านความคิดความเชื่อ (Cognitive Component) และองค์ประกอบด้านการแสดงพฤติกรรม (Behavioral Component)

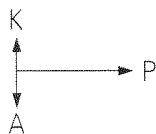
ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทัศนคติมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน กล่าวคือ ถ้าความรู้ดี ทัศนคติในสิ่งนั้นก็จะเป็นที่ดี และเมื่อทัศนคติดีแล้ว แนวโน้มที่จะส่งผลให้แสดงพฤติกรรมไปในทางที่ดี (สุนีย์ ใบชา, 2536) และแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ เนื่องมาจากความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์ได้เป็น 4 ลักษณะ (นิภา มนูญปิจุ, 2532 อ้างใน ปรีชา สุวันทู, 2547) ดังนี้

K = ความรู้, A = ทัศนคติ, P = การปฏิบัติ

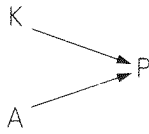
1. รูปแบบความรู้ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและส่งผลให้เกิดการปฏิบัติตามมา

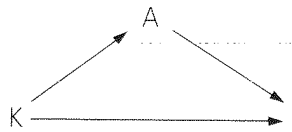
2. รูปแบบความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กันก่อนและก่อให้เกิดการปฏิบัติตามมา

3. รูปแบบความรู้และทัศนคติต่างก็ทำให้เกิดการปฏิบัติได้โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กันและกัน

4. รูปแบบของความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยมีทัศนคติเป็นตัวกลางทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู (Allport, 1935 อ้างใน นีออน กลิ่นรัตน์, 2538) หมายถึง สภาพความพร้อมด้านจิตใจในการรับรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์และทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองนั้นๆ ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครูเป็นความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนและครูที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของนักเรียนภายในโรงเรียน รวมทั้งทำให้นักเรียนมีความรู้สึกต่อโรงเรียนและครูไปในทางบวกหรือทางลบ ซึ่งในทางจิตวิทยา อธิบายว่า ถ้าบุคคลมีทัศนคติทางบวกต่อเป้าหมายใด ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องต่อเป้าหมายนั้น ในกรณีที่มีความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ในโทษและพิษภัยของสารเสพติดได้อย่างถูกต้องเป็นจริง ย่อมจะส่งผลให้เกิดแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงไม่ไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด

ทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด

ทัศนคติ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม ซึ่งสามารถแบ่งทัศนคติได้ 2 ด้าน คือ ด้านบวกและด้านลบ ดังเช่น ทัศนคติต่อยาบ้า โดยทัศนคติด้านบวก หมายถึง การรู้สึกว่ายาบามีประโยชน์ทำให้อยากลองใช้ยาบ้า ทำให้เสี่ยงต่อการเข้าไปใช้ยาบ้าได้ ส่วนทัศนคติด้านลบ หมายถึง ไม่ชอบยาบ้า รู้สึกรังเกียจและต่อต้าน ดังนั้น ทัศนคติจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้าได้ (Thurstone, L.L., 1946)

อัปสร เตียวตระกูลวัฒน์ (2523) ได้ศึกษาทัศนคติที่มีต่อยาเสพติดและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง จำนวน 1,601 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาที่เคยสูบบุหรี่ สุรา ยากระดุนและกัญชา มีทัศนคติที่ดีต่อการเสพยาชนิดนั้นๆ มากกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเสพยา (2) นักศึกษาที่เคยสูบบุหรี่ สุรา ยากระดุน กัญชาและเฮโรอีน มีแนวโน้มที่จะทำตามความคาดหวังหรือชักจูงจากบุคคลอื่นๆ ได้ง่ายกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเสพยา (3) ทัศนคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสามารถทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราได้ร้อยละ 50 และร้อยละ 15 ตามลำดับ แต่ทัศนคติต่อการเสพยาเสพติดมีบทบาททำนายพฤติกรรมการเสพยาเสพติดได้น้อย อาจกล่าวได้ว่าน่าจะมีตัวแปรอื่น เช่น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเข้ามามีผลด้วย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู (2530) ได้ศึกษาสภาพการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา ในประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนและนักศึกษาต่อสารเสพติด พบว่า (1) นักเรียน นักศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่าสารเสพติด

ทุกชนิดมีอันตรายมาก ยกเว้นบุหรี่และเหล้าที่เห็นว่ามีอันตรายเพียงปานกลาง สำหรับสารเสพติดที่คิดว่ามีความร้ายแรงที่สุด ได้แก่ เฮโรอีน รองลงมา ได้แก่ มอร์ฟิน ผีน กัญชา ใบกระท่อม และสารระเหย (2) นักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้สารเสพติดทุกชนิดเป็นสิ่งไม่ดี สำหรับสารเสพติดที่นักเรียนนักศึกษาคิดว่าเมื่อใช้แล้วจะเลิกได้คือ บุหรี่และเหล้า ส่วนสารเสพติดที่คิดว่าเมื่อใช้แล้วไม่สามารถเลิกได้ ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟิน และผีน (3) นักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่า บุคคลที่ติดสารเสพติดเป็นบุคคลที่ไร้ความหวังใจไม่ได้ ยกเว้นผู้สูบบุหรี่ที่คิดว่าไร้ความหวังใจได้และหากสมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติดจะรู้สึกกังวลมากยกเว้นหากใช้เหล้าและบุหรี่จะรู้สึกกังวลน้อย สรุปผลการวิจัยนี้ได้ว่า นักเรียนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีทัศนคติในทางบวกต่อสารเสพติด และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมใช้สารเสพติด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 โดยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีพฤติกรรมเคยใช้สารเสพติด คิดเป็นร้อยละ 70.0 และไม่เคยใช้สารเสพติด คิดเป็นร้อยละ 66.9

2.8 ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด และความสัมพันธ์ระหว่าง ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดกับพฤติกรรมหลักเลี่ยงการใช้สารเสพติด

ลักษณะของความสัมพันธ์ของบุคคลใกล้ชิดในการศึกษาครั้งนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมด้านพฤติกรรม 4 ประเภท ของ เฮาส์ (House, 1981 อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536) ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotion Support) เช่น การได้รับการยอมรับ การได้รับความพึงพอใจ การได้รับความห่วงใย การสนับสนุนในการประเมินผล (Appraisal Support) เช่น การให้การรับรอง การเห็นด้วย การให้ข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งอาจเป็นการช่วยเหลือโดยตรง หรือโดยอ้อมก็ได้ การสนับสนุนทางด้านข่าวสาร (Information Support) เช่น การให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง มีการตักเตือนเมื่อไม่ถูกต้อง และสุดท้าย คือ การสนับสนุนด้านเครื่องมือ (Instrument Support) เป็นลักษณะการให้การช่วยเหลือด้านแรงงาน การเงิน การให้เวลา

2.8.1 ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาและบุคคลภายในครอบครัว

มนุษย์เกิดมามีความต้องการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นก่อนที่จะช่วยเหลือตนเองได้ หน่วยสังคมของมนุษย์จะต้องพึ่งพาอาศัยหน่วยแรกของชีวิต คือ ครอบครัว

คิงสเลย์ (Kingsley D. อ้างใน สุนนทา กาญจนพงศ์, 2540) ได้ให้ความหมายครอบครัวว่า เป็นสถาบันพื้นฐานและสากลที่สุดของทุกสถาบัน ซึ่งได้อธิบายแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวจิตวิทยา มุ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นกลุ่มปฐมนิเทศ มีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดของบรรดาสมาชิกของกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีการพบปะและแสดงอาการตอบสนองต่อกันและกัน ซึ่งถือว่าเป็นฐานแห่งความสัมพันธ์กันทางสังคม และแนวสังคมวิทยา ถือว่าบรรดาสมาชิกในครอบครัวนั้นต่างฝ่ายต่างให้ และรับประสบการณ์จากกันและกัน ซึ่งถือว่าต่างฝ่ายต่างถ่ายทอดพฤติกรรมให้แก่กัน อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) เพื่อปรับสภาพของตนเองให้เข้ากับสังคมได้

สกูลรัตน์ อุษณาวรงค์ และคณะ (2540) กล่าวถึงหน้าที่หลักของครอบครัว มี 4 ประการ ประกอบด้วย การสร้างสมาชิกใหม่ให้สังคม การเลี้ยงดูและปกป้องคุ้มครองบุตร ดูแลให้บุตรมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้ความรัก ความอบอุ่น กำลังใจ และความมั่นคงทางจิตใจอบรมให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนทางสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมอื่นๆ เพื่อการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุตรให้สามารถปรับตัวและออกไปสู่สังคมภายนอกได้อย่างเป็นสุข และกำหนดสถานภาพตำแหน่งหน้าที่ให้กับสมาชิกใหม่ คือ บุตรรู้ว่าขณะนี้มีสถานภาพตำแหน่งอะไร และควรมีหน้าที่อะไรบ้าง

เฮย์เนส (Haynes, 1979 อ้างใน ประภาเพ็ญ, 2536) ได้กล่าวถึงแรงสนับสนุนที่ได้จากครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ

2.8.2 สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตร

ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดาและบุตร เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อการพัฒนาการของเด็ก และมีส่วนสำคัญต่อสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา และบุตร

ดี เค พัมรอย (D.K. Pumroy อ้างใน นุชลดา โรจนประภาพรณ : 2541) ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดา มารดาไว้ 4 ประเภท ดังนี้

- 1) ประเภทรักจนเหลือ เป็นประเภทอบรมเลี้ยงดูแบบให้เด็กเป็นศูนย์กลางสำคัญ เด็กได้รับความรัก การเอาใจ และตามใจอย่างมาก ไม่ได้รับการฝึกให้ยากคิดด้วยตนเอง ไม่ถูกฝึกให้มีความคิดริเริ่ม ไม่มีความรับผิดชอบในสิ่งใด
- 2) ประเภทเข้มงวด เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบให้เชื่อฟังอย่างเคร่งครัด อยู่ในกรอบ ถ้าไม่ทำตามคำสั่งของผู้เลี้ยงดูจะมีความผิด ถูกลงโทษ
- 3) ประเภทละทิ้งและปฏิเสธ เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่สนใจใยดี ผู้เลี้ยงดูแสดงตนเป็นศัตรูอย่างเปิดเผยกับเด็ก แสดงความเกลียด โกรธ ออกมาในรูปการลงโทษ การควบคุม และบังคับ
- 4) ประเภททะนุถนอมแบบไขว่หน้าไขว่หลัง เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบคอยดูแลบุตรอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้กับบุตร โดยไม่ให้นุตรทำงานใดๆ ทั้งสิ้น เกรงบุตรจะลำบาก คิดว่าเป็นการทุ่มเทความรักเป็นหน้าที่ แม้เด็กจะโตมากพอ และสามารถทำเองได้แล้ว เด็กก็ไม่มีโอกาสทำอะไรด้วยตนเอง

บามรินด์ (Baumrind อ้างใน Nielson L : 1991.) ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูไว้ 3 ประเภท คือ

- 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (Authoritarian) บิดามารดาเผด็จการนี้ให้เด็กทำตามความต้องการของบิดามารดาฝ่ายเดียว และเด็กจะถูกลงโทษถ้าไม่ทำตามกฎระเบียบที่บิดามารดาได้ตั้งไว้
- 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive) บิดามารดารักแบบตามใจจะมีการควบคุมวางระเบียบหรือลงโทษเด็กนานๆ ครั้ง ปล่อยให้เด็กทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ บางครั้งเด็กจะรู้สึกว่าบิดามารดาไม่รัก
- 3) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative) บิดามารดาแบบเอาใจใส่ จะอนุญาตให้เด็กมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น แต่ยังคงปฏิบัติตามกฎระเบียบ และใช้การลงโทษเด็กเมื่อจำเป็น

การ์เบรียล (Garbrriel : 1969 อ้างใน นุชลดา โรจนประภาพรณ : 2541.) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) บิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป (Over-Possessive Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะให้ความรัก ความคุ้มครอง และตามใจเด็กเกินไป มักเป็นบิดามารดาที่สูญเสียความรัก จึงชดเชยสิ่งที่ขาดไป เช่น แม่หม้าย บิดามารดาที่มีลูกยากมีบุตรคนเดียว บิดามารดาที่ขาดความรักในวัยเด็ก บิดามารดาพวกนี้ชอบตั้งคำถามกับบุตรว่าไม่รักมารดาแล้วใช่ไหม บุตรคงไม่รักมารดาเหมือนแต่ก่อนแล้ว
- 2) บิดามารดาที่ไม่ยอมรับบุตร (Rejective Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะแสดงการไม่ยอมรับให้บุตรเห็นอย่างชัดเจน ไม่สนใจสวัสดิการของบุตร ไม่สนใจพัฒนาการทางร่างกายและสังคมของบุตร มีพฤติกรรมตรงกันข้ามกับบิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของ บิดามารดาประเภทนี้มีทั้งฐานะดีและฐานะไม่ดี

3) บิดามารดาแบบอัตตาธิปไตย (Authoritarian Parents) บิดามารดาประเภทนี้ ควบคุมลูกมาก ให้ความรักที่อบอุ่นน้อย (Lack of Warm Affection) ต้องการให้ลูกเชื่อฟัง อยู่ในระเบียบและอยู่ในคำสั่ง บิดามารดาประเภทนี้มักถูกอบรมเลี้ยงดูแบบเคร่งครัดมาก่อน

4) บิดามารดาที่ขอมลูก (Over Permissive Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะปล่อยเด็กให้ทำอะไรตามใจชอบ ให้เด็กมากเกินไปจนจำเริญ ที่ปล่อยเด็กไม่ใช่เป็นเพราะไม่สนใจแต่เป็นเพราะไม่กล้าห้าม

5) บิดามารดาแบบประชาธิปไตย (Democratic Parents) บิดามารดาประเภทนี้ให้อิสระแก่ลูกในการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้ลูกพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับวัยถึงขีดสุด ให้ความอบอุ่น แสดงความเห็นอกเห็นใจบุตรในโอกาสที่เหมาะสม ให้ความรักที่พอดีแก่บุตร พิจารณาคุณสมบัติดีเลวของบุตรด้วยความยุติธรรม

การอบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆ จะมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเด็ก ดังนี้ (วรารักษ์ รักวิจัย : 2533) กล่าวไว้ว่า

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เด็กจะมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นคนเปิดเผย เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีอารมณ์ขัน ร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี
4. เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้รวดเร็ว
5. สามารถปรับตัวได้ดีและกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ
6. สามารถช่วยเหลือตัวเองและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
7. มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี
8. ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์
9. ให้ความสนใจในตนเองสูง และรู้สึกว่าคุณค่า
10. รู้จักใช้เหตุผล เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เด็กจะมีลักษณะ ดังนี้

1. ก้าวร้าว พุดตบขอบทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่นบ่อยๆ
2. มีทัศนคติไม่ดีต่อพ่อแม่ บางครั้งอาจเกลียดชังพ่อแม่ตัวเอง ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่
3. มีอาการเซื่องซึม ไม่สามารถปรับตัวได้ง่าย มีความตึงเครียดทางอารมณ์ ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นเสมอ เนื่องจากขาดความรักความอบอุ่น มักจะมีปัญหาทางสุขภาพจิต ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้
4. มักเป็นยุวอาชญากร หนีโรงเรียน ลักเล็กขโมยน้อย

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ เด็กจะมีลักษณะ ดังนี้

1. เอาแต่ใจตนเอง ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ฟังผู้อื่นอยู่เสมอ ฟังตนเองไม่ได้
3. ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง ปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ยาก
4. มีแนวโน้มสุขภาพจิตเสีย และมีอาการทางประสาท

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม เด็กมีลักษณะ ดังนี้

1. เจ้าอารมณ์ ปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ยาก
2. ไม่มีความมั่นใจในตนเอง
3. ไม่สามารถค้นพบความสามารถของตนเอง ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต
4. ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง
5. วุ่นนอนง่าย เชื่อฟังผู้ใหญ่ทุกอย่าง อยู่ในโอวาทสงบเสถียร สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี
6. ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. ชอบพึ่งพาผู้ใหญ่

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเพราะทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรมของเด็ก

ปราณี สวัสดิ์สาลี (2511) ได้แปลและเรียบเรียงเกี่ยวกับเรื่องการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก โดยได้เน้นในเรื่องลักษณะการปฏิบัติของบิดามารดา ที่มีผลกระทบต่อบุตรได้ ดังนี้

1. พ่อแม่ที่มีความปรองดองกันดี และมีระเบียบยอมหวังได้ว่า เด็กจะมีนิสัยที่ดีเช่นนี้ด้วย เพราะเด็กจะรับเอาท่าทีทางอารมณ์และนิสัยของพ่อแม่ไว้โดยไม่รู้ตัว เช่น แม่ที่ดูเฉยชชอบส่งเสียงตวาดเด็ก ทำให้เด็กขวัญหนีตกใจง่าย พ่อที่มีความเชื่อว่าเด็กควรจะเชื่อฟังผู้ใหญ่เท่านั้น และไม่พยายามเข้าใจว่าเด็กต้องการความรักและความเห็นอกเห็นใจเช่นกัน ในที่สุดก็จะพบว่าเมื่ออุปสรรคเกิดขึ้นระหว่างความสัมพันธ์ของพ่อแม่และลูก ถ้าเด็กเกิดไม่รักใคร่เชื่อฟัง พ่อก็จะคิดเอาเองว่าลูกอกตัญญู พ่อแม่ส่วนมากต้องการให้เด็กกระทำการสิ่งที่ดีงาม ซึ่งตนไม่เคยมีโอกาสมาก่อน เช่น หวังจะให้ลูกเป็นทนายความ หรือเป็นแพทย์ ก็พยายามก็จะเข็นลูกให้ได้อย่างที่ตนหวังไว้ บางทีเด็กอาจมีสนิยมและความสามารถตรงกันข้ามกับที่พ่อแม่ตั้งใจจะให้ เป็น และถ้าพ่อแม่จะบังคับเด็กมากเกินไปก็เท่ากับทำลายความสำเร็จในอนาคตของเด็กลงโดยสิ้นเชิง ผลที่พ่อแม่จะได้รับจากการใช้สิทธิของความเป็นพ่อแม่เป็นแม่ตัดสินโชคชะตาของเด็กก็คือ ความขมขื่นและความไม่พอใจ โดยสัญชาตญาณของเด็กเล็กๆ ที่จะต้องมีผู้คุ้มครองและเลี้ยงดูเด็กก็ย่อมต้องอาศัยพ่อแม่อยู่เป็นเวลานานตลอดระยะเวลาที่เป็นเด็กไม่สามารถช่วยตัวเองได้ เรื่องต่างๆ ส่วนมากที่เด็กเรียนรู้มาตั้งแต่เกิด ไม่ได้ช่วยอะไรเด็กได้เลย ดังที่นักเรียนคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า เด็กบางคนถ้าจะเกิดมาเหมือนตัวแมลงเล็กๆ ก็ดีขึ้นไม่น้อยเลย ไม่ต้องมีโอกาสเรียนรู้จากพ่อแม่ มีหลักฐานชัดเจนว่า คนที่โตเป็นผู้ใหญ่แล้วยังช่วยตัวเองไม่ได้ และซื่อๆ นั้นก็เพราะพ่อแม่เลี้ยงดูประหนึ่งว่าเป็นเด็กเล็กๆ ที่ต้องคอยระวังอยู่เสมอ ฉะนั้นครอบครัวจึงมีภาระรับผิดชอบที่จะต้องคุ้มครองป้องกันเด็ก และในขณะเดียวกันก็ควรยอมรับสิทธิต่างๆ ของเด็ก และทำให้เด็กสามารถช่วยตัวเองได้

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพ่อแม่และบุตร ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทศวรรษที่มีความเชื่อว่า ความรักของเด็กที่มีต่อพ่อแม่โดยธรรมชาติแล้ว ปรากฏชัดว่าไม่ได้เป็นเพราะถูกสั่งสอนให้รัก แต่เด็กมีความผูกพันต่อพ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้เอาใจใส่รักใคร่เด็กด้วยความห่วงใย การกระทำเช่นนี้ ของพ่อแม่ต่างหากที่เป็นการดึงดูดความรักของเด็ก ในกรณีเดียวกันก็เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับทารกหรือเด็ก เช่น การให้อาหาร การปกป้องรักษา ทำให้มีการก่อร่างความสัมพันธ์และความรักเกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณของผู้เป็นพ่อเป็นแม่ ส่วนมากพ่อแม่ไม่มีใครมีส่วนในการฝึกฝนเด็กๆ เป็นเพราะพ่อแม่ไม่มีความใกล้ชิดกับเด็กเท่ากับแม่ของเด็กเอง ถ้าหากว่าได้ใช้ความพยายาม

และอุทิศเวลาให้เด็กมากเท่าไรก็จะมีคุณค่ากับเด็กมากเท่านั้น และความต้องการของเด็กก็ยิ่งได้รับความพอใจมากขึ้น อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เป็นพ่อได้มีข้อถกเถียงกันว่า พ่อเป็นผู้ส่งกำลังงานนำผลประโยชน์มาสู่ครอบครัว ในด้านการสมาคม ความเห็นตลอดจนความปรารถนาที่จะมีหลักฐานสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ผลักดันให้พ่อเป็นบุคคลที่รวบรวมเอาความสุขสมบูรณ์มาสู่ครอบครัว

3. พ่อแม่ที่ขาดความสามัคคี และความเข้าใจกันนำความยุ่งยากมาให้เด็กหลายประการ นักจิตวิทยาซึ่งคุ้นเคยกับปัญหาทางจิตใจของเด็กวัยรุ่นมานานมากต่อมากแล้ว ให้ความเห็นที่ว่า สาเหตุของการปรับตัวไม่ได้ของเด็กนี้สืบเนื่องมาจากความรู้สึกว่าตนไม่มีเสถียรภาพที่มั่นคงมาตั้งแต่เล็ก ฉะนั้น พ่อแม่ของเด็กต้องเป็นผู้มีใจเชื่อมั่นและไม่เปลี่ยนแปลงชีวิตของเด็กมากนัก

4. พ่อแม่ที่มีความห่วงใย และเป็นกังวลในตัวบุตรมากเกินไปจะพบว่า ตนมีปัญหามาก เช่น พ่อแม่ที่เสียเวลาไปหาหมอ เพื่อค้นหาสาเหตุว่าทำไมบุตรของตนจึงทำเช่นนั้น ในที่สุดพบว่า บุตรได้รับความยุ่งยากเนื่องจากพ่อแม่เอาใจใส่มากเกินไป

นักค้นคว้าเรื่องเด็กนี้มีความเชื่อว่า ไม่ควรวิตกกังวลในตัวบุตรมากเกินไป แทนที่จะเน้นให้เด็กเห็นถึงเหตุและผลของความประพฤติที่ไม่ดี ควรจะสอนให้เด็กเผชิญกับปัญหาต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความประพฤติประจำตัวได้

เทียม เกริกมธุกร (2530) ได้สรุปเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร นับตั้งแต่บุตรยังเป็นเด็กอยู่ในความอุปการะดูแลของบิดามารดา จวบจนเติบโต และแยกครัวเรือนออกไป ดังนี้

เมื่อมองดูความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร นับแต่บุตรยังเป็นเด็กอยู่ในความอุปการะดูแลของบิดามารดา จวบจนเติบโต และแยกครัวเรือนออกไป ก็อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. บุตรมีความสัมพันธ์กับมารดามากกว่าบิดา ปกติบุตรใกล้ชิดแม่มากกว่าพ่อ เพราะแม่เลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็ก แม้บางครั้งพ่ออาจจะเข้ามาช่วยเลี้ยงดูบ้าง แต่ก็มีเหมาะสม อ่อนโยนนุ่มนวลกว่าโดยธรรมชาติบุตรจึงเข้ามาใกล้ชิดแม่ บุตรมักเกรงกลัวพ่อ เพราะไม่ค่อยได้ใกล้ชิดกับพ่อ มองเห็นพ่อเป็นตัวแทนของอำนาจ กฎหมาย และคำสั่ง แต่บุตรมองแม่เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ คอยปลอบประโลมใจ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรจะมีมากเมื่อลูกยังเล็กและอยู่ร่วมกันในบ้านเท่านั้น เมื่อเขาโตสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ และแยกครัวเรือนออกไป ความสัมพันธ์ในภาคปฏิบัติกิจกรรมร่วมชีวิตใกล้ชิดกันก็ค่อยลดน้อยลงทุกที ไม่มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน กินอยู่ร่วมกันเช่นเดิม แม้ความสัมพันธ์ในเชิงความรู้สึกอาจจะยังมั่นคงเหมือนเดิม ลักษณะความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการชีวิตของลูกๆ แต่ละคน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุดในการปรับปรุงพฤติกรรมมนุษย์ เด็กวัยรุ่นกับครอบครัวจึงเป็นที่น่าพิจารณา เพราะครอบครัวเป็นโลกแห่งแรกของเด็ก พัฒนาการต่างๆ จะมีจุดเริ่มต้นมาจากในครอบครัว ถ้าเขาได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวมาดี เขาก็สามารถพัฒนาบุคลิกภาพของเขาเองได้เรียบร้อยและราบรื่น แต่ถ้าเขาประสบปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว บุคลิกภาพของเขาย่อมได้รับการกระทบกระเทือนตามไปด้วย ความสัมพันธ์ของบุตรวัยรุ่นกับบิดามารดา อาจจะอธิบายได้ดังนี้ (สมชาย ธีธรรณกุล, 2525) เมื่อบุตรย่างเข้าสู่วัยรุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรวัยรุ่นนั้นแปรสภาพต่างไปจากในวัยทารกและวัยเด็กมาก อารมณ์ของเด็กจะระยิบระยับแปรปรวน ถ้าวัยรุ่นกับบิดามารดาไม่เข้าใจกันก็อาจจะเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งเป็นความขัดแย้งขึ้นระหว่างปู่ ย่า ตา ยาย บิดามารดา บุตรหลาน ทำให้แต่ละรุ่นขาดความเข้าใจในพฤติกรรมของกันและกัน และยิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างลูกศิษย์กับครู เพศหญิงกับเพศชาย ซึ่งแตกต่างกันในเรื่องต่างๆ เช่น จารีตประเพณี ค่านิยม ทัศนคติ

นอกจากบิดามารดาแล้ว ญาติของเด็กก็มีส่วนช่วยดูแลเลี้ยงดู และเอาใจใส่ในตัวเด็ก และสามารถเป็นตัวแทนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ ในกรณีที่พ่อแม่ไม่อยู่กับลูกหรือมีเหตุจำเป็นต้องจากไป ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นส่วนที่มีบทบาทอย่างมากที่ช่วยในการกำหนด พฤติกรรม ทักษะ ค่านิยม แนวทางชีวิตให้แก่สมาชิกและการที่บิดามารดามีสัมพันธที่ดีกับบุตร เป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมหลักเลี้ยงการใช้สารเสพติด อาจกล่าวได้ว่า บิดามารดา คือหลักของสถาบันครอบครัว บุตรจะมีแนวโน้มไปทางที่ดีหรือเลวก็ขึ้นอยู่กับบิดามารดา ความใกล้ชิดระหว่างบิดามารดา และบุตรเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อบุตรพบปัญหา หรือมีข้อขัดข้องใจในเรื่องใดๆ บุตรควรจะรู้ว่าตนเองสามารถหันหน้าไปปรึกษาบิดาหรือมารดาของตนได้ ซึ่งบิดามารดาควรวางตนให้เป็นบุคคลที่บุตรไว้วางใจได้ ซึ่งเปรียบเสมือนกับเด็กได้รับภูมิคุ้มกัน มีสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถที่จะเผชิญกับปัญหาและหาแนวทางการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้เหมาะสม และในการวิจัยครั้งนี้ ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดภายในครอบครัว ได้แก่ พฤติกรรมของบุคคลภายในครอบครัว การให้ความช่วยเหลือบุตรเมื่อมีปัญหา การอบรมสั่งสอนการได้รับแบบอย่างที่ดี การได้รับคำแนะนำ กำลังใจซึ่งเป็นพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว ที่จะช่วยป้องกันบุตรหลานของตนให้หลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด

2.8.2 ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว

ในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น นอกจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวแล้ว บุคคลภายนอกครอบครัวที่วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ คือ เพื่อนและครู อาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนเป็นเหมือนบ้านหลังที่สอง และเป็นแหล่งซึ่งวัยรุ่นได้รับทัศนคติ ค่านิยม และแนวทางดำเนินชีวิตเช่นกัน

1) โรงเรียนและครู

สมบัติ สุพัตชัย (2534) ได้ให้ความสำคัญกับโรงเรียนว่า เป็นบ้านหลังที่สองและครูนับเป็นพ่อแม่ที่สองของเด็ก เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนก็จะรับทัศนคติ ค่านิยมและแนวทางการดำเนินชีวิตจากครูและเพื่อนนักเรียน การเลือกโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเอื้ออำนวยการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก โรงเรียนที่ดีไม่จำเป็นต้องมีชื่อเสียงมาก หรือมีราคาแพง เพราะความแพงของค่าใช้จ่ายในการเรียนของลูก จะทำให้พ่อแม่ต้องดิ้นรนทำงานมากขึ้น เพื่อหารายได้ให้มากขึ้น เวลาที่จะอยู่กับลูกก็น้อยลง และไม่ควรรู้สึกอยู่ในโรงเรียนที่มีเพื่อนนักเรียนมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงมากเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเกิดปมด้อยในเรื่องฐานะทางครอบครัว

ปรีชา วิหคโต และคณะ (2540) กล่าวถึง โรงเรียนไว้ในลักษณะดังนี้ โรงเรียนมิใช่สถานที่ให้นักเรียนนั่งเรียนเท่านั้น แต่โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และอยู่อย่างปลอดภัย มีบรรยากาศที่ดี มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้สอน เป็นสถานที่ที่สร้างความภาคภูมิใจ สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ และความทรงจำที่ดีของนักเรียนตลอดไป แม้จะสำเร็จการศึกษาไปแล้ว

2) เพื่อนของเด็ก

โดยปกติเด็กย่อมจะเลือกคบเพื่อนที่เข้าอกเข้าใจกัน พูดกันรู้เรื่อง โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และกลุ่มเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน (Peer Group) มีบทบาทอย่างมากในการมีพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งจุดนี้บิดามารดาจะมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้บุตรคบเพื่อนที่ดี ด้วยการยอมรับในเพื่อนของลูก หาโอกาสให้ลูกพาเพื่อนเข้าบ้าน ทำความรู้จักทั้งตัวเพื่อนของลูกและพ่อแม่ของเพื่อนของลูก ซึ่งทำให้มีโอกาสช่วยกันดูแลเอาใจใส่และสังเกตพฤติกรรมของเด็กทั้งกลุ่ม

จากลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นได้รับอิทธิพลทางสังคม (Social Influence) อันได้แก่ บุคคลภายในและภายนอกครอบครัว

เรเวน (Raven, 1974 อ้างใน ประภาเพ็ญ, 2536) กล่าวถึงอิทธิพลทางสังคมว่า เป็นกระบวนการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบุคคล โดยมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติหรือการปฏิบัติซึ่งมีอิทธิพลมาจากบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น และเรียกความสามารถในการมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นในอันที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อความเชื่อ ทัศนคติ หรือพฤติกรรมจากการปฏิบัตินี้ว่า อำนาจทางสังคม (Social Power)

คาลล์แมน (Kelman, 1958 อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536) ได้วิเคราะห์อำนาจทางสังคมในแง่ปฏิกริยาโต้ตอบ 3 ประการของกลุ่มบุคคล ได้แก่ การยินยอม (Compliance) จะเกิดได้เมื่อบุคคลยอมรับสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อตัวเขา และเพื่อมุ่งหวังจะให้เกิดความพึงพอใจจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลนั้น ไม่ใช่เพราะเห็นด้วย หรือเชื่อกับสิ่งนั้น การเลียนแบบ (Identification) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นยอมรับสิ่งเร้า หรือสิ่งกระตุ้น ซึ่งการยอมรับนี้อาจเป็นผลมาจากการที่เขาต้องการที่จะสร้างสัมพันธที่ดี หรือที่พึงพอใจระหว่างตัวเขากับบุคคล หรือกลุ่มคนอื่น และความสัมพันธนี้อาจจะออกมาในรูปการรับเอาบทบาททั้งหมดของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลมาเป็นของตน หรือแลกเปลี่ยน ซึ่งกันและกัน ซึ่งบุคคลจะเชื่อในสิ่งที่เขาเลียนแบบแต่จะไม่สนใจในรายละเอียดสิ่งนั้น และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน (Internalization) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลนั้นยอมรับสิ่งที่มามีอิทธิพลเหนือกว่า จากการที่สิ่งนั้นตรงกับความต้องการภายในของบุคคลนั้น ตรงกับค่านิยม

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวที่ดีไม่ใช่สิ่งรับประกันว่าเยาวชนจะไม่มีโอกาสไปหลงเล่ห์สารเล่ห์ตืดได้ สิ่งแวดล้อมในสังคมภายนอกอีกมากที่จะมีโอกาสเป็นปัจจัยทำให้เกิดการใช้สารเสพติด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของความสัมพันธกับบุคคลใกล้ชิดภายนอกครอบครัวเช่นเดียวกันกับพฤติกรรมของบุคคลภายในครอบครัว คือ การได้รับความช่วยเหลือ การยอมรับ การแนะนำที่ดี การได้รับกำลังใจ การเรียนรู้ที่เหมาะสม

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สนธิ สมัครการ และคณะ (2530) ได้วิจัยพฤติกรรมและเจตคติเกี่ยวกับสารเสพติดของคนหนุ่มสาวไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ติดยาเสพติดในทันตสถานบำบัดพิเศษและสถานบำบัดรักษาสารเสพติดที่มีอายุระหว่าง 15 - 40 ปี จำนวน 1,033 คน ใช้คือแบบสัมภาษณ์และการสังเกต พบว่า สาเหตุการติดยาเสพติดมาจากบุคลิกภาพอ่อนแอ จิตใจอ่อนไหว และจากสภาพสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว อยากลอง เพื่อน ญาติเป็นผู้ชักชวน มีเรื่องกลุ่มใจ ในปัญหาชีวิต โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว ส่วนข่าวสารและทักษะเกี่ยวกับสารเสพติดส่วนใหญ่ได้รับเรื่องราวเกี่ยวกับสารเสพติดจากเพื่อนและเพื่อนบ้านมากที่สุด รองลงมาได้รับจากสื่อมวลชน สมาชิกในครอบครัว และมีความเห็นว่าเฮโรอีนเป็นสารเสพติดที่ติดง่ายที่สุดและมีพิษร้ายแรงที่สุด

ศรดา พรหมดี (2541) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้า ความเชื่ออำนาจด้านสุขภาพ กับพฤติกรรมลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้า ในเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 240 ราย พบว่า ความเชื่ออำนาจผู้อื่นและความเชื่ออำนาจโชคชะตาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.277, P < 0.001$) และยังสามารถทำนายพฤติกรรมลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้าได้

อัปสร เดียวตระกูลวัฒน์ (2523) ศึกษาเจตคติที่มีต่อสารเสพติดและปฏิตวิสัยเชิงอัตนัยของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง จำนวน 1,601 คน โดยใช้มาตราส่วนวัดเจตคติและปฏิตวิสัยเชิงอัตนัย เป็นเครื่องมือในการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เคยเสพสารเสพติดแต่ละชนิด มักมีเพื่อนสนิทที่เคยสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เสพกัญชา เล่นการพนัน จำนำของ เสพเฮโรอีน เสพฝิ่น มากน้อยตามชนิดของสารเสพติด

ที่เสพ และนักศึกษาที่เคยเสพสารเสพติด ยังมีแนวโน้มที่จะทำตามความคาดหวัง หรือตามการชักจูงของบุคคลอื่นๆ ได้ง่ายกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเสพ นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษาของมารดามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มสุรา

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (อ้างใน สุนันทา กาญจนพงศ์, 2540) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในครอบครัว ตามทัศนะของเด็กที่กระทำผิดกฎหมายปี 2510 กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางที่กระทำผิดกฎหมาย จำนวน 50 คน และเด็กที่มีได้กระทำผิดกฎหมาย เป็นเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยมีเด็กกระทำผิดมาก 4 แห่ง จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า เกี่ยวกับระเบียบวินัยภายในบ้าน คือ เด็กที่กระทำผิดนั้นพบว่า บิดามารดาเลี้ยงดูโดยไม่เข้มงวดต่องูเถลเกณฑ์ที่ตั้งไว้มากกว่าเด็กที่ไม่กระทำผิด ทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องพฤติกรรมต่อต้านสังคมกับการคบเพื่อนที่กระทำผิดและการขาดการแนะนำตักเตือน กรณีศึกษาการเจริญเติบโตจากเด็กสู่วัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชายอายุ 10 - 11 ปี จำนวน 206 คน ปีเผยแพร่ปี ค.ศ. 1990 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา รูปแบบการศึกษาเป็นแบบติดตามไปข้างหน้า จำนวน 8 ปี ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่ขาดระเบียบวินัย ไม่ตักเตือน ปล่อยปละละเลย จะเป็นตัวทำนายถึงพฤติกรรมต่อต้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

ทวิวรรณ ลีระพันธ์ (2525, อ้างใน อัมพร โอตระกูล, 2538) ได้ศึกษาความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ร้อยละ 33.1 ของกลุ่มตัวอย่างเคยใช้สารเสพติด และให้เหตุผลของการใช้ครั้งแรกว่า อยากทดลองใช้ ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ 61.0 ของกลุ่มที่ใช้สารเสพติดทั้งหมด และเหตุผลของการใช้สารเสพติดครั้งแรกรองจากการทดลองใช้ คือ เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง ร้อยละ 15.0 ของจำนวนผู้เสพสารเสพติดทั้งหมด ส่วนสาเหตุการติดสารเสพติด คือ การถูกเพื่อนชักชวน มีร้อยละ 14.4

สมจิตต์ ภาติกร (2527) ได้ทำการศึกษามูลเหตุจูงใจเสพยาให้โทษ และสารเสพติดของเด็กชายวัยรุ่น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาจากนักเรียนจำนวน 458 คน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพทางจิตใจและทางอารมณ์ กับการเสพยาให้โทษและสารเสพติด พบว่า เด็กชายวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพทางจิตใจและอารมณ์ที่บกพร่องมากและปานกลางจะเสพยาให้โทษและสารเสพติดมากกว่าเด็กชายวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพทางจิตใจและอารมณ์บกพร่องน้อย และไม่บกพร่องเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กชายวัยรุ่นที่ไม่มีเพื่อนสนิทติดสารให้โทษและสารเสพติด จะเสพยาและติดตามเพื่อนมากกว่าเด็กชายวัยรุ่นที่ไม่มีเพื่อนสนิทติดสารให้โทษและสารเสพติด ซึ่งรวมถึงการชักจูงร่วมกับผู้ติดสารเสพติดให้โทษ มีความสัมพันธ์กับการเสพยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กิงแก้ว เกษโกวิท และคณะ (2531) ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดของผู้ต้องโทษในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น จากผู้ต้องโทษคดีสารเสพติดซึ่งศาลตัดสินเด็ดขาด และถูกส่งตัวมาไว้ที่สถานบำบัดพิเศษขอนแก่น ซึ่งถูกจับในช่วงเดือน มีนาคม - พฤษภาคม พ.ศ. 2530 จำนวน 160 คน ผลการศึกษาพบว่า นอกจากสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การใช้สารเสพติด ได้แก่ ความไม่สบายใจ หรือความคับข้องใจ การอยากทดลอง อยากสนุกสนานกับเพื่อนฝูงแล้วยังมีสาเหตุอื่นๆ ที่มีส่วนชักนำให้สารเสพติดได้แก่ บ้านที่อยู่ในแหล่งซื้อ และขายสารเสพติด ได้พบเห็นการใช้สารเสพติดเป็นประจำ การถูกเพื่อนชักชวนขณะที่ไม่สบายใจขาดความยับยั้งใจ มีความเป็นอยู่ทางสังคมต่ำ การศึกษาต่ำ และการประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงานหนัก

ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530, อ้างใน กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2540) ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัว ในการป้องกันสารเสพติดในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ประจำปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนรัฐบาล และสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 โรงเรียน รวม 667 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก แบบรักสนับสนุนมาก และเด็กมีเจตคติดีต่อการควบคุมสื่อมวลชนของผู้ปกครองนั้น จะมีความรู้เกี่ยวกับ สาเหตุของการใช้สารเสพติด สามารถปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย แบบรักสนับสนุนน้อย และมีเจตคติที่ดีน้อยต่อการควบคุมสื่อมวลชน ซึ่งเด็กประเภทหลังนี้ จะมีความใกล้ชิดกับ สารเสพติดมากกว่าเด็กประเภทแรกด้วย ส่วนภูมิด้านทานการเสพติดของเด็กทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ปริมาณความใกล้ชิด กับสารเสพติด ความรู้เกี่ยวกับการเสพยาเสพติด และปริมาณการชักจูงจากเพื่อนนั้น แปรปรวนไปตามปัจจัยทาง ครอบครัวทั้ง 3 ปัจจัย คือ การเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และเจตคติของเด็กต่อการควบคุม สื่อมวลชนของผู้ปกครอง และในด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของครอบครัวกับภูมิด้านทานการเสพยาเสพติด ของเด็กมีดังต่อไปนี้

- กลุ่มบิดามารดามีการศึกษาต่ำ การเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภูมิด้านทาน การเสพติดทั้ง 3 ด้าน ส่วนกลุ่มที่มีบิดามีระดับการศึกษาสูง พบว่า การเลี้ยงดูไม่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด
- กลุ่มที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ การเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลจะมีความสัมพันธ์กับ ความรู้เกี่ยวกับการเสพยาเสพติดมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มาจากครอบครัวขนาดกลาง
- กลุ่มที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา พบว่า การเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับภูมิด้านทาน การเสพติดทั้ง 3 ด้าน และการอบรมแบบใช้เหตุผลสูงสามารถต้านทานอิทธิพลการชักจูงจากเพื่อนได้มาก

โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ (2528) ได้ศึกษาปัจจัยทางสังคมสำหรับเป็นข้อบ่งชี้ภาวะสารเสพติดของชาวไทย วัยทำงานในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ติดสารเสพติด กลุ่มผู้ใกล้ชิดผู้ติดสารเสพติด กลุ่มผู้ทำกำบัง และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 500 คน จากสถานบำบัดรักษาต่างๆ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 2 หรือคนที่ 1 ได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจโดยไม่มีเหตุผลหรือเข้มงวดกวดขันด้วยการลงโทษ และในปี 2533 ได้ศึกษาการแพร่ ระบาดของติดยาเสพติดของเด็กและเยาวชนย่านชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยที่ครอบคลุมถึงเยาวชนที่ติด สารเสพติดในชุมชนแออัด และบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติด 600 คน ผลการศึกษา พบว่า

- ข้อมูลทั่วไป พบว่า เด็กและเยาวชนจะเริ่มใช้สารเสพติดเมื่ออายุ 11 - 14 ปี โดยมีเพื่อนที่ใช้สารเสพติด อยู่แล้วเป็นผู้ชักชวน
- ในด้านความรู้สึกของผู้ใช้สารเสพติดพบว่าขณะถูกชักชวนเด็กส่วนใหญ่อยากลอง และขณะที่เสพยาส่วนใหญ่ จะมีความรู้สึกที่กำลังทำผิด ร้อยละ 82.3 คิดถึงบิดามารดา กลัวเสียใจและกลัวถูกทำโทษ (ในการใช้สารเสพติด ครั้งแรก) ไม่เคยนึกถึงครู
- ด้านแหล่งระบาด พบว่า แหล่งสารเสพติดทั่วไป ได้แก่ ย่านชุมชนแออัด ดิสโก้เธค แหล่งระบาดของสาร ระเหย ได้แก่ ชุมชนแออัด โรงเรียน ศูนย์การค้า บ้านเพื่อนที่ไม่มีผู้ปกครอง ได้สะพานลอย คีวรมอเตอร์ไซด์ และ ได้น้ำมัน แล่งระบาดของเฮโรอีน ได้แก่ ชุมชนแออัด ดิสโก้เธค สนามม้า สนามมวย คีวรมอเตอร์ไซด์ บ้านเพื่อนที่ไม่มีผู้ปกครอง และแหล่งระบาดของยากระตุ้นประสาท ได้แก่ โรงงานต่างๆ ดิสโก้เธค ชุมชนแออัด ปิมน้ำมัน แหล่งจอดรถบรรทุก
- ด้านวิธีระบาด พบว่า ระบาดโดยการถูกชักชวน ชักนำจากเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิด ความอยากรู้อยากเห็น และ การถูกหลอกให้หลงเชื่อ

- ด้านแรงจูงใจและสาเหตุทำให้ใช้สารเสพติด พบว่า ทำตามเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดบังคับ คะยั้นคะยอขอให้ลองใช้ ความอยากรลองดูว่าเป็นอย่างไร และมีความสุขหลังการเสพแล้ว มีความโก้เก๋ที่ได้ใช้สารเสพติด

- ด้านปัจจัยการสนับสนุนการแพร่ระบาดของสารเสพติด พบว่า เกิดจากความประทับใจจากภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสารเสพติด การเป็นผู้ขายสารเสพติดรายย่อยและมีเพื่อนใช้สารเสพติด

อัมพร โอตระกูล (2540) กล่าวว่าสาเหตุการใช้สารเสพติดที่สำคัญ มีดังนี้

1. **ตัวผู้ติดสารเสพติด** ได้แก่ บุคคลนั้นมีความผิดปกติทางจิตใจ มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม มีปัญหาสุขภาพกาย วัยรุ่นอยากทดลอง อาชีพ เพศชายติดสารเสพติดมากกว่าหญิง ฐานะเศรษฐกิจต่ำและมีความรู้น้อย เลียนแบบหรือแพ้เพื่อนในวัยรุ่น

2. **ยาหรือสารเสพติด** ได้แก่ หาซื้อได้ง่าย เสพง่าย พกพาสะดวกไม่ยุ่งยากฤทธิ์ของยาแรงมาก ทำให้เกิดความพึงพอใจมาก ฤทธิ์ของยาเสพติดพวกเฮโรอีน และฝิ่น สามารถออกฤทธิ์เสริมแรงขึ้นได้ ถ้าใช้ร่วมกับยากล่อมประสาท หรือยานอนหลับ

3. **สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ ภูมิประเทศภาคเหนือมีภูมิอากาศเหมาะในการปลูกฝิ่น ทำให้หาได้ง่าย สภาพครอบครัว สภาพสังคมเมือง และวัฒนธรรม ประเพณี

จรัสพรรณ สงวนเสริมศรี (2527) ได้แบ่งสาเหตุการใช้สารเสพติดไว้ ดังนี้

1. **สาเหตุทางกาย** เนื่องมาจากการเจ็บป่วยแล้วใช้ยาเสพติดเป็นยาระงับอาการปวดที่เกิดขึ้น เช่น ปวด นอนไม่หลับ ไอ ท้องเดิน หืด เป็นต้น เมื่อใช้ไปนานๆ ก็จะกลายเป็นผู้ติดยาเสพติดได้

2. **สาเหตุทางใจ** เนื่องจากบุคลิกภาพดั้งเดิมไม่ปกติ เป็นบุคคลที่ต้องพึ่งคนอื่นตลอดเวลา หรือเป็นพวกที่มีความคิดต่อต้านสังคม

ส่วนเยาวชนที่ใช้ยาเสพติด โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากการต้องการทางจิตใจนั้น เป็นเพราะ

1. อยากทดลอง โดยปราศจากการไตร่ตรอง โดยคิดว่าคงไม่ติดง่าย แต่เมื่อทดลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติด
2. ถูกชักชวนจากเพื่อนฝูงที่กำลังติดยาเสพติด
3. ถูกหลอกว่าเป็นยาธรรมดาไม่มีพิษร้ายแรง
4. ต้องการความสบายใจ หรือความสนุก
5. ต้องหนีปัญหา เพื่อให้ลืมทุกข์

สาเหตุทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่ทำให้ติดยาได้ เช่น

1. หาซื้อได้ง่าย
2. คลุกคลีอยู่ในกลุ่มที่ใช้ยาเสพติด
3. มีปัญหาครอบครัว ขาดความอบอุ่น
4. สภาพสังคมที่สับสนวุ่นวาย ไม่มีที่ยึดเหนี่ยวทางใจ
5. มีความเชื่อผิดๆ ว่ายาเสพติดเป็นสิ่งเสริมพลัง

และจากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้กล่าวไว้ในแนวทางเดียวกันว่ามาจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยด้านชีวภาพ ปัจจัยด้านจิตใจ และปัจจัยด้านสังคม (Allen, 1198 ; Mackwnzine & Kipke, 1998 ; Tweed, 1998 : ธงชัย อุณเอกลาภ, 2541 ; สมภาพ เรืองตระกูล และ อรพรรณ ทองแดง, 2542) ผู้วิจัยนำมาสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านชีวภาพ (biological factor) เป็นสาเหตุโดยตรงทางร่างกายและฤทธิ์ของสารหรือยาที่ทำให้เสพติด ผู้เสพติดมักมีปัญหาสุขภาพจิตร่วมด้วย โดยการเจ็บป่วยทางร่างกายอาจเป็นเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยใช้สารเสพติดเป็นยาเพื่อรักษาหรือลดอาการให้กับตนเอง (Allen, 1998) นอกจากนี้ยังพบว่า พันธุกรรมและความผิดปกติของสารเคมีในสมอง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นเสพสารเสพติดโดยวัยรุ่นที่มีบิดามารดาหรือมีคู่แฝดติดสุรา จะมีโอกาสติดสารเสพติดมากกว่าวัยรุ่นทั่วไปสี่ถึงห้าเท่า รวมถึงวัยรุ่นที่มีระดับสารเอนโดรฟิน (endorphin) ซึ่งเป็นสารสื่อประสาทในสมองน้อยกว่าปกติ ก็พบว่ามีความเสี่ยงสูงต่อการใช้สารเสพติดด้วยเช่นกัน (สมภพ เรื่องตระกูล และ อรพรรณ ทองแดง, 2542)

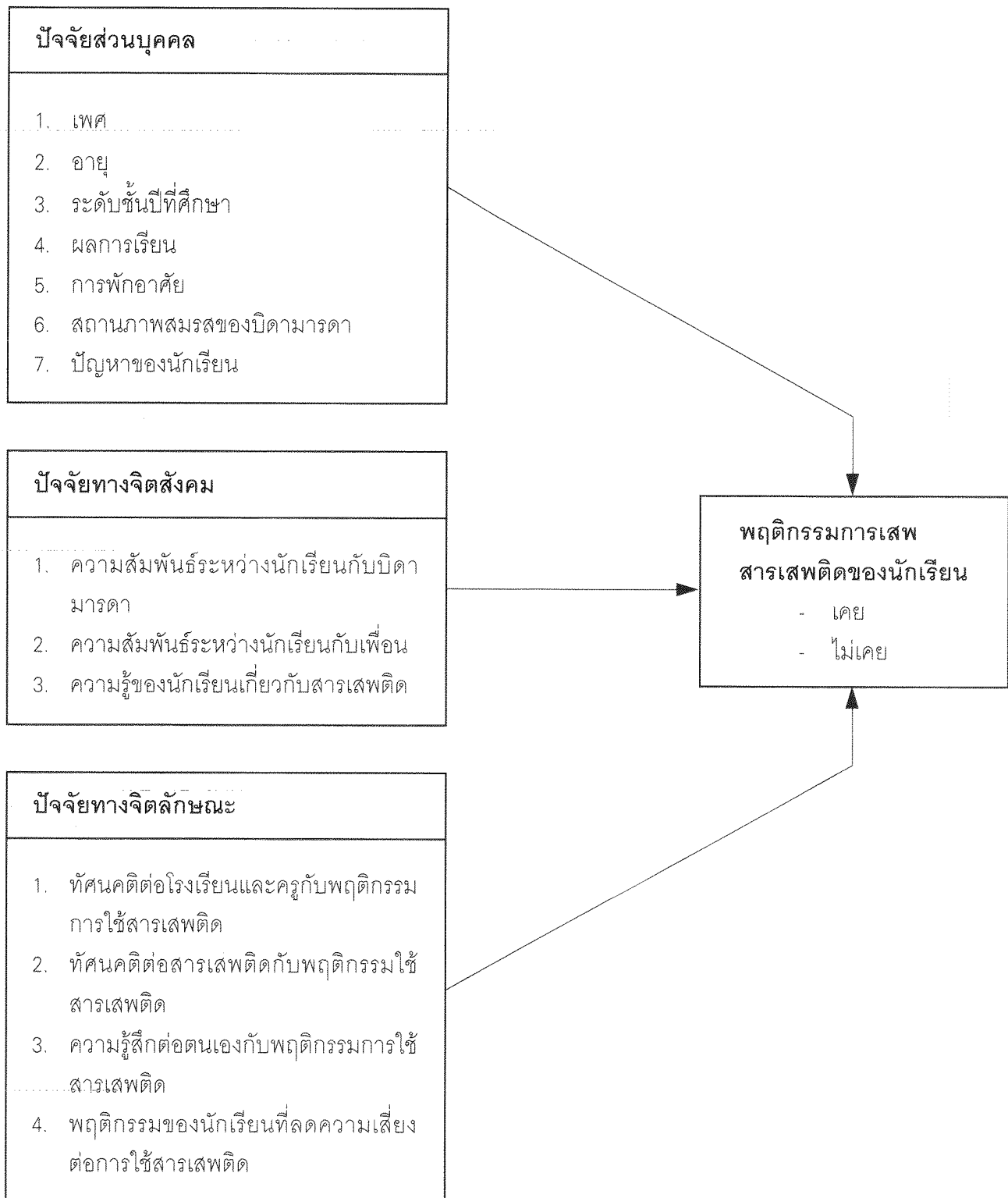
2. ปัจจัยด้านจิตใจ (psychological factor) วัยรุ่นที่มีโอกาสติดสารเสพติดได้ง่ายมักมีลักษณะดังนี้ คือ ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนหรือการทำงาน ต้องการความเป็นอิสระมากเกินไป ขาดความเลื่อมใสในศาสนา มีความรู้สึกโดดเดี่ยว ห่างเหินจากผู้ใกล้ชิด เข้ากับผู้อื่นได้ยาก (ธงชัย อุ่นเอกกลาง, 2541) หรือบางรายได้รับความบอบช้ำทางใจจากการถูกละเมิดทางกายและทางเพศ วัยรุ่นเหล่านี้มักแสดงพฤติกรรมและอารมณ์เป็นแบบซึมเศร้า วิตกกังวล มองโลกในแง่ร้าย ดื้อดึง เกเร ขาดการควบคุมอารมณ์ตนเอง (Tweed, 1998)

3. ปัจจัยด้านสังคม (Sociological factor) ลักษณะสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และทัศนคติที่ดีต่อการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น โดยเฉพาะในระยะวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีจิตใจอ่อนไหวไม่มั่นคง มักมีความอยากรู้อยากลองและกระทำตามวัย เพื่อต้องการการยอมรับจากเพื่อน (Allen, 1998) วัยรุ่นที่ติดสารเสพติดมักคบอยู่กับเพื่อนที่ติดสารเสพติดด้วยกัน (ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา และคณะ, 2532) นอกจากนี้การแสดงบทบาทครอบครัว เช่น การใช้สารเสพติดของบิดา มารดา ทัศนคติของบิดามารดาต่อการใช้สารเสพติดของบุตร การขาดที่ปรึกษาหรือขาดการได้รับคำแนะนำจากครอบครัว (MacKwzine & Kipke, 1998) ตลอดจนลักษณะความสัมพันธ์ของบิดามารดากับบุตรอันได้แก่การขาดความอบอุ่นใกล้ชิด ความขัดแย้งในครอบครัว ก็เป็นได้ทั้งสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญต่อการติดและการเลิกสารเสพติด (Tweed & Plumlee, 1998)

จากปัจจัยเหตุที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ทุกปัจจัยล้วนมีความสัมพันธ์กันจนไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ (Sullivan, 1995) ดังนั้น การแก้ปัญหาคาการติดสารเสพติดของวัยรุ่นให้ได้ผลอย่างแท้จริง จึงควรเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้วัยรุ่นติดสารเสพติด เพื่อที่ป้องกันและแก้ไขได้ตรงเป้าหมายมากขึ้น โดยเฉพาะสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของสารเสพติดสูง ลักษณะการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นย่อมมีความเสี่ยงสูง ในการใช้สารเสพติดเมื่อวัยรุ่นเหล่านั้นเกิดการเสพติดฤทธิ์ของสารที่เสพจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับวัยรุ่นในหลายๆ ด้าน ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องแล้ว จะทำให้เกิดปัญหาด้านจิตใจของผู้ป่วย และส่งผลกระทบต่อครอบครัวของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติดเป็นอย่างมาก

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น จะเห็นได้ว่า กลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมากในการที่จะใช้สารเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยภายในตัววัยรุ่นเอง ที่ยังขาดวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ ธรรมชาติของวัยที่ชอบท้าทาย อยากทดลองของแปลกใหม่ ต้องการอิสระ และความต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และปัจจัยภายนอกตัววัยรุ่น อันได้แก่ ลักษณะของสังคมและครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ ทำให้ขาดการอบรมสั่งสอนที่ดี ขาดการได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง ขาดที่พึ่งพิงเมื่อพบกับปัญหาต่างๆ อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เลื่อมลง การพบเห็นแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องในการใช้สารเสพติดจากบุคคลใกล้ชิดจากสื่อต่างๆ และปัญหาจากตัวสารเสพติดที่หาได้ง่ายในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการใช้สารเสพติด และเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถควบคุม และป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติดให้ลดลงได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ

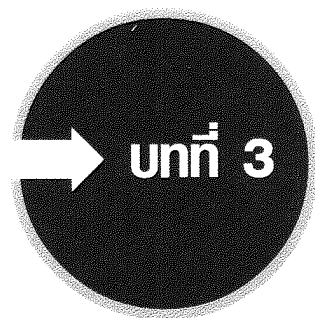
2.10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทางจิตวิทยาสังคม (Psycho-Social Model) เป็นแนวคิดในการป้องกันสารเสพติด สนใจถึงสาเหตุของการใช้สารเสพติด โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดเน้นที่การพัฒนาตัวบุคคลและพฤติกรรมของบุคคลเป็นสำคัญ ภายใต้แนวคิดนี้เชื่อว่าองค์ประกอบทางสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องร่วมด้วย ในการช่วยให้บุคคลเกิดการใช้สารเสพติด (knowlis, H. 1975) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการป้องกันด้านสุขภาพนั้นมีผลจากปัจจัยหลัก 2 ด้าน คือ 1) ปัจจัยภายใน และ 2) ปัจจัยภายนอก (Kulbox, P.A. and Baldwin, J.H., 1992) ซึ่งปัจจัยภายในเป็นเสมือนแรงผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมแตกต่างกันไป กล่าวคือ เป็นปัจจัยด้านความนึกคิด (Cognitive factors) เช่น ความรู้ ทศนคติ ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด ซึ่งจัดเป็นตัวแปรภายใน (Socio-Cognitive) ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ช่วยลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด โดยถ้าบุคคลเชื่อว่าตนมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองดี จะเกิดการตระหนักหรือกลัวต่อภาวะเสี่ยงที่คุกคาม จึงเกิดพฤติกรรมที่กระทำเพื่อป้องกัน โดยพยายามลดหรือหลีกเลี่ยงสิ่งที่คุกคามต่างๆ เกิดมีพฤติกรรมลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดขึ้นได้ จึงจัดเป็นตัวแปรภายนอก

ความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญต่อการตัดสินใจในการเลือกแสดงพฤติกรรม (Bloom, 1971) ถ้าวัยรุ่นมีความรู้เกี่ยวกับยาบ้า เช่น ความหมายและคุณลักษณะ สาเหตุและวิธีการใช้ โทษภัยยาบ้า การป้องกันตนเอง ฯลฯ ถ้าเข้าใจในเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาบ้าอย่างลึกซึ้ง แล้วจะเกิดมีภูมิความรู้ที่ดีด้วย ดังนั้น ความรู้จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดได้

ทัศนคติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรม ซึ่งสามารถแบ่งทัศนคติได้ 2 ด้าน คือ ด้านบวกและด้านลบต่อสารเสพติด โดยทัศนคติด้านบวก หมายถึง การรู้สึกว่าการใช้สารเสพติดมีประโยชน์ทำให้อยากลองใช้ ทำให้เสี่ยงต่อการเข้าไปใช้สารเสพติดได้ ส่วนทัศนคติด้านลบ หมายถึง ไม่ชอบยาบ้า รู้สึกรังเกียจและต่อต้าน ดังนั้น ทัศนคติจึงน่าจะมีผลสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดได้ (Thurstone, L.L., 1946)

ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด จากแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัยรุ่นที่สำคัญ คือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับวัยรุ่นเอง โดยให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถเผชิญกับปัญหา และมีแนวทางการตัดสินใจที่เหมาะสม เป็นบุคคลที่มีสภาวะสุขภาพจิตที่ดี สามารถแก้ไขปัญหที่เหมาะสม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้วัยรุ่นต้องเริ่มต้นได้รับจากครอบครัว จากความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่ใกล้ชิด ที่ให้การอบรมสั่งสอน มีการปรึกษากันด้วยความเข้าใจ การเลี้ยงดูที่让孩子มีโอกาสคิด และมีโอกาสได้แสดงออกอย่างเหมาะสมทั้งต่อตนเองและครอบครัว นอกจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลภายในครอบครัวแล้ว ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวก็เป็นสิ่งที่กระตุ้นและผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน จากการเรียนรู้การได้รับอิทธิพลกลุ่มและแรงจูงใจที่ได้รับจากครู และเพื่อน ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิดดังกล่าว ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมด้านพฤติกรรม 4 ประเภท ได้แก่ ด้านอารมณ์ คือ ได้รับการยอมรับ ความพึงพอใจ ได้รับความหวังใจ ด้านประเพณีผล คือ ได้รับการรับรอง การเห็นด้วย ได้รับข้อมูลกลับ รวมถึงการได้รับความช่วยเหลือด้านข่าวสาร คือ ได้รับการปรึกษา และคำแนะนำ ตกเดือน ซึ่ถูกผิด และด้านเครื่องมือ คือ ได้รับความช่วยเหลือด้านเวลา เงิน แรงงาน เป็นต้น (House, 1981 อ้างใน ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2534) ดังนั้น ความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด ทั้งภายในครอบครัว และภายนอกครอบครัว น่าจะมีผลต่อการเกิดความเข้มแข็งพฤติกรรมป้องกันตนเองไม่ให้เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดและการใช้สารเสพติดได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมุ่งศึกษาถึงปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะของนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. 1 - 3 จังหวัดอุดรธานีที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 ปีการศึกษา 2547 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จากสถาบันการศึกษาที่ได้รับอนุมัติจากผู้บริหารการศึกษาและสมัครใจเข้าร่วมในโครงการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1) กลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติดและติดสารเสพติด เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากทะเบียนประวัติประจำตัวของนักเรียนในแต่ละสถาบันทั้งหมดจำนวน 287 คน

2) กลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด เป็นกลุ่มนักเรียนที่นอกเหนือจากกลุ่มที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติดและติดสารเสพติด จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงทั้งหมดจำนวน 4,500 คน ซึ่งคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้สูตรของ TARO YAMANE

3.1.3 คุณสมบัติของประชากรที่ทำการศึกษาประกอบไปด้วยข้อชี้บ่ง (inclusion criteria) ดังนี้

- 1) เป็นนักเรียนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับ ปวช.1 ถึง ปวช. 3 ในปีการศึกษา 2547 ทั้งเพศชายและเพศหญิง
- 2) เป็นผู้เข้าใจในข้อตกลงและยินยอมเข้าร่วมโครงการศึกษาวิจัย
- 3) สามารถสื่อสารกับผู้วิจัยได้
- 4) ให้ความร่วมมือในการวิจัย

3.1.4 คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด โดยใช้สูตรของ TARO YAMANE (YAMANE, 1967 อ้างใน สุวิมล ติรภานันท์, 2546)

$$n = \frac{N}{1 + Nd^2}$$

- เมื่อ
- n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
 - N = จำนวนประชากรกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด 4,500 คน
 - d = ค่าสัดส่วนที่ต้องการให้ค่าสัดส่วนจากตัวอย่างต่างไปจากค่าสัดส่วนของประชากรไม่เกิน 0.05

แทนค่าจากสูตร

$$n = \frac{4,500}{1 + (4,500)(0.05^2)}$$

ดังนั้น จึงได้จำนวนตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรจำนวน 367 คน

∴ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 367 คน แต่เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในบางส่วนที่ไม่เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงของตนเอง ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่เพียงพอต่อการศึกษาในครั้งนี้ คณะดำเนินการร่วมกับทางคณะครูอาจารย์จากสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ได้ประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางการแก้ไข โดยให้มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยให้มีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้นอีกจำนวน 168 คน รวมทั้งสิ้นได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด จำนวน 535 คน และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติด จำนวน 287 คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 822 คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดยินยอมและเข้าใจในข้อตกลงในการเข้าร่วมโครงการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของนิออน พินประดิษฐ์ (2541) และสร้างขึ้นโดยศึกษาค้นคว้าจากวรรณกรรม เอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามประกอบไปด้วย 8 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลำดับบุตรในครอบครัว จำนวนบุตรทั้งหมด สถานการณ์ในการเข้าพัก ลักษณะที่พักอาศัยของนักเรียน สถานภาพสมรสของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และข้อมูลความสัมพันธ์กับปัจจัยของนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ปัญหาที่นักเรียนพบและต้องการความช่วยเหลือ ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายรับของนักเรียน ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียน การคบเพื่อนของนักเรียน การใช้เวลาว่างของนักเรียน ผลการเรียนเทอมสุดท้ายของนักเรียน ความพึงพอใจกับผลการเรียน พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน และพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มนักเรียนหรือผู้ใกล้ชิด

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด โดยแบบสอบถามเป็นลักษณะเลือกตอบ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องทำเครื่องหมาย (X) หน้าข้อที่ตรงกับความคิดว่า ถูกต้องที่สุด มี 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค และ ง มีทั้งหมดจำนวน 32 ข้อ แบ่งระดับการแปรผลของความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนแบบอิงกลุ่ม (สุวิมล ติรภานันท์, 2546) เป็นดังนี้

ผู้ที่ตอบได้คะแนน น้อยกว่า $\bar{X} - S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มต่ำ
ผู้ที่ตอบได้คะแนน ระหว่าง $\bar{X} - S.D.$ และ $\bar{X} + S.D.$	เป็นกลุ่มปานกลาง
ผู้ที่ตอบได้คะแนน มากกว่า $\bar{X} + S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มสูง

จากผลการแบ่งค่าคะแนนที่กำหนดได้จากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดช่วงคะแนน ($\bar{X} = 10.27$, $S.D. = 2.18$) เป็นดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	8.09	หมายถึง	กลุ่มต่ำ
คะแนนระหว่าง	8.09 - 12.54	หมายถึง	กลุ่มปานกลาง
คะแนนมากกว่า	12.54	หมายถึง	กลุ่มสูง

ส่วนที่ 3 ทศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 24 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) มี 4 ตัวเลือก ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นเป็นจริงที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นไม่เป็นจริงที่สุด

มีข้อความเชิงบวก 14 ข้อ คือข้อที่ 1, 6, 8, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23 และ 24 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4 เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 และมีข้อความเชิงลบ 10 ข้อ คือ ข้อที่ 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 20 และ 21 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 เห็นด้วย = 2 ไม่เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4 แบ่งระดับการแปลผลการวัดทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนแบบอิงกลุ่ม (สุวิมล ติรภานันท์, 2546) เป็นดังนี้

ผู้ที่ตอบได้คะแนน น้อยกว่า $\bar{X} - S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มต่ำ
ผู้ที่ตอบได้คะแนน ระหว่าง $\bar{X} - S.D.$ และ $\bar{X} + S.D.$	เป็นกลุ่มปานกลาง
ผู้ที่ตอบได้คะแนน มากกว่า $\bar{X} + S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มสูง

จากผลการแบ่งค่าคะแนนที่กำหนดได้จากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดช่วงคะแนน ($\bar{X} = 77.98$, $S.D. = 8.31$) เป็นดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	69.67	หมายถึง	กลุ่มต่ำ
คะแนนระหว่าง	69.67 - 86.29	หมายถึง	กลุ่มปานกลาง
คะแนนมากกว่า	86.29	หมายถึง	กลุ่มสูง

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ตัวเลือก ดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

มีข้อความสัมพันธ์เชิงบวก คือ ข้อที่ 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19 และ 20 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ทุกครั้ง = 4 บ่อยครั้ง = 3 น้อยครั้ง = 2 ไม่เคย = 1 และมีข้อความความสัมพันธ์เชิงลบ คือ ข้อ 4, 7, 9 และ 13

แบ่งระดับการแปรผลการวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนแบบอิงกลุ่ม (สุวิมล ติรกานันท์, 2546) เป็นดังนี้

ผู้ที่ตอบได้คะแนน น้อยกว่า $\bar{X} - S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มต่ำ
ผู้ที่ตอบได้คะแนน ระหว่าง $\bar{X} - S.D.$ และ $\bar{X} + S.D.$	เป็นกลุ่มปานกลาง
ผู้ที่ตอบได้คะแนน มากกว่า $\bar{X} + S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มสูง

จากผลการแบ่งค่าคะแนนที่กำหนดได้จากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดช่วงคะแนน ($\bar{X} = 61.07$, $S.D. = 8.61$) เป็นดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	52.46	หมายถึง	กลุ่มต่ำ
คะแนนระหว่าง	52.46 - 69.68	หมายถึง	กลุ่มปานกลาง
คะแนนมากกว่า	69.68	หมายถึง	กลุ่มสูง

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 10 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ตัวเลือก ดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

มีข้อความความสัมพันธ์เชิงบวก คือข้อที่ 1, 2, 6, 8 และ 9 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ทุกครั้ง = 4 บ่อยครั้ง = 3 น้อยครั้ง = 2 ไม่เคย = 1 และมีข้อความความสัมพันธ์เชิงลบ คือ ข้อ 3, 4, 5, 9 และ 10 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ทุกครั้ง = 1 บ่อยครั้ง = 2 น้อยครั้ง = 3 ไม่เคย = 4

แบ่งระดับการแปรผลระดับการวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนแบบอิงกลุ่ม (สุวิมล ติรกานันท์, 2546) เป็นดังนี้

ผู้ที่ตอบได้คะแนน น้อยกว่า $\bar{X} - S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มต่ำ
ผู้ที่ตอบได้คะแนน ระหว่าง $\bar{X} - S.D.$ และ $\bar{X} + S.D.$	เป็นกลุ่มปานกลาง
ผู้ที่ตอบได้คะแนน มากกว่า $\bar{X} + S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มสูง

จากผลการแบ่งค่าคะแนนที่กำหนดได้จากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดช่วงคะแนน ($\bar{X} = 29.98$, $S.D. = 3.88$) เป็นดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	26.01	หมายถึง	กลุ่มต่ำ
คะแนนระหว่าง	26.01 - 33.86	หมายถึง	กลุ่มปานกลาง
คะแนนมากกว่า	33.86	หมายถึง	กลุ่มสูง

ส่วนที่ 6 ทศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) มี 4 ตัวเลือก ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นเป็นจริงที่สุด
เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อแบบสอบถามนั้นไม่เป็นจริงที่สุด

มีข้อความเชิงบวก คือข้อที่ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 15, 16, 17 และ 18 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4 เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 และมีข้อความเชิงลบคือข้อที่ 5, 10, 12, 14, 19 และ 20 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 เห็นด้วย = 2 ไม่เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4

แบ่งระดับการแปรผลระดับการวัดทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนแบบอิงกลุ่ม (สุวิมล ติรกานันท์, 2546) เป็นดังนี้

ผู้ที่ตอบได้คะแนน น้อยกว่า $\bar{X} - S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มต่ำ
ผู้ที่ตอบได้คะแนน ระหว่าง $\bar{X} - S.D.$ และ $\bar{X} + S.D.$	เป็นกลุ่มปานกลาง
ผู้ที่ตอบได้คะแนน มากกว่า $\bar{X} + S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มสูง

จากผลการแบ่งค่าคะแนนที่กำหนดได้จากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดช่วงคะแนน ($\bar{X} = 60.59$, $S.D. = 6.55$) เป็นดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	54.04	หมายถึง	กลุ่มต่ำ
คะแนนระหว่าง	54.04 - 67.14	หมายถึง	กลุ่มปานกลาง
คะแนนมากกว่า	67.14	หมายถึง	กลุ่มสูง

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของนักเรียน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 20 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ตัวเลือก ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	การแสดงออกของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	การแสดงออกของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อย	หมายถึง	การแสดงออกของท่านที่มีต่อข้อความไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	การแสดงออกของท่านที่มีต่อข้อความไม่เป็นจริงทุกครั้ง

แบ่งระดับการแปรผลระดับการวัดความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของนักเรียน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนแบบอิงกลุ่ม (สุวิมล ติรกานันท์, 2546) เป็นดังนี้

ผู้ที่ตอบได้คะแนน น้อยกว่า $\bar{X} - S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มต่ำ
ผู้ที่ตอบได้คะแนน ระหว่าง $\bar{X} - S.D.$ และ $\bar{X} + S.D.$	เป็นกลุ่มปานกลาง
ผู้ที่ตอบได้คะแนน มากกว่า $\bar{X} + S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มสูง

จากผลการแบ่งค่าคะแนนที่กำหนดได้จากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดช่วงคะแนน ($X = 54.34$, $S.D. = 9.69$) เป็นดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	44.64	หมายถึง	กลุ่มต่ำ
คะแนนระหว่าง	44.64 - 64.03	หมายถึง	กลุ่มปานกลาง
คะแนนมากกว่า	64.03	หมายถึง	กลุ่มสูง

ส่วนที่ 8 แบบสอบถามพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 12 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ตัวเลือก ดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อยครั้ง	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

มีข้อความความสัมพันธ์เชิงบวก คือข้อที่ 1, 3, 4, 5, 8, 9, และ 10 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ทุกครั้ง = 4 บ่อยครั้ง = 3 น้อยครั้ง = 2 ไม่เคย = 1 และมีข้อความความสัมพันธ์เชิงลบ คือ ข้อที่ 2, 6, และ 7 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ทุกครั้ง = 1 บ่อยครั้ง = 2 น้อยครั้ง = 3 ไม่เคย = 4

แบ่งระดับการแปรผลระดับการวัดความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของนักเรียน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลางและกลุ่มต่ำ โดยใช้ค่าคะแนนแบบอิงกลุ่ม (สุวิมล ติรภานนท์, 2546) เป็นดังนี้

ผู้ที่ตอบได้คะแนน น้อยกว่า $\bar{X} - S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มต่ำ
ผู้ที่ตอบได้คะแนน ระหว่าง $\bar{X} - S.D.$ และ $\bar{X} + S.D.$	เป็นกลุ่มปานกลาง
ผู้ที่ตอบได้คะแนน มากกว่า $\bar{X} + S.D.$ ถือว่า	เป็นกลุ่มสูง

จากผลการแบ่งค่าคะแนนที่กำหนดได้จากค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดช่วงคะแนน ($\bar{X} = 37.08$, $S.D. = 5.09$) เป็นดังนี้

คะแนนต่ำกว่า	31.99	หมายถึง	กลุ่มต่ำ
คะแนนระหว่าง	31.99 - 42.17	หมายถึง	กลุ่มปานกลาง
คะแนนมากกว่า	42.17	หมายถึง	กลุ่มสูง

3.3 การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ

3.3.1 การหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล แบบวัดความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด แบบวัดทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน แบบวัดทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด แบบวัดความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียนและแบบวัดพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน

หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำแบบสอบถามมาหาความเที่ยง (Reliability) ต่อไป

3.3.2 การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา และนำผลที่ได้ไปหาค่าความเที่ยง โดยนำแบบวัดความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด แบบวัดทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน แบบวัดทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด แบบวัดความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียนและแบบวัดพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด นำมาคำนวณหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (วิลาวรรณ พันธุ์ฤกษ์, 2535) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง = 0.80 ซึ่งพิจารณาตามรายด้าน ได้ดังนี้

1. แบบวัดความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด	$\alpha = 0.86$
2. แบบวัดทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด	$\alpha = 0.80$
3. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา	$\alpha = 0.76$
4. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	$\alpha = 0.74$
5. ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู	$\alpha = 0.84$
6. ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน	$\alpha = 0.82$
7. พฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียน	$\alpha = 0.81$

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวม ดังนี้

3.4.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

3.4.2 จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้บริหารการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ทุกแห่ง เพื่อทำการศึกษาและเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานีในช่วงระยะเวลา ระหว่างวันที่ 27 ธันวาคม 2546 ถึงวันที่ 27 มกราคม 2547

3.4.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทำเป็นรายบุคคล มีการแนะนำตัว และสร้างสัมพันธภาพก่อนเก็บข้อมูลในแต่ละหน่วยตัวอย่างทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความเป็นกันเองและไว้วางใจในการให้ข้อมูล ต่อจากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดและวิธีตอบแบบสอบถาม และชี้แจงการพิทักษ์สิทธิผู้ยินยอมให้วิจัย เมื่อแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามทุกฉบับ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ จะใช้เวลาประมาณ 45 นาที

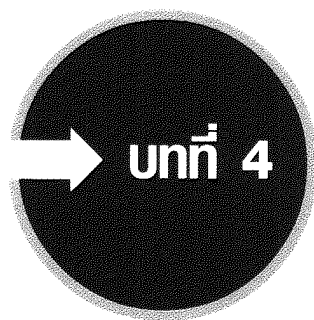
3.5 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด ทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for WINDOW โดยใช้สถิติ ดังนี้

3.4.4 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4.5 สถิติเชิงวิเคราะห์ (Analytic statistic) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสารเสพติด ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู ทัศนคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่มีต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติด โดยใช้ค่า ไคส์แควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัย และอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะ กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของ นักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 822 ราย และสามารถวิเคราะห์ได้ผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย โดยนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายประกอบตาราง แบ่งเป็น 21 ส่วน ดังต่อไปนี้

4.1 จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

- 4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.1.2 ระดับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียนของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.1.3 ปัจจัยด้านทัศนคติของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.1.4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.1.5 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.1.6 ปัจจัยด้านทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครูของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.1.7 ผลการศึกษาระดับความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของนักเรียนของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.1.8 ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตสังคม และปัจจัยทางจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

- 4.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีที่ศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการพักอาศัยกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของบิดามารดากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเทอมสุดท้ายของกลุ่มตัวอย่างกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด
- 4.2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.9 ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2.10 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของกลุ่มตัวอย่างกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด
- 4.2.11 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

4.2.12 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

4.2.13 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

4.3 อภิปรายผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	680	82.7
หญิง	142	17.3
รวม	822	100.0
2. อายุ		
ต่ำกว่า 16 ปี	163	19.8
17 - 18 ปี	410	49.9
19 - 20 ปี	225	27.4
21 ปี ขึ้นไป	24	2.9
รวม	822	100.0
3. ระดับการศึกษา		
ชั้น ปวช. 1	223	28.3
ชั้น ปวช. 2	341	41.5
ชั้น ปวช. 3	248	30.2
รวม	822	100.0
4. บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน		
พักกับบิดา - มารดา	466	56.6
พักกับบิดา	22	2.7
พักกับมารดา	82	10.0
พักกับญาติพี่น้อง	83	10.1
อยู่หอพัก/พักกับเพื่อน	169	20.6
รวม	822	100.0

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
5. สภาพแวดล้อมที่พักอาศัย		
เขตชนบท	400	48.7
เขตเมือง	422	51.3
รวม	822	100.0
6. สถานภาพสมรสของบิดา - มารดา		
อยู่ด้วยกัน	633	77.0
หย่าร้าง	58	7.1
แยกกันอยู่	56	6.8
บิดาเสียชีวิตและมีบิดาเลี้ยง	30	3.6
มารดาเสียชีวิตและมีมารดาเลี้ยง	5	0.6
บิดาและมารดาเสียชีวิต	6	0.7
บิดาหรือมารดาเสียชีวิตและไม่มีบิดาเลี้ยงหรือมารดาเลี้ยง	34	4.1
รวม	822	100.0
7. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว		
รักใคร่กันดี	734	89.3
ต่างคนต่างอยู่	15	1.8
ไม่ราบรื่น	27	3.3
บิดามีอำนาจตัดสินใจคนเดียว	27	3.3
มารดามีอำนาจตัดสินใจคนเดียว	19	2.3
รวม	822	100.0
8. ปัญหาที่นักเรียนพบและต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด		
เงินไม่พอใช้	405	49.3
การเรียน	241	29.3
ครอบครัว	53	6.4
ความรัก	51	6.2
เกี่ยวกับสุขภาพ	41	5.0
เพื่อน	31	3.8
รวม	822	100.0

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
9. ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา		
ประถมศึกษา	453	55.2
มัธยมศึกษา	150	18.2
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	111	13.5
ปริญญาตรี	98	11.9
สูงกว่าปริญญาตรี	10	1.2
รวม	822	100.0
10. ระดับการศึกษาสูงสุดของมารดา		
ประถมศึกษา	545	66.3
มัธยมศึกษา	125	15.2
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	67	8.1
ปริญญาตรี	77	9.4
สูงกว่าปริญญาตรี	8	1.0
รวม	822	100.0
11. อาชีพของบิดา		
รับราชการ	152	18.5
รัฐวิสาหกิจ	26	3.2
เกษตรกรรม	336	40.9
ค้าขาย	178	21.7
ทำงานบริษัท	57	6.9
รับจ้างทั่วไป	73	8.8
รวม	822	100.0
12. อาชีพของมารดา		
รับราชการ	73	8.9
รัฐวิสาหกิจ	17	2.1
เกษตรกรรม	363	44.2
ค้าขาย	259	31.5
ทำงานบริษัท	26	3.1
รับจ้างทั่วไป	84	10.2
รวม	822	100.0

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
13. รายได้รวมของบิดาและมารดาต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	365	44.4
5,001 - 10,000 บาท	276	33.6
10,001 - 15,000 บาท	81	9.9
15,001 - 20,000 บาท	61	7.4
มากกว่า 20,000 บาท	39	4.7
รวม	822	100.0
14. รายรับของนักเรียน		
ไม่เกิน 1,000 บาท	256	31.2
1,001 - 1,500 บาท	251	30.5
1,501 - 2,000 บาท	193	23.5
มากกว่า 2,000 บาท	122	14.8
รวม	822	100.0
15. ความเพียงพอของค่าใช้จ่ายส่วนตัว		
พอใช้	431	52.4
ไม่พอใช้	391	47.6
รวม	822	100.0
16. การคบเพื่อน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อยู่บ้านหรืออยู่หอพักที่อาศัย	525	63.9
มีเพื่อนสนิทเรียนที่ห้องเดียวกัน	649	79.0
ไม่มีเพื่อนสนิทและมักอยู่คนเดียว	22	2.7
มีเพื่อน พักที่เดียวกัน แต่ไม่สนิท	68	8.3
มีเพื่อนเรียนห้องเดียวกัน แต่ไม่สนิท	169	20.6
มีเพื่อนสนิท ไม่ได้เรียนห้องเดียวกัน	54	6.6
รวม	822	100.0
17. การใช้เวลาว่างของนักเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อยู่บ้าน หรืออยู่หอพัก	480	58.4
เล่นกีฬา	512	62.3
จับกลุ่มคุยกับเพื่อนๆ	333	40.5

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
เดินเล่นตามศูนย์การค้า	205	24.9
เข้าไปในแหล่งบันเทิง	149	48.1
เล่นดนตรี	240	29.2
อ่านหนังสือ	242	29.4
ปลูกต้นไม้	53	6.4
เลี้ยงสัตว์	52	6.3
รวม	822	100.0
18. ผลการเรียนรู้ทอมสุดท้าย		
ต่ำกว่า 1.51	28	3.4
ระหว่าง 1.51 - 2.00	115	14.0
ระหว่าง 2.01 - 2.50	197	24.0
ระหว่าง 2.51 - 3.00	212	25.8
มากกว่า 3.00	270	32.8
รวม	822	100.0
29. พึงพอใจในผลการเรียน		
พอใจ	535	65.1
ไม่พอใจ	287	34.9
รวม	822	100.0
20. พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มเพื่อน		
20.1 ไม่เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด	624	75.9
20.2 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด และยังใช้อยู่	198	24.1
ยาบ้า	91	46.0
กัญชา	66	33.3
สารระเหย	37	18.6
เฮโรอีน	4	2.0
อื่นๆ	23	11.6
รวม	822	100.0
20.3 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด แต่เลิกใช้แล้ว	361	43.9
ยาบ้า	252	69.8
เฮโรอีน	10	2.8

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
กัญชา	78	21.6
สารระเหย	21	5.8
รวม	822	100.0
21. พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน		
21.1 ไม่เคย	535	65.1
21.2 เคย และยังใช้อยู่	82	10.0
ยาบ้า	46	56.1
เฮโรอีน	4	4.9
กัญชา	30	36.6
สารระเหย	2	2.4
รวม	822	100.0
21.3 เคย และเลิกใช้แล้ว	205	24.9
ยาบ้า	129	61.7
เฮโรอีน	1	0.5
กัญชา	67	32.1
สารระเหย	12	5.4
รวม	822	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 82.7 ที่เหลือเป็นหญิง ร้อยละ 17.3 มีอายุ 17-18 ปี ร้อยละ 49.9 กำลังเรียนชั้น ปวช. 2 ร้อยละ 41.5 ส่วนใหญ่พักอยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 56.6 และพักอยู่ในเขตเมือง ร้อยละ 51.3 ส่วนใหญ่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 77.0 ส่วนใหญ่สมาชิกในครอบครัวรักใคร่กันดี ร้อยละ 89.3 ปัญหาที่นักเรียนพบและต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด คือ เงินไม่พอใช้ ร้อยละ 49.3

บิดาจบการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 55.2 มารดาจบการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 66.3 บิดาประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 40.9 มารดาประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 44.2 รายได้รวมของบิดาและมารดาไม่เกิน 5,000 บาท/เดือน ร้อยละ 44.4 รายรับของนักเรียน ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน ร้อยละ 31.2 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวพอใช้ ร้อยละ 52.4

ส่วนใหญ่มีเพื่อนสนิทเรียนที่ห้องเดียวกัน ร้อยละ 79.0 ส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างเล่นกีฬา ร้อยละ 62.3 ผลการเรียน เทอมสุดท้ายมากกว่า 3.00 ร้อยละ 32.8 ส่วนใหญ่พอใจในผลการเรียน ร้อยละ 65.1 ส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด ร้อยละ 75.9 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด และยังใช้อยู่ ร้อยละ 24.1 โดยสารเสพติดที่ใช้อยู่ คือ ยาบ้า ร้อยละ 46.0 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 33.3 และสารระเหย ร้อยละ 18.6 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด แต่เลิกใช้แล้ว ร้อยละ 43.9 โดยสารเสพติดที่เคยใช้แต่เลิกใช้แล้ว คือ ยาบ้า ร้อยละ 69.8 รองลงมาคือ กัญชา

ร้อยละ 21.6 และสารระเหย ร้อยละ 5.8 นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยใช้สารเสพติด ร้อยละ 90.0 เคย และยังใช้อยู่ ร้อยละ 10.0 โดยสารเสพติดที่ยังใช้อยู่ คือ ยาบ้า ร้อยละ 56.1 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 36.6 และเฮโรอีน ร้อยละ 4.9 เคย และเลิกใช้แล้ว ร้อยละ 25.4 โดยสารเสพติดที่เลิกใช้แล้ว คือ ยาบ้า ร้อยละ 61.7 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 32.1 และสารระเหย ร้อยละ 5.4

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียน

ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	153	18.6
ปานกลาง	559	68.0
สูง	110	13.4
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 10.27, S.D. = 2.18$$

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 68.0 รองลงมาอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 18.6 และ อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 13.4

ตารางที่ 3 ระดับทัศนคติของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติด

ทัศนคติต่อสารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	112	13.6
ปานกลาง	558	67.9
สูง	152	18.5
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 77.98, S.D. = 8.31$$

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อสารเสพติด ในระดับปานกลาง จำนวน 558 คน คิดเป็น ร้อยละ 67.9 รองลงมามีทัศนคติในระดับสูง จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 และมีทัศนคติในระดับต่ำ จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	121	14.7
ปานกลาง	578	70.3
สูง	123	15.0
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 61.07, S.D. = 8.61$$

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 70.3 รองลงมา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 15.0 และร้อยละ 14.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	154	18.7
ปานกลาง	503	61.2
สูง	165	20.1
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 29.89, S.D. = 3.88$$

จากตารางที่ 5 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.2 รองลงมา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 20.1 และร้อยละ 18.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 นักเรียนมีทัศนคติต่อโรงเรียนและครู

นักเรียนมีทัศนคติต่อโรงเรียนและครู	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	127	15.5
ปานกลาง	573	69.7
สูง	122	14.8
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 60.59, S.D. = 6.55$$

จากตารางที่ 6 พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อโรงเรียนและครู อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.7 รองลงมา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 15.5 และร้อยละ 14.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน

ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	124	15.0
ปานกลาง	571	69.5
สูง	127	15.5
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 54.34, S.D. = 9.69$$

จากตารางที่ 7 พบว่า นักเรียนมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.5 รองลงมา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 15.5 และร้อยละ 15.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 พฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

พฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	115	14.0
ปานกลาง	562	68.4
สูง	145	17.6
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 37.08, S.D. = 5.09$$

จากตารางที่ 8 พบว่า พฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 68.4 รองลงมา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 17.6 และร้อยละ 14.0 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตสังคม และปัจจัยทางจิตลักษณะ กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 เพศกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

เพศ	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ชาย	423	79.1	257	89.5	14.36	0.000
หญิง	112	20.9	30	10.5		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 9 เปรียบเทียบเพศกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย และนักเรียนอาชีวศึกษาเพศหญิง มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดคิดเป็นร้อยละ 89.5 และร้อยละ 10.5 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

1.2 อายุกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

อายุ	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ไม่เกิน 16 ปี	122	22.8	41	14.3	24.37	0.000
17 - 18 ปี	278	52.0	132	46.0		
19 - 20 ปี	126	23.6	99	34.5		
21 ปี ขึ้นไป	9	1.6	15	5.2		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 10 เปรียบเทียบอายุของนักศึกษาอาชีวศึกษา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า อายุระหว่าง 17 - 18 มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.0 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 19 - 20 ปี และอายุไม่เกิน 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.5 และร้อยละ 14.3 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

1.3 ระดับชั้นปีที่ศึกษา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีที่ศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ระดับการศึกษา	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ปวช. ชั้นปีที่ 1	163	30.5	70	24.4	3.68	0.168
ปวช. ชั้นปีที่ 2	213	39.8	128	44.6		
ปวช. ชั้นปีที่ 3	159	29.7	89	31.0		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 11 เปรียบเทียบระดับชั้นปีของนักศึกษาอาชีวศึกษา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า ระดับชั้นปีที่ 2 มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมา คือ ระดับชั้นปีที่ 3 และ ระดับชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 31.0 และร้อยละ 24.4 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ระดับชั้นปีไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.4 การพักอาศัยของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ในการเข้าพักของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

การพักอาศัย	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
พักกับบิดา-มารดา	308	57.6	149	51.9	16.78	0.005
พักกับบิดา	8	1.5	14	4.9		
พักกับมารดา	58	10.8	24	8.4		
พักกับญาติพี่น้อง	57	10.7	26	9.1		
อยู่หอพักกับเพื่อน	101	18.9	68	23.7		
อื่นๆ	3	0.6	6	2.1		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 12 เปรียบเทียบการพักอาศัยของนักเรียนอาชีวศึกษา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.9 รองลงมา คือ พักอาศัยหอพักกับเพื่อน และพักอยู่กับญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 23.7 และร้อยละ 9.1 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นปีกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า การพักอาศัยของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.5 สถานภาพสมรสของบิดามารดา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์สถานภาพสมรสของบิดามารดาของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

สถานภาพสมรส ของบิดามารดา	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
อยู่ด้วยกัน	414	77.4	219	76.3	0.06	0.793
แยกกันอยู่	121	22.6	68	23.7		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 13 เปรียบเทียบสถานภาพสมรสของบิดามารดาของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า บิดามารดาที่อยู่ด้วยกัน มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติด คิดเป็นร้อยละ 76.3 และบิดามารดาที่แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 23.7 และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของบิดามารดา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า สถานภาพสมรสของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.6 ปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ปัญหา ของนักเรียน	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การเรียน	155	29.0	86	30.0	7.41	0.19
ครอบครัว	33	6.2	20	7.0		
ความรัก	30	5.6	21	7.3		
เงินไม่พอใช้	261	48.8	144	50.2		
สุขภาพ	34	6.4	7	2.4		
การคบเพื่อน	22	4.1	9	3.1		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 14 เปรียบเทียบปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีปัญหาเงินไม่พอใช้ มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.2 รองลงมา คือ มีปัญหาด้านการเรียน และมีปัญหาด้านความรัก คิดเป็นร้อยละ 30.0 และร้อยละ 7.3 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า การพักอาศัยของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.7 ผลการเรียนรู้เทอมสุดท้ายกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเทอมสุดท้ายของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ผลการเรียน เทอมสุดท้าย	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ต่ำกว่า 1.51	17	3.2	11	3.8	32.56	0.000
1.51 - 2.00		54	10.1	61	21.3	
2.01 - 2.50		118	22.1	79	27.5	
2.51 - 3.00		142	26.5	70	24.4	
สูงกว่า 3.00	204	38.1	66	23.0		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 15 เปรียบเทียบผลการเรียนเทอมสุดท้ายของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีผลการเรียน 2.01 - 2.50 พฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมา คือ ผลการเรียน 2.51 - 3.00 และผลการเรียน 1.51 - 2.00 คิดเป็นร้อยละ 24.4 และร้อยละ 21.3 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ผลการเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. ปัจจัยทางจิตสังคม

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่าง ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับบิดามารดา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ระดับ ความสัมพันธ์	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
มาก	53	9.9	68	23.7	29.56	0.000
ปานกลาง	392	73.3	186	64.8		
น้อย	90	16.8	33	11.5		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 16 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางมีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.8 รองลงมา คือ ความสัมพันธ์ระดับมาก และความสัมพันธ์ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.7 และร้อยละ 11.5 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 17 ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับเพื่อน กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ระดับ ความสัมพันธ์	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
มาก	126	23.6	39	13.6	34.63	0.000
ปานกลาง	338	63.2	165	57.5		
น้อย	71	13.3	83	28.9		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 17 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางมีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมา คือ ความสัมพันธ์ระดับน้อย และความสัมพันธ์ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 28.9 และร้อยละ 13.6 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.3 ความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 18 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของนักเรียนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ระดับความรู้	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
มาก	87	16.3	23	8.0	12.04	0.002
ปานกลาง	358	66.9	201	70.0		
น้อย	90	16.8	63	22.0		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 18 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความรู้ระดับปานกลางมีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.0 รองลงมา คือ ความรู้ระดับน้อย และความรู้ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 22.0 และร้อยละ 8.0 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ปัจจัยทางจิตลักษณะ

3.1 ทักษะติดต่อโรงเรียนกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 19 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อโรงเรียนและครูของนักเรียนอาชีวศึกษา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ระดับทัศนคติ	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ดี	88	16.4	34	11.8	11.54	0.003
ปานกลาง	380	71.0	193	67.2		
ไม่ดี	67	12.5	60	21.0		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 19 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อโรงเรียนและครูกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีทัศนคติต่อโรงเรียนและครูระดับปานกลาง มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมา คือ ทัศนคติต่อโรงเรียนและครูที่ไม่ดี และทัศนคติต่อโรงเรียนและครูระดับดี คิดเป็นร้อยละ 21.0 และร้อยละ 11.8 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อโรงเรียนและครู ด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ทัศนคติต่อโรงเรียนและครูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.2 ทักษะติดต่อสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา

ตารางที่ 20 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ระดับทัศนคติ	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ดี	122	22.8	30	10.5	41.81	0.000
ปานกลาง	366	68.4	192	66.9		
ไม่ดี	47	8.8	65	22.6		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 20 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีทัศนคติต่อสารเสพติดระดับปานกลาง มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.9 รองลงมา คือ ทัศนคติต่อโรงเรียนที่ไม่ดี และทัศนคติต่อโรงเรียนระดับดี คิดเป็นร้อยละ 22.6 และร้อยละ 10.5 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสารเสพติด ด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ทัศนคติต่อสารเสพติดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.3 ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษากับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

ความรู้สึก เกี่ยวกับตนเอง	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ดี	104	19.4	23	8.0	31.00	0.000
เฉยๆ	371	69.3	200	69.7		
ไม่ดี	60	11.2	64	22.3		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 21 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความรู้สึกเฉยๆ เกี่ยวกับตนเอง มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.7 รองลงมา คือ ความรู้สึกที่ไม่ดีเกี่ยวกับตนเอง และความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง คิดเป็นร้อยละ 22.3 และร้อยละ 8.0 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อสารเสพติด ด้วย Chi-Square แล้วพบว่า ความรู้สึกต่อตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.4 พฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด

พฤติกรรมที่ แสดงออก	พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (n = 822)				χ^2	p-value
	ไม่เคย		เคย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
มาก	134	25.0	11	3.8	108.41	.000
ปานกลาง	366	68.4	196	68.3		
น้อย	35	6.5	80	27.9		
รวม	535	100.0	287	100.0		

จากตารางที่ 22 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีพฤติกรรมการแสดงออกในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมา คือ การแสดงออกในระดับน้อย และการแสดงออกในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 27.9 และร้อยละ 3.8 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ด้วย Chi-Square แล้วพบว่า พฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา ในครั้งนี้ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ การพักอาศัย และผลการเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.1 เพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยส่วนใหญ่พบว่า เพศชาย ร้อยละ 89.5 เคยใช้สารเสพติด นั้นเป็นเพราะว่าเพศชายมีพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างรุนแรงมากกว่าเพศหญิง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวอาจนำมาสู่การใช้สารเสพติด ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ประเสริฐ ต้นสกุล (2533) พบว่า เพศชายมีอัตราเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดมากกว่าเพศหญิง

1.2 อายุ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา เหตุเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 17 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 80.5 ที่เคยใช้สารเสพติด ทั้งนี้ เป็นไปตามทฤษฎีของ Erickson (1950) ที่กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากทดลอง อยู่ในสภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม วัยรุ่นที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ได้ทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมการเสพยาก็เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงการปรับตัวทางจิตสังคมที่ไม่เหมาะสม ของวัยรุ่น

1.3 การพักอาศัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่พักอาศัยกับบิดามารดา คิดเป็นร้อยละ 51.9 มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ครอบครัวขาดความอบอุ่น บิดามารดาไม่ค่อยมีเวลาให้แก่บุตรหลาน บางครอบครัวมีการทะเลาะกัน ทำให้บุตรหลานไม่มีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จึงหันไปคบเพื่อนและในที่สุดนำไปสู่การติดสารเสพติด ซึ่งขัดแย้งกับ สกูลรัตน์ อุษณาวงศ์ และคณะ (2540) กล่าวถึงหน้าที่หลักของครอบครัวมี 4 ประการ ประกอบด้วยการสร้างสมาชิกใหม่ให้สังคม การเลี้ยงดูและปกป้องคุ้มครองบุตร ดูแลให้บุตรมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้ความรัก ความอบอุ่นให้กำลังใจและความมั่นคงทางจิตใจ อบรมให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนทางสังคม

1.4 ผลการเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษา ที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 2.01 ขึ้นไป มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.4 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากช่วงสอบเทอมสุดท้ายเกิดสภาวะกดดันทางจิตใจ จึงทำให้นักเรียนหันไปพึ่งสารเสพติดเพื่อกระตุ้นร่างกายให้มีความกระตือรือร้นในการอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมนักเรียนอาชีวศึกษา ร้อยละ 56.1 ที่ระบุว่า ยังเสพยาบ้าอยู่ และร้อยละ 61.7 ที่ระบุว่าเคยใช้ยาบ้าแต่เลิกใช้แล้ว

2. ปัจจัยทางจิตสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับบิดามารดา ในระดับน้อยถึงปานกลาง เคยใช้สารเสพติด คิดเป็นร้อยละ 76.3 ที่เป็นเช่นนี้อธิบายตามแนวคิดของ MacKwenzine and Kipke (1998) ได้ว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของบิดามารดากับบุตร ได้แก่ การขาดความอบอุ่น ความใกล้ชิด ความขัดแย้งในครอบครัว เป็นสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญต่อการติดยาและการเลิกเสพยา

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับเพื่อน ในระดับน้อยถึงปานกลาง เคยใช้สารเสพติด คิดเป็นร้อยละ 86.4 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่ของนักเรียนจะใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีแนวโน้มจะถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ถูกต้อง สอดคล้องกับ Neimstein et al. (1996) ได้อธิบายว่าวัยรุ่นในระยะนี้มักให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าครอบครัว วัยรุ่นมักใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว มีความสนใจและมีความสุขอยู่กับเพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และสอดคล้องกับ Allen (1998) กลุ่มเพื่อนมีผลต่อการใช้สารเสพติดของวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีจิตใจอ่อนไหวไม่มั่นคง มักมีความอยากรู้อยากลองและกระทำตามวัยเพื่อต้องการการยอมรับจากเพื่อน

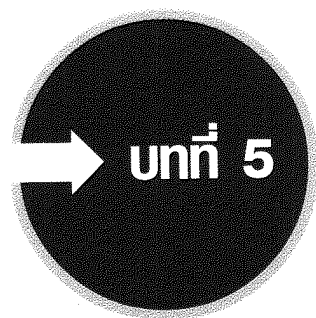
2.3 ความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดในระดับน้อยถึงปานกลาง เคยใช้สารเสพติด คิดเป็นร้อยละ 92.0 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนอาจคาดไม่ถึงผลกระทบต่อนตนเองที่จะตามมาเมื่อมีการเสพยาไปนานๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Rosenstock (1999) ที่อธิบายถึงแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ คือ การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยง เป็นการรับรู้เกี่ยวกับ โอกาสเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด หมายถึง ความเข้าใจว่าตนมีโอกาสเสพยาเสพติดอย่างน้อยเพียงใด เช่น การอยากลอง การคบเพื่อนที่เสพยาเสพติด การใช้สารเสพติดเพื่อแก้ไขปัญหาการอยู่หรือใกล้แหล่งสารเสพติด และการรับรู้ถึงความรุนแรง ที่เข้าใจว่าการเสพยาเสพติดมีอันตรายและส่งผลกระทบท่อนตนอย่างน้อยเพียงใด เช่น การเกิดภาพหลอนทำร้ายตนเองและผู้อื่น สุขภาพร่างกายทรุดโทรม

3. ปัจจัยทางจิตลักษณะ ได้แก่ ทศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู ทศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด ความรู้สึกต่อตนเอง และพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.1 ทศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูอาจารย์เป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอน ให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตนให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนอกเหนือจากให้ความรู้ด้านวิชาการ จึงทำให้นักเรียนรู้จักป้องกันตนเองจากยาเสพติด สอดคล้องกับ สมบัติ สุพัตชัย (2534) ที่กล่าวว่า โรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สอง และครูนับเป็นพ่อแม่ที่สองของเด็ก เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนก็จะรับทศนคติ ค่านิยม และแนวทางการดำเนินชีวิตจากครู และเพื่อนนักเรียน และ ปรีชา วิหคโต และคณะ (2540) กล่าวถึง โรงเรียนไว้ในลักษณะดังนี้ โรงเรียนมิใช่สถานที่ให้นักเรียนนั่งเรียนเท่านั้น แต่โรงเรียนเป็นสถานที่ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และอยู่อย่างปลอดภัย มีบรรยากาศที่ดี มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้สอน เป็นสถานที่ที่สร้างความภาคภูมิใจ สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ และความทรงจำที่ดีของนักเรียนตลอดไป แม้จะสำเร็จการศึกษาไปแล้ว

3.2 ความรู้สึกต่อตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นเช่นนี้ โรเชกส์ (Rokeach, 1970) อธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกนั้น เป็นผลมาจากความเชื่อ ซึ่งความเชื่อมีอิทธิพลและเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อ โดยที่ความเชื่อนั้นอาจจะไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงก็ได้ และการที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันนั้น เนื่องมาจากความคิด ประสบการณ์ และลักษณะความเชื่อของแต่ละบุคคล สิ่งเหล่านี้เองที่จะมีอำนาจในการควบคุมตนเองให้มีการปฏิบัติในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ความเชื่อที่มีอิทธิพลนี้เรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน (Locus of Control) ซึ่งทำให้บุคคลสามารถหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดได้

3.3 พฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา ที่เป็นเช่นนี้ ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสรวง สุวรรณ (2535) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมป้องกันโรคหรือหลีกเลี่ยงเป็นการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละบุคคล ในอันที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพและป้องกัน หรือหลีกเลี่ยงการเกิดโรคในการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นๆ ซึ่งบุคคลจะแสดงพฤติกรรมการป้องกันโรคหรือหลีกเลี่ยงการเกิดโรคแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม และการรับรู้ถึงความเสี่ยงต่อการเกิดโรค

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ 1 ถึง ปีที่ 3 จำนวน 822 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วยแบบสอบถาม 8 ส่วน

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานการณ์เข้าพักอาศัย การพักอาศัยของนักเรียน ลักษณะที่พักอาศัยของนักเรียน สถานภาพสมรสของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ปัญหาที่นักเรียนพบและต้องการความช่วยเหลือ ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายรับของนักเรียน ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียน การคบเพื่อนของนักเรียน การใช้เวลาว่างของนักเรียน ผลการเรียนรู้เทอมสุดท้ายของนักเรียน ความพึงพอใจกับผลการเรียน พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มนักเรียนหรือผู้ใกล้ชิดและพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน

2. แบบวัดความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด	$\alpha = 0.86$
3. แบบวัดทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด	$\alpha = 0.80$
4. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา	$\alpha = 0.76$
5. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน	$\alpha = 0.74$
6. ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู	$\alpha = 0.84$
7. ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน	$\alpha = 0.82$
8. พฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียน	$\alpha = 0.81$

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS FOR WINDOW ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยใช้ความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ด้านความรู้และทัศนคติ ในการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ในด้านความสัมพันธ์โดยใช้สูตร Chi-square

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมและจิตลักษณะของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

นักเรียนอาชีวศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 82.7 มีอายุ 17 - 18 ปี ร้อยละ 49.9 กำลังเรียนชั้น ปวช. 2 ร้อยละ 41.5 ส่วนใหญ่พักอยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 56.6 และ พักอยู่ในเขตเมือง ร้อยละ 51.3 ส่วนใหญ่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 77.0 ส่วนใหญ่สมาชิกในครอบครัวรักใคร่กันดี ร้อยละ 89.3 ปัญหาที่นักเรียนพบและต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด คือ เงินไม่พอใช้ ร้อยละ 49.3

บิดาจบการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 55.2 มารดาจบการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 66.3 บิดาประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 40.9 มารดาประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 44.2 รายได้รวมของบิดาและมารดาไม่เกิน 5,000 บาท / เดือน ร้อยละ 44.4 รายรับของนักเรียนไม่เกิน 1,000 บาท / เดือน ร้อยละ 31.2 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวพอใช้ ร้อยละ 52.4

ส่วนใหญ่มีเพื่อนสนิทเรียนที่ห้องเดียวกัน ร้อยละ 79.0 ส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างเล่นกีฬา ร้อยละ 62.3 ผลการเรียนเทอมสุดท้ายมากกว่า 3.00 ร้อยละ 32.8 ส่วนใหญ่พอใจในผลการเรียน ร้อยละ 65.1 ส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด ร้อยละ 75.9 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด และยังใช้อยู่ ร้อยละ 24.1 โดยสารเสพติดที่ใช้อยู่ คือ ยาบ้า ร้อยละ 46.0 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 33.3 และสารระเหย ร้อยละ 18.6 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติดแต่เลิกใช้แล้ว ร้อยละ 43.9 โดยสารเสพติดที่เคยใช้แต่เลิกใช้แล้ว คือ ยาบ้า ร้อยละ 69.8 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 21.6 และสารระเหย ร้อยละ 5.8 นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยใช้สารเสพติด ร้อยละ 90.0 เคย และยังใช้อยู่ ร้อยละ 10.0 โดยสารเสพติดที่ยังใช้อยู่ คือ ยาบ้า ร้อยละ 56.1 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 36.6 และเฮโรอีน ร้อยละ 4.9 และเลิกใช้แล้ว ร้อยละ 25.4 โดยสารเสพติดที่เลิกใช้แล้ว คือ ยาบ้า ร้อยละ 61.7 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 32.1 และสารระเหย ร้อยละ 5.4

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับเพื่อนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.9 ระดับสูง และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 18.5 และ 13.6 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนอาชีวศึกษากับบิดามารดา พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์กับบิดามารดา ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 70.3 ระดับสูง และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 15.0 และ 14.3 ตามลำดับ

ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีทัศนคติต่อโรงเรียนและครู ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.9 ระดับสูง และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 15.5 และ 14.8 ตามลำดับ

ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้สึกต่อตนเองในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.5 ระดับสูง และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 15.4 และ 15.1 ตามลำดับ

พฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 68.4 ระดับสูง และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 17.6 และ 14.0 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตสังคม และปัจจัยทางจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การพักอาศัย และผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $P < 0.05$

ปัจจัยทางจิตสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $P < 0.05$

ปัจจัยทางจิตลักษณะ ได้แก่ ทศนคติต่อโรงเรียนและครู ทศนคติต่อสารเสพติด ความรู้สึกต่อตนเองและพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $P < 0.05$

5.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยศึกษาเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ ดังนี้

1. ด้านปัจจัยส่วนบุคคล จากผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ การพักอาศัย และผลการเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ควรเน้นการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่นักเรียนเพศชายในช่วงวัยรุ่น การจัดการเรียนการสอนควรเน้นกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณธรรม ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนไม่เกิดความเครียด เนื่องจากการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีวุฒิภาวะ ด้านอารมณ์ และควรเสริมสร้างให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็งและอบอุ่นให้สามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่บุตรหลาน เมื่อยามเกิดปัญหาทางจิตใจ

2. ด้านปัจจัยทางจิตสังคม จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดา มารดา ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวกับนักเรียนให้มีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น สร้างความตระหนักให้แก่ผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของบุตรหลาน และการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว การส่งเสริมสถาบันครอบครัวดีเด่น และให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวให้มากขึ้น สถาบันการศึกษาควรเฝ้าระวังสังเกตพฤติกรรมที่ผิดปกติของนักเรียนในการเสี่ยงต่อการเสพยา เพราะเนื่องจากมีเพื่อนชักชวนนำไปสู่การมั่วสุม นอกจากนี้ควรให้ความรู้เรื่องการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งให้เห็นถึงผลเสียที่จะตามมาหลังจากการเสพยาเสพติด

3. ด้านปัจจัยทางจิตลักษณะ จากผลการวิจัย ทศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู ทศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด ความรู้สึกต่อตนเอง และพฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น สถาบันการศึกษา ควรสร้างทัศนคติที่ดีกับนักเรียน ในด้านการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การจัดการแข่งขันกีฬา การออกกำลังกายเพื่อทำสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน ทั้งนี้ ให้เกิดความภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาของตนเองที่กำลังศึกษาอยู่ กิจกรรมที่มีการทำเป็นหมู่คณะในระหว่างเพื่อนรุ่นเดียวกันเพื่อเป็นการลดความเบี่ยงเบนความสนใจของนักเรียนต่อสารเสพติดไปเป็นการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

5.3.1 ควรศึกษาในกลุ่มนักเรียนเพื่อนวัยรุ่นกลุ่มอื่น เช่น นักเรียนเขตเมือง/ชนบท วัยรุ่นนอกกระบวนการศึกษา เป็นต้น เพื่อทราบสถานการณ์ในกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น

5.3.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น เช่น การรับรู้ ความเสี่ยง การเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อให้ทราบปัจจัยในการใช้สารเสพติดมากขึ้น

5.3.3 ควรศึกษาในเชิงลึก โดยใช้ระบบวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลและบรรยายภาพที่เป็นจริงมากขึ้น

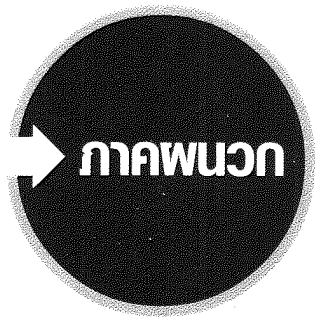
เอกสารอ้างอิง (Reference) ของโครงการ

- กาญจนา พึ่งเนตร. การศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตอำเภอเมืองพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- กิ่งแก้ว เกษโกวิท. ยาและสิ่งเสพติด. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2533.
- กิ่งแก้ว เกษโกวิท และคณะ. ปัญหาเสพติดของผู้ต้องโทษในทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น. รายงานการวิจัย : คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531.
- กุหลาบ รัตนจักรวรร, วิไล สถิตย์เสถียร, ถิรพงษ์ ถิรมพิสุ และพัชรี สุวรรณศรี. สัมพันธภาพในครอบครัวกับ ปัญหาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนในระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. รายงานการวิจัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ, 2541.
- ขวัญเมือง แก้วคำเกิง. ปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- จรูญ ปาละศิริ. ทศนคติและปัจจัยที่มีผลต่อทางเลิกเสพยาบ้าของเยาวชน ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและ เยาวชน. รายงานการวิจัย โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมา, 2544.
- จำรูญ ยาสมุทร และคณะ. การควบคุมโรคติดต่อภาวะระบาดวิทยา. โครงการตำรามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2528.
- จงกลณี ดุ้ยเจริญ. สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเอง การปรับตัวของวัยรุ่น ตอนต้น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหิดล, 2540.
- ชัชวาลย์ บุญโถม, วชิร อุจะรัตน์. สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตรในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ อาชีวศึกษาที่ใช้สารเสพติด. รายงานการวิจัย : กรุงเทพฯ ศูนย์สุขภาพจิตเขต 1 กรมสุขภาพจิต, 2544.
- ชยันต์ ปทุมมนท์, ชไมพร ทวิชศรี และรังสรรค์ วรวงศ์. ลักษณะทางจิตสังคมที่คาดคะเนการติดสารเสพติด. วารสารจิตวิทยาคลินิก, 2542.
- ทองเกียรติ ปิยะกะ. ยัมสูเรียนรู้ยาเสพติด. กรุงเทพฯ : มติชน, 2542.
- ธนาวรรณ อาษารัฐ. ภูมิหลัง ความรู้ ทศนคติ และการใช้สารเสพติดของผู้ติดสารเสพติดที่มารักษา ณ โรงพยาบาลชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิตและการ พยาบาลจิตเวช บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.
- ธวัชชัย ไทยเขียว. การศึกษาถึงสาเหตุการเสพยาบ้า. วิทยานิพนธ์ ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526.
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. การประมาณการจำนวนผู้ติดยาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร ฝ่ายแผน งานเศรษฐกิจรายสาขา สถาบันการวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, 2538.
- นิรมล เปลี่ยนจรูญ. การใช้กัญชาและสารระเหยของนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร : การเรียนรู้ ทางสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2538.

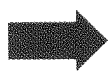
- นิวัต อุณฑพันธุ์ และคณะ. คู่มือการดำเนินงานป้องกันการแพร่ขยายยาเสพติดในโรงเรียนนครสวรรค์: ไพศาล การพิมพ์คอมพิวเตอร์กราฟฟิค, 2539.
- นืออน กลิ่นรัตน์ และปรีชา กลิ่นรัตน์. ความเข้าใจในการป้องกันตนให้พ้นจากยาเสพติดให้โทษของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย : ขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 2524.
- นืออน พินประดิษฐ์ และคณะ. ปัจจัยทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการติดสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา และนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย : ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.
- นุชลดา โรจนประภาพรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญ ศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเอกอนามัย ครอบครั้ว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- นงลักษณ์ โตบัณฑิตภพ. การประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อ การป้องกันการพึ่งพาแอมเฟตามีนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาสุขศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.
- นพพร พานิชสุข. อิทธิพลของครอบครั้วที่มีผลต่อการใช้สารกระตุ้นประสาทแอมเฟตามีนของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวีน สุวรรณ. พฤติกรรมศาสตร์พฤติกรรมสุขภาพและสุขศึกษา. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.
- ปริทรรศน์ วันจันทร์. ประสิทธิผลการสอนอย่างมีแผนต่อความรู้ ทักษะ และความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องสารระเหยของเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- ปรีชา วิหกโต. จิตวิทยากับพฤติกรรมวัยรุ่น. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น กรุงเทพมหานคร อรุณ การพิมพ์, 2532.
- ปรีชา สว่างบุตร. ศึกษาปัจจัยด้านความรู้ทัศนคติและการรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิต ในศูนย์สุขภาพจิตชุมชนเขตสาธารณสุขที่ 6 วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.
- พรณิภา นวกุล. การศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตัวเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษประเภทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ของนักเรียนมัธยมศึกษา ตำบลอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. การสร้างมาตรฐานวัด. พิษณุโลก โรงพิมพ์โกบอลพริ้นท์, 2541.
- ภาวิณี อยู่ประเสริฐ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาพยาบาลสาธารณสุขบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

- มาริสสา หะสาเมาะ. ประสิทธิภาพของการจัดโครงการป้องกันการใช้ยา และสารเสพติดสำหรับนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- วาสนา พัฒนากำจร. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมใช้ยาบ้าของนักเรียน นักศึกษาในจังหวัดราชบุรี. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 2541.
- ศรีรัตน์ ธีบุญกุลสัจจา. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจด้านสุขภาพการรับรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และความสัมพันธ์กับบุคคลใกล้ชิด กับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เข้ารับการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.
- ศรุดา พรหมดี. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติเกี่ยวกับยาบ้า ความเชื่ออำนาจด้านสุขภาพ กับพฤติกรรมลดความเสี่ยงต่อการใช้ยาบ้าในนักเรียนมัธยมปลาย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.
- สกุศลรัตน์ อุษณารวงศ์ และคณะ. สถานพัฒนาการติดยาเสพติด และสารเสพติดในจังหวัดขอนแก่น. รายงานการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.
- สายพิน คงมาลัย และกักรั โพธิ์จิตย์. รายงานศึกษาวิจัย ความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติตัวต่อการเสพแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ของนักเรียนนักศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. สุพรรณบุรี : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี, 2539.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. จิตวิทยา : การจัดการพฤติกรรมมนุษย์. กรุงเทพฯ : อักษรภาพิพัฒน์, 2531.
- สุวิมล ติรกันันท์. การใช้สถิติในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- สมชัย ขวลิตธาดา. ความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษาที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สมจิต ภาคิก. มุลเหตุจูงใจให้เสพยาให้โทษและสารเสพติดของเด็กชายวัยรุ่น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527.
- สมบัติ สุพัตชัย. บทบาทของครอบครัว และสภาพแวดล้อมในการป้องกันยาเสพติดและการเสพติดในเด็ก และวัยรุ่น. วารสารต่อต้านยาเสพติด, 2534.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สรุปผลประมาณการจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด/ปี 2546 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. บันทึกข้อความที่ 20/713/6660 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2546 : ม.ป.ท., 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. ข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั่วประเทศ พ.ศ. 2539 - 2543. กรุงเทพฯ : ส่วนการพัฒนาระบบข้อมูล สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2544.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ, 2544.
- อัปสร เตียวยระกุลวัฒน์. ทศนคติที่มีต่อยาเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงอันตรายของนักศึกษาครู. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- อรอนงค์ หงษ์ชมแพ. ความรู้เกี่ยวกับยาบ้าและการป้องกันตัวเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วิทยานิพนธ์สาธิตศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.
- อัมพร โอตระกูล. ปัญหาสุขภาพจิตในวัยรุ่น : ปัญหาการติดยาเสพติด. สุขภาพจิต กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, 2538.
- Ajien, I. And Fichbein, M. Understanding Attitudex and Predicting Social Behavior. Englewood Cliffs, N, J, : Pentice Hall, 1980.
- Jessor's Theory (1977) cited in Elickxon, P.L.,1995.
- Kandle Adber 1982 eited in Elickoon, P.L. 1995.
- Kasl S.V. and Cobb,S. Health Behavior : Illness Behavior and sick role behavior. Achieves Environment of Health, 1966.
- Neimstein et (1996) al. Neimstein, L. (1996). Adoleocent Health Care : Parctieal guide. Baltimore : Williamx and Walkino.

- ภาคผนวก ก ประวัติผู้วิจัย
- ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
- ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ภาคผนวก ง ตารางสถิติที่เกี่ยวข้อง
- ภาคผนวก จ โครงการอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู
- ภาคผนวก ฉ คำสั่งโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี
- ภาคผนวก ช เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู
- ภาคผนวก ซ ภาพแสดงกิจกรรมขณะดำเนินการจัดอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู

ภาคผนวก ก

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายแพทย์ปราชญ์ บุญยวงศ์วิโรจน์
(ภาษาอังกฤษ) Mr.Prat Boonyawongvirot Md.
- 1.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
- 1.2 ตำแหน่งปัจจุบัน อธิบดีกรมสุขภาพจิต
- 1.3 สถานที่ทำงาน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2950-8002
โทรสาร 0-295101352

1.4 ประวัติการศึกษา

ปีที่จบการศึกษา	ระดับปริญญา	อักษรย่อ	สถาบันการศึกษา	ประเทศ
2514	ตรี	วท.บ.ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล	ไทย
2516	ตรี	พ.บ.ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยมหิดล	ไทย
2523	โท	สม.ปริญญาสาธารณสุขศาสตร์ มหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยมหิดล	ไทย
2528		อนุมัติบัตรเวชศาสตร์ป้องกัน	แพทยสภา	ไทย

1.5 ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

1.5.1 หัวหน้าโครงการวิจัย

- โครงการศึกษาอัตราการตายของบิดามารดาและเด็กของจังหวัดในเขต 5 (สำนักตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2541)
- ทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ในการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาบ้า (หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 44 ปี พ.ศ. 2545)

1.5.2 รองประธานคณะกรรมการวิจัยร่วมโรคเลปโตสไปโรซิส 5

- (กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ปี พ.ศ. 2542 - 2545)

1.6 ผลงานทางสุขภาพจิตที่สำคัญ

- ปี 2544 1.6.1 จัดตั้งศูนย์วิกฤตสุขภาพจิต (Mental Health Crisis Center หรือ MCC)
- พ.ศ. 2544 - ปัจจุบัน 1.6.2 ที่ปรึกษาโครงการวัดซินใจ
- 1.6.3 กรมสุขภาพจิตร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์และมูลนิธิรัฐบุรุษร่วมกันจัดตั้งโครงการแก้ไขปัญหาลูกวัยรุ่น
- 1.6.4 กรมสุขภาพจิตร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา
- 1.6.5 คณะกรรมการอำนวยการโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และดำรงตำแหน่ง Project Manager โครงการ to be number one
- 1.6.6 คณะกรรมการโครงการเปิดการรณรงค์ “ปีแห่งการสร้างสุขภาพ” ไทย 2545
- 1.6.7 ที่ปรึกษาและคณะทำงานในโครงการสอบสวนการทำร้ายตนเอง
- 1.6.8 ที่ปรึกษาโครงการเสริมสร้างรอยยิ้มในคนไทย
- 1.6.9 ที่ปรึกษาคณะกรรมการติดตามการปฏิบัติงานเรื่องยาเสพติดของกรมสุขภาพจิต
- 1.6.10 ประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดการประชุมวิชาการยาเสพติดกับสุขภาพจิต
- 1.6.11 ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการดำเนินการจัดงานสัปดาห์สุขภาพจิตประจำปี 2545
- 1.6.12 ที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการสัมมนาวิชาการแบบคัดกรองกรมสุขภาพจิต
อ.ก.พ. กรมสุขภาพจิต
- 1.6.13 ที่ปรึกษาคณะกรรมการอำนวยการประชุมวิชาการและจัดกิจกรรมชมรมคลังสมองเทิดพระเกียรติ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม พ.ศ. 2545
- 1.6.14 ที่ปรึกษาคณะทำงานโครงการ “ห่วงใยวัยเอนทรานซ์”
- 1.6.15 ลงนามความร่วมมือระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

ประวัติผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย

2. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายทวี ตั้งเสรี
(ภาษาอังกฤษ) Mr. Tavee Tangseree
 - 2.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
 - 2.2 ตำแหน่งปัจจุบัน นายแพทย์ 9 ผู้อำนวยการโรงพยาบาล
 - 2.3 สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
ถ.ชาตะมดุง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-7422, 0-1975-0135
โทรสาร 0-4322-4722
 - 2.4 ประวัติการศึกษา
 - 2.4.1 แพทยศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในปี พ.ศ. 2523
 - 2.4.2 วุฒิบัตรแสดงความรู้ ความสามารถเฉพาะทางในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาจิตเวชศาสตร์
โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ในปี พ.ศ. 2529
 - 2.5 ผลงานวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่ (ภายใน 10 ปีที่ผ่านมา)
 - 2.5.1 หัวหน้าโครงการวิจัย 3 เรื่อง
 - (1) การศึกษาความถูกต้องของแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้า (2546)
 - ได้รับรางวัลที่ 1 ด้านระบาดวิทยา การพัฒนาระบบและงานสุขภาพจิตในชุมชน ในการประชุม
วิชาการนานาชาติ ครั้งที่ 2 สุขภาพจิตกับยาเสพติด ปี 2546
 - (2) การศึกษาความถูกต้องของแบบคัดกรองความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย (2546)
 - ได้รับรางวัลที่ 2 ด้านระบาดวิทยา การพัฒนาระบบและงานสุขภาพจิตในชุมชน ในการ
ประชุมวิชาการนานาชาติ ครั้งที่ 2 สุขภาพจิตกับยาเสพติด ปี 2546
 - (3) การศึกษาผลการบำบัด รักษา และฟื้นฟูสุขภาพจิตให้แก่ผู้ประสบอุทกภัยในเขต 6 (2546)
 - ได้รับรางวัลที่ 3 ด้านระบาดวิทยา การพัฒนาระบบและงานสุขภาพจิตในชุมชน ในการประชุม
วิชาการนานาชาติ ครั้งที่ 2 สุขภาพจิตกับยาเสพติด ปี 2546
 - 2.5.2 ผู้วิจัยหลัก 1 เรื่อง
การศึกษาความถูกต้องของแบบคัดกรองโรคจิตในชุมชน และระบาดวิทยาโรคจิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (2543)
3. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางธีราพร มณีนาถ
(ภาษาอังกฤษ) Mrs. Theeraporn Maneenart
 - 3.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
 - 3.2 ตำแหน่งปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 7
 - 3.3 สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-7422 ต่อ 2304
โทรสาร 0-4322-4722

3.4 ประวัติการศึกษา

- 3.4.1 ประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย วิทยาลัยพยาบาลนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2517
- 3.4.2 ประกาศนียบัตร การพยาบาลระบบประสาทและศัลยกรรมประสาท โรงพยาบาลประสาทพญาไท กรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2519
- 3.4.3 ประกาศนียบัตร สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลศรีธัญญา จังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2526

3.5 ผลงานวิจัย เป็นผู้วิจัยหลักและผู้วิจัยร่วม จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

- 3.5.1 การประเมินผลโครงการผลิตและเผยแพร่สื่อในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวของกรมสุขภาพจิต ในปีงบประมาณ 2538
- 3.5.2 การศึกษาความรู้ ทักษะและปัญหาในการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขต่อโครงการค้นหาและดูแลผู้ป่วยโรคจิต ลมชัก และปัญญาอ่อน (2539)
- 3.5.3 การศึกษาระดับความเครียดผู้ให้การรักษา เขต 6 ปี พ.ศ. 2542
- 3.5.4 การศึกษาผลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพจิตใจแก่ผู้ประสบอุทกภัยในเขต 6 (2546)
- 3.5.5 การพัฒนาและทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย ฉบับใหม่ ปี พ.ศ. 2546

3.6 ประสบการณ์ในการบริหารงานวิจัย

- เป็นประธานในการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามตามโครงการการสำรวจทางระบาดวิทยาสุขภาพจิตทั่วประเทศไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2546

4. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายปรีชา สุวังบุตร
(ภาษาอังกฤษ) Mr.Preecha suwangbuta

- 4.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
- 4.2 ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการสาธารณสุข 6
- 4.3 สถานที่ทำงาน ศูนย์สุขภาพจิตที่ 6 ถนนชาตะผดุง
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4332-7641
โทรสาร 0-4332-7642

4.4 ประวัติการศึกษา

- 4.4.1ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (กิจกรรมบำบัด) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2534 - 2538
- 4.4.2 ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปี พ.ศ. 2541 - 2543
- 4.4.3 ปริญญาโท สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2544 - 2547

4.5 ผลงานวิจัย เป็นหัวหน้าโครงการ จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่

- ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ความรู้ ทักษะ และการรับรู้บทบาทกับการให้บริการหลักด้านสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในศูนย์สุขภาพจิตชุมชน เขตสาธารณสุขที่ 6 ปี 2547

4.6 สาขาที่มีความชำนาญวิชาการด้านสุขภาพจิต

4.7 ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ ดูแลการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามและตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของข้อมูล

5. ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย) นางณัฐิกา ราชบุตร
(ภาษาอังกฤษ) Mrs. Nattika Rachabuta
- 5.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
- 5.2 ตำแหน่งปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 5
- 5.3 สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-7422 ต่อ 3204
โทรสาร 0-4322-4722
- 5.4 ประวัติการศึกษา
- 5.4.1 ประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ ระดับต้นปี พ.ศ. 2529
- 5.4.2 ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น ปี พ.ศ. 2546
- 5.5 เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่
- 5.5.1 พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนโนนชัย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น ปี พ.ศ. 2545
- 5.5.2 การศึกษาระดับความเครียดและวิธีปรับตัวต่อความเครียดของนักศึกษาพยาบาล
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น ปี พ.ศ. 2546
6. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสาวเอมหทัย ศรีจันทร์ห่อ
(ภาษาอังกฤษ) Miss Emhathai Srichanla
- 6.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
- 6.2 ตำแหน่งปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 6
- 6.3 สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-7422
โทรสาร 0-4322-4722
- 6.4 ประวัติการศึกษา
- 6.4.1 ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ ปี พ.ศ. 2539
- 6.4.2 ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปี พ.ศ. 2545 - 2547
- 6.5 ผลงานวิจัย เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่
การพัฒนาคุณภาพการประชุมปรึกษาก่อนและหลังการปฏิบัติงานของพยาบาลหอผู้ป่วยผ่ายคำ
โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ ปี พ.ศ. 2545 - 2547
- 6.6 เป็นผู้ร่วมวิจัย จำนวน 1 เรื่อง
ยุทธวิธีในการดูแลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตของญาติ ปี พ.ศ. 2545

7. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) น.ส.สิริมน ไชยเชษฐ์
(ภาษาอังกฤษ) Ms. Sirimon Chaichet
- 7.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
- 7.2 ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการสาธารณสุข 7
- 7.3 สถานที่ทำงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
อ.เมือง จ.อุดรธานี
โทรศัพท์ 0-4222-2356 ต่อ 112
โทรสาร 0-42274-7897
- 7.4 ประวัติการศึกษา
- 7.4.1 ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้น 1 วิทยาลัยพยาบาลนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2524 - 2527
- 7.4.2 สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล ปี พ.ศ. 2538 - 2539
- 7.5 ผลงานวิจัย
- หัวหน้าโครงการวิจัย 1 เรื่อง
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทำให้เกิดโรคต่อกระดูกในผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี
(วิทยานิพนธ์) ปี พ.ศ. 2538 - 2539
 - เป็นผู้ร่วมวิจัย 3 เรื่อง
 - ทศนคติผู้บริหารโรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอต่อโรคเอดส์ ปี พ.ศ. 2542
 - การสำรวจความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญ จังหวัดอุดรธานี ปี 2543
 - การวิจัยสมุนไพรกับการรักษาแบบแพทย์ทางเลือก ปี พ.ศ. 2545
- ผลงานทางวิชาการ
- ประเมินผลงานอุบัติเหตุช่วงปีใหม่ 2547 จังหวัดอุดรธานี
 - อัตราชุกการติดเชื้อ HIV หญิงตั้งครรภ์ จังหวัดอุดรธานี ปี 2544 - 2545
 - การศึกษาความรู้ทัศนคติหญิงบริการเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปี 2543
 - อัตราชุกการติดเชื้อ HIV หญิงบริการตรงและแอบแฝง จังหวัดอุดรธานี ปี 2544 - 2545
 - พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV ทหารเกณฑ์ จังหวัดอุดรธานี ปี 2544 - 2545
 - พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV คณงานชายหญิง โรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานี ปี 2544 - 2545
 - คู่มือการสำรวจความพึงพอใจผู้มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในตามโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปี 2546
 - คู่มือการสำรวจความพึงพอใจผู้มารับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดอุดรธานีตามโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ปี 2546

8. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางละเอียด ปัญโญใหญ่
(ภาษาอังกฤษ) Mrs. Laiad Punyoyai
- 8.1 รหัสประจำตัวนักวิจัย -
- 8.2 ตำแหน่งปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 8
- 8.3 สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
ถ.ชาตะผดุง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-7422, 0-9942-5016
โทรสาร 0-4322-4722
- 8.4 ประวัติการศึกษา
- 8.4.1 การศึกษาบัณฑิต (วิชาเอกครูพยาบาล) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรในปี พ.ศ. 2529
- 8.4.2 ประกาศนียบัตรสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชจากวิทยาลัยพยาบาลศรีธัญญาในปี พ.ศ. 2528
- 8.5 ผลงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย จำนวน 3 เรื่อง
- 8.5.1 ผลการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยจิตเวชในโครงการรณรงค์บำบัดของโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น (2538)
- 8.5.2 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการยอมรับตนเองและพฤติกรรมเผชิญความเครียดของผู้สูงอายุในชมรมข้าราชการเกษียณอายุ จ.ขอนแก่น ปี 2539
- 8.5.3 การประเมินการอบรมหลักสูตรการดูแลผู้ป่วยมีปัญหสุขภาพจิตและจิตเวชสำหรับบุคลากรสาธารณสุข (2542)
- 8.6 ผู้วิจัยหลัก และผู้ร่วมวิจัย จำนวน 10 เรื่อง
- 8.6.1 การศึกษาการหลบหนีของผู้ป่วยจิตเวชโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น (2537)
- 8.6.2 การศึกษาความรู้ ทักษะ และปัญหาในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขต่อโครงการค้นหาและดูแลผู้ป่วยโรคจิต ลมชัก และปัญญาอ่อน (2539)
- 8.6.3 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะซึมเศร้าของผู้ป่วยสูงอายุที่มารับบริการในคลินิกผู้สูงอายุของโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่น (2539)
- 8.6.4 การศึกษากรณีอุปทานหมู่ในเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านประชาสุขสันต์ ตำบลขมิ้น อำเภอมือง จังหวัดสกลนคร (2539)
- 8.6.5 การประเมินโครงการผลิตและเผยแพร่สื่อในการรณรงค์สุขภาพจิตครอบครัวของกรมสุขภาพจิต ในปีงบประมาณ 2538 (2539)
- 8.6.6 การศึกษาผลการอบรมตามโครงการเสริมสร้างพุทธิปัญญา ในผู้สูงอายุ (2537)
- 8.6.7 ผลการดำเนินงานการจัดอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ เรื่องโรคเอดส์ในเขต 6 (2541)
- 8.6.8 การศึกษาความต้องการในการพัฒนาด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษาเรื่องโรคเอดส์ของผู้ให้ปรึกษา (2541)
- 8.6.9 การประเมินผลโครงการอบรมหลักสูตร การให้การปรึกษาเรื่อง โรคเอดส์สำหรับผู้ติดเชื้อเอดส์ในชุมชน (2542)
- 8.6.10 การประเมินผลการสัมมนาการสนับสนุนบทบาทด้านสุขภาพจิตสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในชุมชน (2541)

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

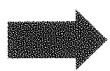
รายนามคณะที่ปรึกษา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ นายแพทย์รัชชัย กฤษณะประกรกิจ
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รองศาสตราจารย์ ดร. กฤตยา แสงวงเจริญ
ภาควิชาการพยาบาลจิตเวชศาสตร์ สาขาวิชาสุขภาพจิตและจิตเวช
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. นายแพทย์โกวิท อิงศิริรัตน์
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
4. นางวัชณี หัตถพนม
ผู้ช่วยผู้อำนวยการจังหวัดขอนแก่น
โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

รายนามคณะที่ปรึกษา

1. อาจารย์เจริญ ไชยสมคุณ
ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
จังหวัดอุดรธานี
2. อาจารย์สมพงษ์ ปราบพาล
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนช่างกลอุดร
จังหวัดอุดรธานี
3. อาจารย์มานพ เกิดจนา
ผู้อำนวยการโรงเรียนอุดรพานิชการช่างกล
จังหวัดอุดรธานี
4. อาจารย์สุภัทรา สัจจา
ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี
จังหวัดอุดรธานี
5. นายเพิ่มพงษ์ ขวลิต
ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จังหวัดขอนแก่น

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คำชี้แจงและการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ยินยอมให้วิจัย

เนื่องด้วยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้อนุมัติให้โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ ดำเนินทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดและพฤติกรรมใช้สารเสพติด เพื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานและนำไปเป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาต่อไป

หากท่านยินดีจะเข้าร่วมในการวิจัย กรุณาตอบคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 30 นาที ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ โดยจะเผยแพร่เป็นภาพรวมของการวิจัยเท่านั้น และจะไม่มี การอ้างอิงชื่อของท่านในที่ไหนๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามท่านมีสิทธิ์ที่จะตอบหรือปฏิเสธการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ได้ โดยจะไม่มีผลใดๆ ต่อตัวท่าน และแม้ว่าท่านตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยแล้วก็ตาม แต่หากท่านต้องการยุติการให้ข้อมูลในขณะใด ท่านก็สามารถทำได้โดยจะไม่เกิดผลเสียประการใดต่อท่านทั้งสิ้น เช่นกัน

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ท่านให้ความยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้

โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

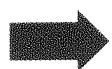
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ข้าพเจ้าได้รับฟังชี้แจงดังกล่าวเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้จากผู้สัมภาษณ์เป็นที่เข้าใจแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ลงชื่อ.....ผู้ยินยอมให้สัมภาษณ์
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรม การใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี

แบบสัมภาษณ์มี 8 ส่วน ดังนี้

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้น โดยแบ่งออกเป็นแปดส่วนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 ข้อคำถามความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด
- ส่วนที่ 3 ข้อคำถามทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด
- ส่วนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา
- ส่วนที่ 5 ข้อคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
- ส่วนที่ 6 ข้อคำถามทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู
- ส่วนที่ 7 ข้อคำถามความรู้สึกล่อลวงใจของตนเองของนักเรียน
- ส่วนที่ 8 ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

2. ขอความร่วมมือให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ตรงตามความเป็นจริงกับตัวท่านมากที่สุด
และกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

3. คำตอบของท่านจะไม่มีผลใดๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวท่าน แต่จะเกิดประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาในการใช้สารเสพติดต่อไป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

คำชี้แจง ในส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไปของนักเรียน โปรดเติมข้อความและกาเครื่องหมาย (x) ลงใน [] ที่ตรงกับท่าน

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
1. เพศ [] 1. ชาย [] 2. หญิง	[] SEX
2. อายุ.....ปี	[] Age
3. ระดับการศึกษา [] 1. ปวช. 1 [] 2. ปวช. 2 [] 3. ปวช. 3	[] Educ
4. ปัจจุบันนักเรียนพักอาศัยอยู่กับ [] 1. บิดา - มารดา [] 2. บิดา [] 3. มารดา [] 4.ญาติ ระบุความสัมพันธ์..... [] 5. หอพัก หรือเพื่อน [] 6. อื่นๆ ระบุ.....	[] Stay
5. ที่พักอาศัยของนักเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมต่อไปนี้ [] 1. เขตชนบท [] 2. เขตเมือง	[] Envi
6. สถานภาพสมรสของบิดา - มารดา [] 1. อยู่ด้วยกัน [] 2. หย่าร้าง [] 3. แยกกันอยู่ (ทำงานคนละแห่ง) [] 4. บิดา เสียชีวิต และมีบิดาเลี้ยง [] 5. มารดาเสียชีวิต และมีมารดาเลี้ยง [] 6. บิดาและมารดาเสียชีวิต [] 7. บิดาหรือมารดาเสียชีวิต	[] Status
7. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว [] 1. รักใคร่ สามัคคี ช่วยเหลือกันดี และสมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น [] 2. ต่างคนต่างอยู่ ไม่ช่วยเหลือกัน [] 3. ไม่ราบรื่น ทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆ มีปัญหาเป็นประจำ [] 4. บิดามีอำนาจในการตัดสินใจเพียงคนเดียว [] 5. มารดามีอำนาจในการตัดสินใจเพียงคนเดียว [] 6. อื่นๆ ระบุ.....	[] Bond

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
8. ปัญหาที่นักเรียนพบและต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดข้อใด [] 1. การเรียน [] 2. ครอบครัว [] 3. ความรัก [] 4. เงินไม่พอใช้ [] 5. เกี่ยวกับสุขภาพ [] 6. อื่นๆ (ระบุ).....	[] Prob
9. ระดับการศึกษาของบิดา [] 1. ประถมศึกษา [] 2. มัธยมศึกษา [] 3. ต่ำกว่าปริญญาตรี [] 4. ปริญญาตรี [] 5. สูงกว่าปริญญาตรี [] 6. อื่นๆ (ระบุ).....	[] EduF
10. ระดับการศึกษาของมารดา [] 1. ประถมศึกษา [] 2. มัธยมศึกษา [] 3. ต่ำกว่าปริญญาตรี [] 4. ปริญญาตรี [] 5. สูงกว่าปริญญาตรี [] 6. อื่นๆ (ระบุ).....	[] EduM
11. อาชีพของบิดา [] 1. รับราชการ [] 2. รัฐวิสาหกิจ [] 3. เกษตรกร [] 4. ค้าขายหรืออาชีพอิสระ [] 5. ทำงานบริษัท [] 6. อื่นๆ (ระบุ).....	[] Work F
12. อาชีพของมารดา [] 1. รับราชการ [] 2. รัฐวิสาหกิจ [] 3. เกษตรกร [] 4. ค้าขายหรืออาชีพอิสระ [] 5. ทำงานบริษัท [] 6. อื่นๆ (ระบุ).....	[] Work M
13. รายได้รวมของบิดา - มารดา หรือผู้ให้เงินสนับสนุนในครอบครัว [] 1. ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน [] 2. 5,001 - 10,000 บาทต่อเดือน [] 3. 10,001 - 15,000 บาทต่อเดือน [] 4. 15,001 - 20,000 บาทต่อเดือน [] 5. มากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน	[] Income F - M
14. รายรับของนักเรียนเดือนละ.....บาท	[] Income

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
15. ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียน [] 1. พอใช้ [] 2. ไม่พอใช้	[] Pay
16. การคบเพื่อน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
[] 1. อยู่บ้าน หรือหอพักที่นักเรียนอาศัยอยู่	[] Friend 1
[] 2. มีเพื่อนสนิทเรียนห้องเดียวกัน	[] Friend 2
[] 3. ไม่มีเพื่อนสนิท และมักอยู่คนเดียว	[] Friend 3
[] 4. มีเพื่อน พักที่เดียวกัน แต่ไม่สนิท	[] Friend 4
[] 5. มีเพื่อน เรียนห้องเดียวกัน แต่ไม่สนิท	[] Friend 5
[] 6. อื่นๆ (ระบุ).....	[] Friend 6
17. เวลาว่างจากการเรียนหนังสือ และในวันหยุด นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่ทำอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
[] 1. อยู่บ้าน หรือหอพักที่นักเรียนอาศัยอยู่	[] Hobby 1
[] 2. เล่นกีฬา	[] Hobby 2
[] 3. จับกลุ่มคุยกับเพื่อนๆ	[] Hobby 3
[] 4. ไปเดินเล่นตามศูนย์การค้า	[] Hobby 4
[] 5. ไปเล่นที่แหล่งบันเทิงต่างๆ เช่น โต๊ะสนุกเกอร์, ตู้เกมส์	[] Hobby 5
[] 6. เล่นดนตรี	[] Hobby 6
[] 7. อ่านหนังสือ	[] Hobby 7
[] 8. อื่นๆ (ระบุ).....	[] Hobby 8
18. ผลการเรียนเทอมสุดท้ายที่ผ่านมา อยู่ในระดับ	[] Grade
[] 1. ต่ำกว่า 1.50	
[] 2. ระหว่าง 1.51 - 2.00	
[] 3. ระหว่าง 2.01 - 2.50	
[] 4. ระหว่าง 2.51 - 3.00	
[] 5. มากกว่า 3.00	
19. นักเรียนพึงพอใจในผลการเรียนของนักเรียนหรือไม่	[] Satif
[] 1. พอใจ [] 2. ไม่พอใจ	

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
20. พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มเพื่อน หรือผู้ใกล้ชิด [] 1. ไม่มีเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดที่ใช้สารเสพติด [] 2. มีเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดใช้สารเสพติด และยังใช้อยู่ [] 2.1 ยาบ้า [] 2.2 เฮโรอีน [] 2.3 กัญชา [] 2.4 สารระเหย [] 2.5 อื่นๆ ระบุ..... [] 3. มีเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดเคยใช้สารเสพติด แต่ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว [] 3.1 ยาบ้า [] 3.2 เฮโรอีน [] 3.3 กัญชา [] 3.4 สารระเหย [] 3.5 อื่นๆ ระบุ.....	[] Behav D1 [] Behav D2 [] Behav D3
22. นักเรียนเคยใช้สารเสพติด หรือไม่ (ไม่รวมสุราและบุหรี่) [] 1. ไม่เคย [] 2. เคย และ ปัจจุบันยังใช้อยู่ [] 2.1 ยาบ้า [] 2.2 เฮโรอีน [] 2.3 กัญชา [] 2.4 สารระเหย [] 2.5 อื่นๆ ระบุ..... [] 3. เคย และ ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว [] 3.1 ยาบ้า [] 3.2 เฮโรอีน [] 3.3 กัญชา [] 3.4 สารระเหย [] 3.5 อื่นๆ ระบุ.....	[] USE [] USE 2 [] USE3

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด

คำชี้แจง ในแบบสอบถามนี้ คำว่า “สารเสพติด” ให้นักเรียนหมายถึงสารเสพติดที่ผิดกฎหมาย (บุหรี่ยังไม่นับรวมด้วย) เสพ หมายถึง การรับสารเสพติดเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ ก็ตาม

- คำถามส่วนนี้เป็นความรู้ทั่วไปๆเกี่ยวกับสารเสพติดที่นักเรียนได้เรียนตามหลักสูตรหรือรับฟังจากสื่อมวลชนต่างๆ ให้นักเรียนเลือกข้อที่คิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว และให้กากบาท (X) ทับข้อนั้น

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
1. สารเสพติดมีผลต่อผู้เสพอย่างไร ก. เสพแล้วทำให้เกิดพลังงาน ข. เสพแล้วทำให้ติด ค. เสพแล้วกระชุ่มกระชวย ง. เสพแล้วคลายเครียดได้	[] K1
2. ข้อใดเป็นสิ่งที่เสพติดธรรมชาติ ก. ผีน, กัญชา ข. ยาบ้า, สารระเหย ค. มอร์ฟิน, เฮโรอีน ง. เหล้าแหม่ง, ยานอนหลับ	[] K2
3. สารเสพติดสังเคราะห์ข้อใดที่เป็นปัญหารุนแรงอยู่ในกลุ่มเยาวชนปัจจุบัน ก. ผีน ข. ยาบ้า (ยาม้า) ค. กัญชา ง. สารระเหย	[] K3
4. อาการของผู้ที่ใช้สารเสพติดเป็นอย่างไร ก. มีพลังกำลังดี ข. จิตใจสบาย ค. มีความกล้า ง. ชวนเจียวง่าย	[] K4

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
5. สาเหตุใดที่ทำให้นักเรียนวัยรุ่นใช้สารเสพติดกันมากที่สุด ก. อายากลอง ข. มีปัญหาสุขภาพ ค. ต้องการทำงานให้ได้มากๆ ง. มีปัญหาการเรียน	[] K5
6. นักเรียนคิดว่าสารเสพติดต่อไปชนิดใดติดง่ายที่สุด เมื่อลองเสพเพียงครั้งเดียว ก. กัญชา ข. ยาบ้า ค. เฮโรอีน ง. สารระเหย	[] K6
7. ปัจจัยพื้นฐานที่สามารถป้องกันการติดสารเสพติดของเยาวชนคือข้อใด ก. ครอบครัว ข. โรงเรียน ค. โรงเรียนและรัฐบาล ง. ครอบครัวและโรงเรียน	[] K7
8. การป้องกันการใช้สารเสพติดเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของใคร ก. ตัวของเราเอง ข. พ่อ-แม่ ค. เจ้าหน้าที่ตำรวจ ง. ครู-อาจารย์	[] K8
9. ท่านสามารถป้องกันตนเองไม่ให้ใช้สารเสพติดได้ วิธีใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ก. ออกกำลังกายเป็นประจำ ข. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ค. ศึกษาโทษภัยของสารเสพติด ง. ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ติดสารเสพติด	[] K9 [] K10 [] K11 [] K12
10. ข้อใดสำคัญที่สุดในการป้องกันตนเองให้พ้นจากสารเสพติด ก. ใช้เวลาว่างร่วมกับเพื่อนๆ ข. เชื่อฟัง ไม่ลองใช้สารเสพติด ค. ไม่ใช้ยาทุกชนิดด้วยตนเอง ง. ศึกษาโทษภัยของสารเสพติด	[] K13

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
11. ถ้าท่านพบว่ามีเพื่อนในโรงเรียนใช้สารเสพติด ท่านมีวิธีการช่วยเหลืออย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ก. ไม่พบประพุดคุยด้วย	[] K14
ข. บอกให้ครูอาจารย์ทราบ	[] K15
ค. แนะนำให้เขาไปรับการรักษา	[] K16
ง. ให้ความใกล้ชิดเพื่อชักจูงเขาให้เลิก	[] K17
12. เมื่อเสพสารเสพติดและติดสารนั้นมีวิธีการแก้ไขปัญหอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ก. พยายามเอาชนะใจตนเองให้หยุดยาได้	[] K18
ข. ปรึกษาเพื่อนที่มีประสบการณ์	[] K19
ค. สอบถามต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะไม่ใช้สารนั้นอีก	[] K20
ง. บอกพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ให้พาไปรับการรักษา	[] K21
13. นักเรียนคิดว่าสาเหตุที่อาจจะทำให้นักเรียนอยากลองเสพสารเสพติด คือข้อใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
ก. อยากลองเพราะเห็นภาพการใช้สารเสพติดทางสื่อต่างๆ	[] K22
ข. อยากลองเพราะขัดใจเพื่อนไม่ได้	[] K23
ค. อยากลองเพราะคิดว่าสารเสพติดช่วยแก้ปัญหาได้	[] K24
ง. อยากลองเพราะต้องการพิสูจน์ให้เพื่อนเห็นว่ามีความกล้า	[] K25
จ. อื่นๆ ระบุ.....	[] K26
14. เมื่อผู้ติดสารเสพติด เกิดขาดยาทันทีจะส่งผลต่อสุขภาพอย่างไร	[] K27
ก. ทำให้่วงนอน นอนพักก็ทุเลา	
ข. ทำให้อ่อนเพลีย ไม่มีแรง ปวดบิดในท้อง กระวนกระวายใจ	
ค. เมื่อหยุดเสพยาจะทำให้หมดฤทธิ์ร่างกายก็จะแข็งแรงขึ้น ไม่มีผลกระทบต่อร่างกายเลย	
ง. หงุดหงิดโมโหอยากทำร้ายคน	
15. การป้องกันการแพร่ระบาดในสถานศึกษานักเรียนคิดว่าเป็นหน้าที่ของใคร	[] K28
ก. องค์กรของรัฐ	
ข. องค์กรของเอกชน	
ค. องค์กรของชุมชน และครอบครัว	
ง. ทุกองค์กรร่วมมือกัน	

ข้อความ	สำหรับผู้วิจัย
16. ผู้ติดสารเสพติด มีอาการทางจิต คลุ้มคลั่งไปรักษาที่ใดถูกที่สุด ก. โรงพยาบาลจิตเวช ข. ทางไสยศาสตร์ ค. โรงพยาบาลชุมชน ง. โรงพยาบาลทั่วไป	[] K29
17. ปัจจุบันกลุ่มใดที่มีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ก. ชาวสวนชาวไร่ ข. คนขายประมง/ ชาวทะเล ค. กลุ่มข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ง. กลุ่มนักเรียน/ นักศึกษา	[] K30
18. วิธีการเสพสารเสพติดที่ใช้มากที่สุด คือข้อใด ก. สูบ ข. กิน ค. ฉีด ง. ดม	[] K31
19. การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด ควรรักษาแบบใดจึงจะเหมาะสมมากที่สุด ก. จัดสิ่งแวดล้อมทั้งที่ครอบครัวและในที่ชุมชนให้เหมาะสม ข. ใช้วิธี “หักดิบ” โดยหยุดยาและไม่ให้ยาอื่นแทน ค. การไปพบแพทย์เพื่อเข้ารับการบำบัดรักษาที่ถูกต้อง ง. หยุดเสพสารเสพติดแล้วนอนพักผ่อนให้เพียงพอ	[] K32

ส่วนที่ 3 ทศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงในความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	สำหรับผู้วิจัย
1. ผู้ขายยาเสพติด เป็นคนเห็นแก่ได้ ไม่มีคุณธรรม ทำให้คนที่ติดยาเสียอนาคต					[] AD1
2. เมื่อเสพยาเสพติดแล้ว กระตุ้นให้มีพลังมีแรงมากขึ้น					[] AD2
3. สารเสพติดเป็นยาชูกำลัง ช่วยให้ฝึกคัดกระตุ้นอารมณ์ และรู้สึกทางเพศได้ดี					[] AD3
4. ถ้าเสพยาเสพติดเป็นบางครั้งบางคราวนั้น ไม่ถึงกับทำให้ต้องติดยาได้					[] AD4
5. ถ้าอยากเรียนได้เกรดดีๆ ควรใช้สารเสพติด เพื่อกระตุ้นให้ขยัน ไม่ง่วง					[] AD5
6. สารเสพติดเป็นตัวอบายมุข การเรียนตกต่ำ หมดอนาคตและชีวิตที่ดี					[] AD6
7. การใช้สารเสพติดไม่ใช่เรื่องที่น่าเสียหาย เพราะไม่ใช่เป็นผู้ผลิต หรือจำหน่าย					[] AD7
8. นักเรียนที่ติดสารเสพติด ทำให้ภาพพจน์ ของโรงเรียนเสื่อมเสียชื่อเสียงได้					[] AD8
9. ผู้ซื้อสารเสพติดมาใช้นั้น ดูโก้เท่มาก สังคมยอมรับ ดูรวย มีเงินมากจึงใช้ได้					[] AD9
10. สารเสพติดหาได้ง่ายมาก พกสะดวก เสพง่าย					[] AD10
11. ผู้ตกเป็นทาสของสารเสพติดนั้น เพราะเป็นคนจิตใจ อ่อนไหวเชื่อใจคนอื่นง่าย					[] AD11

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	สำหรับผู้วิจัย
12. การเสพสารเสพติดทำให้ขยันและทำงานได้มากกว่าเดิม					[] AD12
13. การเสพสารเสพติดทำให้ขาดสติ สุขภาพกาย และจิตเสื่อม					[] AD13
14. การเสพสารเสพติดทำให้สังคมรังเกียจ					[] AD14
15. การเสพสารเสพติดสร้างความรำคาญแก่ผู้อื่นและครอบครัว					[] AD15
16. การเสพสารเสพติดทำให้ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ					[] AD16
17. การเสพสารเสพติดทำให้สุขภาพไม่แข็งแรงร่างกายทรุดโทรม					[] AD17
18. การเสพสารเสพติดทำให้สิ้นเปลืองทรัพย์สินเงินทอง					[] AD18
19. การเสพสารเสพติดก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและทำให้สังคมเสื่อมโทรม					[] AD19
20. การเสพสารเสพติดทำให้ล้มความทุกข์ชั่วคราวและคลายเครียดได้					[] AD20
21. สารเสพติดช่วยให้สมองปลอดโปร่ง สบายใจช่วยให้มีสมาธิในการทำงาน					[] AD21
22. การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้นเป็นหน้าที่ของทุกคน					[] AD22
23. ผู้ติดสารเสพติดทำให้ครอบครัวเป็นทุกข์ เดือดร้อน อับอาย					[] AD23
24. ผู้ที่จำหน่ายหรือผลิตสารเสพติดควรได้รับโทษทางกฎหมายอย่างรุนแรง					[] AD24

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงในความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	การแสดงออกของบิดามารดาตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

ข้อความ	ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคย	สำหรับผู้วิจัย
1. เมื่อผลการเรียนไม่เป็นที่พอใจ บุคคลในครอบครัว จะรับฟังเหตุผลของฉันทีก่อนตำหนิ					[] RP1
2. พ่อแม่แสดงให้ฉันทารูว่าท่านภูมิใจมากเมื่อฉันทำงาน ประสบผลสำเร็จ					[] RP2
3. พ่อแม่ช่วยให้ฉันทหายกลุ้มใจและคลายทุกข์ได้ เมื่อฉันทปรึกษา					[] RP3
4. พ่อแม่ทำตัวห่างเหินจากฉันทเมื่ออยู่ใกล้กัน					[] RP4
5. พ่อแม่เป็นที่ปรึกษาที่ดีของฉันทเมื่อฉันทมีปัญหา					[] RP5
6. พ่อแม่ให้กำลังใจฉันทเมื่อฉันทรู้สึกท้อแท้					[] RP6
7. ครอบครัวของฉันทไม่เคยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันเลย เช่น ไปเที่ยว ดูโทรทัศน์					[] RP7
8. พ่อแม่จะให้กำลังใจเมื่อฉันทต้องทำสิ่งที่ยากหรือลำบาก					[] RP8
9. เมื่อฉันททำผิดพ่อแม่จะลงโทษฉันทมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน					[] RP9
10. ผู้ปกครองจะตำหนิท่านหรือลงโทษท่านอย่างมีเหตุผล					[] RP10
11. เมื่อท่านไม่สบายบุคคลในครอบครัวจะช่วยกันดูแล					[] RP11
12. ถ้าฉันททำความดี พ่อแม่จะไม่เพิกเฉยแต่กล่าวชมฉันท อย่างเหมาะสม					[] RP12
13. ท่านรู้สึกว่าบุคคลภายในครอบครัวไม่เข้าใจในตัวท่าน					[] RP13
14. พ่อแม่มักดักเตือนฉันทในครั้งแรกๆ ที่ฉันททำผิด โดยไม่ลงโทษ					[] RP14
15. พ่อแม่คอยสอดส่องดูแลความประพฤติของฉันท อย่างใกล้ชิด เมื่อฉันทไปเที่ยวกับเพื่อนที่เคยใช้สารเสพติด					[] RP15

ข้อความ	ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคย	สำหรับผู้วิจัย
16. พ่อแม่จะให้ฉันตัดสินใจเองในเรื่องส่วนตัวของฉัน					[] RP16
17. พ่อแม่ให้ฉันตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง เมื่อฉันมีปัญหา					[] RP17
18. พ่อแม่ควบคุมการใช้เงินของฉันในการซื้อสิ่งของต่างๆ					[] RP18
19. พ่อแม่พอใจเมื่อฉันปรึกษาปัญหากับท่าน และทำตามที่ท่านแนะนำ					[] RP19
20. พ่อแม่จะชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรปฏิบัติ รวมถึงโทษของสารเสพติดเมื่อเวลาครอบครัว มีกิจกรรมร่วมกัน					[] RP20

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงในความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของท่านต่อเพื่อนตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของท่านต่อเพื่อนตรงกับข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อยครั้ง	หมายถึง	การแสดงออกของท่านต่อเพื่อนตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	การแสดงออกของท่านต่อเพื่อนตรงกับข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

ข้อความ	ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคย	สำหรับผู้วิจัย
1. ท่านจะหาทางปฏิเสธถ้าเพื่อนชักชวนให้ทดลอง สิ่งที่สงสัยว่าเป็นยาเสพติด					[] RF1
2. ในด้านการเรียน ท่านไม่เคยพึ่งพาอาศัยเพื่อน ในทางที่ผิด เช่น ลอกการบ้านหรือลอกเพื่อนขณะสอบ					[] RF2
3. ท่านมักตามเพื่อนไปเที่ยวหาความสนุกสนาน ตามศูนย์การค้า หรือฟังเพลงตามคอฟฟี่ช็อป					[] RF3
4. ถ้าเพื่อนชักชวนให้ท่านหลบหนีการเรียนไปเที่ยวเตร่ ตามสถานที่ต่างๆ ท่านมักไม่กล้าขัดใจเขา					[] RF4
5. ท่านมักพอใจคำแนะนำของเพื่อนมากกว่าของพ่อแม่ หรือของครู					[] RF5
6. ท่านจะเชื่อพ่อแม่มากกว่าเชื่อเพื่อน					[] RF6
7. ท่านช่วยเหลือเพื่อนโดยยอมพูดเท็จหลอกคนอื่น					[] RF7
8. ท่านมักชวนเพื่อนให้ทำสิ่งที่ดีและถูกต้อง เช่น เข้าห้องเรียนให้ตรงเวลา ดูหนังสือเตรียมสอบ หรือแต่งตัวให้ถูกระเบียบ					[] RF8
9. ท่านจะคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี					[] RF9
10. ท่านกลัวว่าเพื่อนจะเลิกคบจึงตามใจเพื่อน					[] RF10

ส่วนที่ 6 ทักษะคตินักเรียนต่อโรงเรียนและครู

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงในความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	สำหรับผู้วิจัย
1. ครูใช้เวลาในการพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับนักเรียน					☐ AS1
2. โรงเรียนมีการจัดระบบระเบียบมีการจัดการที่ดี และมีกฎระเบียบที่ชัดเจน					☐ AS2
3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความคิดใหม่ๆ มาลองปฏิบัติเสมอ					☐ AS3
4. ครูให้ความสนใจกับชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียน ในโรงเรียน					☐ AS4
5. ครูจะทำอะไรที่ไม่ได้สาระในโรงเรียน					☐ AS5
6. นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจในสิ่งที่ครูพูด					☐ AS6
7. ครูทำทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือนักเรียนไม่เฉพาะแต่ใน ห้องเรียนเท่านั้น					☐ AS7
8. ครูส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มเสมอ					☐ AS8
9. นักเรียนพึงพอใจและสนุกสนานในการเข้าร่วม กิจกรรมของโรงเรียน					☐ AS9
10. ในบางครั้งครูทำให้นักเรียนอับอายเมื่อตอบคำถาม ไม่ถูกต้อง					☐ AS10
11. นักเรียนพอใจในการช่วยเหลือกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น					☐ AS11
12. ครูชอบพูดให้นักเรียนเกิดความรู้สึกท้อแท้ และหมดกำลังใจ					☐ AS12

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	สำหรับผู้วิจัย
13. ครูและนักเรียนมักมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้					[] AS13
14. ครูบอกให้นักเรียนทำตามคำสั่งมากกว่าถามความคิดเห็นของนักเรียน					[] AS14
15. โรงเรียนมีลักษณะเป็นสถานที่ที่ครูและนักเรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน					[] AS15
16. กิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้วางแผนไว้ด้วยความรอบคอบ					[] AS16
17. นักเรียนมีความตั้งใจและสุขใจที่ได้มาโรงเรียน					[] AS17
18. ถ้านักเรียนจะพูดบางสิ่งบางอย่างครูก็เปิดโอกาสให้พูด					[] AS18
19. ครูส่วนใหญ่ไม่ไ้วางใจนักเรียน					[] AS19
20. กฎเกณฑ์ของโรงเรียนทำให้นักเรียนมีโอกาสถูกทำโทษมากกว่าโรงเรียนอื่น					[] AS20

ส่วนที่ 7 ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงในความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

ข้อความ	ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคย	สำหรับผู้วิจัย
1. ท่านรู้สึกว่าคุณเป็นคนตื่นเต้นง่าย เมื่อพบกับสิ่งแปลกใหม่					[] S1
2. ท่านรู้สึกลำบากใจถ้าจะตัดสินใจอะไรด้วยตนเอง					[] S2
3. ท่านรู้สึกกลัวโดยไม่ทราบสาเหตุเมื่ออยู่คนเดียว					[] S3
4. ถ้ามีคนมาขัดใจหรือยั่วเพียงเล็กน้อย ท่านจะโกรธเอาง่ายๆ					[] S4
5. ท่านคิดว่าเมื่อทำความดีโดยขาดผู้รู้เห็น เป็นการทำโดยสูญเปล่า					[] S5
6. เมื่อท่านอยู่กับครอบครัวรู้สึกกังวลใจว่า พ่อแม่อาจจะไม่รัก					[] S6
7. ท่านไม่กล้าพูดกับคนซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อน					[] S7
8. ท่านรู้สึกอึดอัดอยากตะโกนออกมาดังๆ เมื่อหาทางออกไม่ได้					[] S8
9. ท่านรู้สึกว่าตัวเองทำอะไรผิดอยู่เสมอ					[] S9
10. ท่านรู้สึกหวาดกลัวอยู่เสมอว่าพ่อแม่ หรือครูจะลงโทษ					[] S10
11. ท่านรู้สึกว่าเพื่อนๆ ไม่อยากเล่นกับท่าน เพราะท่านทำอะไรผิดอยู่เสมอ					[] S11
12. ท่านมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไม่ดีเมื่อทำอะไรผิดพลาด					[] S12
13. ท่านรู้สึกกังวลใจมากเมื่อพบกับสิ่งที่เป็นปัญหา					[] S13
14. ท่านไม่มีสมาธิถ้าใครส่งเสียงดังจะทำอะไรต่อไปไม่ได้					[] S14
15. กลางคืนท่านนอนไม่ค่อยหลับเพราะคิดอะไรต่างๆ นานา					[] S15

ข้อความ	ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคย	สำหรับผู้วิจัย
16. ถ้าท่านอยากได้สิ่งใดและต้องรอคอย ท่านจะหมดความอดทนและทนไม่ได้					[] S16
17. เมื่อมีสิ่งที่ไม่สบายใจ ท่านไม่สามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง					[] S17
18. ท่านอยากระบายอารมณ์ด้วยวิธีการรุนแรง เมื่อท่านมีอารมณ์โกรธ					[] S18
19. เวลาดีใจท่านรู้สึกดีใจมาก และเวลาเสียใจ ท่านรู้สึกเสียใจมาก					[] S19
20. เมื่อท่านอยู่ในห้องเรียนถ้าครูถามถึงแม้ตอบได้ ท่านก็ไม่กล้าตอบ					[] S20

ส่วนที่ 8 พฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ที่ตรงกับความเป็นจริงในความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ดังนี้

ทุกครั้ง	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงทุกครั้ง
บ่อยครั้ง	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นเป็นจริงส่วนใหญ่
น้อยครั้ง	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงส่วนใหญ่
ไม่เคย	หมายถึง	พฤติกรรมของท่านที่มีต่อข้อความนั้นไม่เป็นจริงทุกครั้ง

ข้อความ	ทุก ครั้ง	บ่อย ครั้ง	น้อย ครั้ง	ไม่ เคย	สำหรับผู้วิจัย
1. ท่านป้องกันตัวเองให้ห่างไกลจากสารเสพติด โดยไม่ไปเกี่ยวข้องกับเพื่อนชักชวน					[] BD1
2. เมื่อท่านถูกเพื่อนที่มีประวัติเสพยาเสพติด ชักชวนให้ทดลองใช้ท่านจะปฏิเสธ					[] BD2
3. ท่านไม่เคยก่อปัญหา เช่น หนีโรงเรียน เทียวกลางคืน หรือไปมั่วสุมในสถานเริงรมย์เมื่อถูกชักชวน					[] BD3
4. ท่านปฏิเสธการสูบบุหรี่ ดื่มสุราหรือใช้สารเสพติด ตามบุคคลใกล้ชิด					[] BD4
5. ท่านใช้การออกกำลังกายเป็นการผ่อนคลายความเครียด					[] BD5
6. เมื่ออยู่ในสถานเริงรมย์ท่านจะใช้สารเสพติด					[] BD6
7. ท่านใช้สารกระตุ้น เช่น ยาบ้าช่วยในการดูหนังสือใกล้สอบ					[] BD7
8. ท่านสมัครใจร่วมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดของโรงเรียน					[] BD8
9. ท่านใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ขณะอยู่บ้าน โดยการทำการบ้าน					[] BD9
10. เมื่อมีปัญหาทำให้ท่านไม่สบายใจท่านจะหาสาเหตุ และแก้ไขปัญหานั้น					[] BD10
11. ท่านเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของบุคคลใกล้ชิด ในอันที่จะไม่ใช้สารเสพติด					[] BD11
12. ท่านปรึกษาปัญหากับบุคคลใกล้ชิดเมื่อมีปัญหา แทนการแก้ปัญหาโดยใช้สารเสพติด					[] BD12

ภาคผนวก ง

ตารางสถิติที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของส่วนบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใช้สารเสพติดของนักเรียน

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	680	82.7
หญิง	142	17.3
รวม	822	100.0
2. อายุ		
ต่ำกว่า 16 ปี	163	19.8
17 - 18 ปี	410	49.9
19 - 20 ปี	225	27.4
21 ปี ขึ้นไป	24	2.9
รวม	822	100.0
3. ระดับการศึกษา		
ชั้น ปวช. 1	223	28.3
ชั้น ปวช. 2	341	41.5
ชั้น ปวช. 3	248	30.2
รวม	822	100.0
4. บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน		
พักกับบิดา-มารดา	466	56.6
พักกับบิดา	22	2.7
พักกับมารดา	82	10.0
พักกับญาติพี่น้อง	83	10.1
อยู่หอพัก/พักกับเพื่อน	169	20.6
รวม	822	100.0
5. สภาพแวดล้อมที่พักอาศัย		
เขตชนบท	400	48.7
เขตเมือง	422	51.3
รวม	822	100.0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
6. สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา		
อยู่ด้วยกัน	633	77.0
หย่าร้าง	58	7.1
แยกกันอยู่	56	6.8
บิดาเสียชีวิตและมีบิดาเลี้ยง	30	3.6
มารดาเสียชีวิตและมีมารดาเลี้ยง	5	0.6
บิดาและมารดาเสียชีวิต	6	0.7
บิดาหรือมารดาเสียชีวิตและไม่มีบิดาเลี้ยงหรือมารดาเลี้ยง	34	4.1
รวม	822	100.0
7. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว		
รักใคร่กันดี	734	89.3
ต่างคนต่างอยู่	15	1.8
ไม่ราบรื่น	27	3.3
บิดามีอำนาจตัดสินใจคนเดียว	27	3.3
มารดามีอำนาจตัดสินใจคนเดียว	19	2.3
รวม	822	100.0
8. ปัญหาที่นักเรียนพบและต้องการความช่วยเหลือมากที่สุด		
เงินไม่พอใช้	405	49.3
การเรียน	241	29.3
ครอบครัว	53	6.4
ความรัก	51	6.2
เกี่ยวกับสุขภาพ	41	5.0
เพื่อน	31	3.8
รวม	822	100.0
9. ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา		
ประถมศึกษา	453	55.2
มัธยมศึกษา	150	18.2
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	111	13.5
ปริญญาตรี	98	11.9
สูงกว่าปริญญาตรี	10	1.2
รวม	822	100.0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
10. ระดับการศึกษาสูงสุดของมารดา		
ประถมศึกษา	545	66.3
มัธยมศึกษา	125	15.2
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	67	8.1
ปริญญาตรี	77	9.4
สูงกว่าปริญญาตรี	8	1.0
รวม	822	100.0
11. อาชีพของบิดา		
รับราชการ	152	18.5
รัฐวิสาหกิจ	26	3.2
เกษตรกรรม	336	40.9
ค้าขาย	178	21.7
ทำงานบริษัท	57	6.9
รับจ้างทั่วไป	73	8.8
รวม	822	100.0
12. อาชีพมารดา		
รับราชการ	73	8.9
รัฐวิสาหกิจ	17	2.1
เกษตรกรรม	363	44.2
ค้าขาย	259	31.5
ทำงานบริษัท	26	3.1
รับจ้างทั่วไป	84	10.2
รวม	822	100.0
13. รายได้รวมของบิดาและมารดาต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	365	44.4
5,001 - 10,000 บาท	276	33.6
10,001 - 15,000 บาท	81	9.9
15,001 - 20,000 บาท	61	7.4
มากกว่า 20,000 บาท	39	4.7
รวม	822	100.0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
14. รายรับของนักเรียน		
ไม่เกิน 1,000 บาท	256	31.2
1,001 - 1,500 บาท	251	30.5
1,501 - 2,000 บาท	193	23.5
มากกว่า 2,000 บาท	122	14.8
รวม	822	100.0
15. ความเพียงพอของค่าใช้จ่ายส่วนตัว		
พอใช้	431	52.4
ไม่พอใช้	391	47.6
รวม	822	100.0
16. การคบเพื่อน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อยู่บ้านหรืออยู่หอพักที่อาศัย	525	63.9
มีเพื่อนสนิทเรียนที่ห้องเดียวกัน	649	79.0
ไม่มีเพื่อนสนิทและมักอยู่คนเดียว	22	2.7
มีเพื่อน พักที่เดียวกัน แต่ไม่สนิท	68	8.3
มีเพื่อนเรียนห้องเดียวกัน แต่ไม่สนิท	169	20.6
มีเพื่อนสนิท ไม่ได้เรียนห้องเดียวกัน	54	6.6
รวม	822	100.0
17. การใช้เวลาว่างของนักเรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อยู่บ้านหรืออยู่หอพัก	480	58.4
เล่นกีฬา	512	62.3
จับกลุ่มคุยกับเพื่อนๆ	333	40.5
เดินเล่นตามศูนย์การค้า	205	24.9
เข้าไปในแหล่งบันเทิง	149	18.1
เล่นดนตรี	240	29.2
อ่านหนังสือ	242	29.4
ปลูกต้นไม้	53	6.4
เลี้ยงสัตว์	52	6.3
รวม	822	100.0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
18. ผลการเรียนเทอมสุดท้าย		
ต่ำกว่า 1.51	28	3.4
ระหว่าง 1.51 - 2.00	115	14.0
ระหว่าง 2.01 - 2.50	197	24.0
ระหว่าง 2.51 - 3.00	212	25.8
มากกว่า 3.00	270	32.8
รวม	822	100.0
19. พึงพอใจในผลการเรียน		
พอใจ	535	65.1
ไม่พอใจ	287	34.9
รวม	822	100.0
20. พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของกลุ่มเพื่อน		
20.1 ไม่เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด	624	75.9
20.2 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติดและยังใช้อยู่	198	24.1
ยาบ้า	91	46.0
กัญชา	66	33.3
สารระเหย	37	18.6
เฮโรอีน	4	2.0
อื่นๆ	23	11.6
รวม	822	100.0
20.3 เคยมีเพื่อนใช้สารเสพติด แต่เลิกใช้แล้ว	361	43.9
ยาบ้า	252	69.8
เฮโรอีน	10	2.8
กัญชา	78	21.6
สารระเหย	21	5.8
รวม	822	100.0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียน (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด	จำนวน (n=822)	ร้อยละ
21. พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียน		
21.1 ไม่เคย	535	65.1
21.2 เคยและยังใช้อยู่	82	10.0
ยาบ้า	46	56.1
เฮโรอีน	4	4.9
กัญชา	30	36.6
สารระเหย	2	2.4
รวม	822	100.0
22.3 เคยและเลิกใช้แล้ว	205	24.9
ยาบ้า	129	61.7
เฮโรอีน	1	0.5
กัญชา	67	32.1
สารระเหย	12	5.4
รวม	822	100.0

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียน

ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	153	18.6
ปานกลาง	559	68.0
สูง	110	13.4
รวม	822	100.0

$$\bar{X} = 10.27, \text{ S.D. } = 2.18$$

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 68.0 รองลงมาอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 18.6 และอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 13.4

ตอนที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน และ ร้อยละทัศนคติของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติด (n=822)

ทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	นักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติด จำนวน/(ร้อยละ)			
			เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ผู้ขายยาเสพติดเป็นคนเห็นแก่ได้ ไม่มีคุณธรรมทำให้คนที่ติดยา เสียอนาคต	3.52	0.81	548 (66.7)	198 (24.1)	46 (5.6)	46 (5.6)
2. เมื่อเสพยาเสพติดแล้วกระตุ้น ให้มีพลังแรงมากขึ้น	2.88	0.88	50 (6.1)	227 (27.6)	318 (38.7)	227 (27.6)
3. สารเสพติดเป็นยาชูกำลัง ช่วยให้ฝึกคัดกระตุ้นอารมณ์ และรู้สึกทางเพศได้ดี	2.83	0.89	66 (8.0)	206 (25.1)	350 (42.6)	200 (24.3)
4. ถ้าเสพยาเสพติดเป็นบางครั้ง บางครั้งนั้นไม่ถึงกับทำให้ต้อง ติดยาได้	2.84	0.83	50 (6.1)	207 (25.2)	389 (47.3)	176 (21.4)
5. ถ้าอยากเรียนได้เกรดดีๆ ควรใช้ สารเสพติดเพื่อกระตุ้นให้ขยัน ไม่ง่วง	3.57	0.78	42 (5.1)	25 (3.0)	175 (21.3)	580 (70.6)
6. สารเสพติดเป็นตัวอบายมุข การเรียนตกต่ำหมดอนาคต และชีวิตที่ดี	3.22	10.6	467 (56.8)	178 (21.7)	70 (8.5)	107 (13.0)
7. การใช้สารเสพติดไม่ใช่เรื่องน่า เสียหายเพราะไม่ใช่เป็นผู้ผลิต หรือจำหน่าย	3.31	0.78	34 (4.1)	63 (7.7)	342 (41.6)	383 (46.6)
8. นักเรียนที่ติดสารเสพติดทำให้ โรงเรียนเสื่อมเสียชื่อเสียงได้	3.09	0.90	66 (8.0)	97 (11.8)	355 (43.2)	304 (37.0)
9. ผู้ซื้อสารเสพติดมาใช้นั้น ดูโก้ เทห์มาก สังคมยอมรับ ดูรวย มีเงินมากจึงใช้ได้	3.42	0.77	34 (4.1)	44 (5.4)	288 (35.0)	456 (55.5)
10. สารเสพติดหาได้ง่ายมาก พกสะดวก เสพง่าย	3.01	0.89	50 (6.1)	168 (20.6)	322 (39.2)	281 (34.2)
11. ผู้ตกเป็นทาสยาเสพติดนั้น เพราะเป็นคนจิตใจอ่อนไหว เชื่อใจคนอื่นง่าย	2.94	0.80	52 (6.3)	129 (15.7)	455 (55.4)	186 (22.6)

ตอนที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน และร้อยละทัศนคติของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติด
(n=822) (ต่อ)

ทัศนคติของนักเรียนต่อสารเสพติด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	นักเรียนอาชีวศึกษาต่อสารเสพติด จำนวน/(ร้อยละ)			
			เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12. การเสพสารเสพติดทำให้ขยัน และทำงานได้มากกว่าเดิม	2.73	0.89	74 (9.0)	173 (21.0)	327 (39.8)	248 (30.2)
13. การเสพสารเสพติดทำให้ขาดสติ สุขภาพกายและจิตเสื่อม	3.37	0.75	342 (41.6)	406 (49.4)	44 (5.4)	30 (3.6)
14. การเสพสารเสพติดทำให้สังคม รังเกียจ	3.20	0.75	25 (3.0)	88 (10.7)	408 (49.6)	301 (36.6)
15. การเสพสารเสพติดสร้างความ รำคาญแก่ผู้อื่นและครอบครัว	3.21	0.77	35 (4.3)	70 (8.5)	401 (48.8)	316 (38.4)
16. การเสพสารเสพติดทำให้ขาด บุคลากรที่มีคุณภาพในการ พัฒนาประเทศ	3.48	0.74	484 (58.9)	278 (33.8)	29 (3.5)	31 (3.8)
17. การเสพสารเสพติดทำให้สุขภาพ ไม่แข็งแรงร่างกายทรุดโทรม	3.48	0.69	468 (56.9)	306 (37.2)	26 (3.2)	22 (2.7)
18. การเสพสารเสพติดทำให้สิ้นเปลือง ทรัพย์สินเงินทอง	3.57	0.67	534 (65.0)	246 (29.9)	22 (2.7)	20 (2.4)
19. การเสพสารเสพติดก่อให้เกิด ปัญหาอาชญากรรมและทำให้ สังคมเสื่อมโทรม	3.58	0.67	543 (66.1)	230 (28.0)	31 (3.8)	18 (2.2)
20. การเสพสารเสพติดทำให้ล้มเหลว ทุกข์ชั่วขณะและคลายเครียดได้	2.62	0.94	283 (34.4)	274 (33.3)	101 (12.3)	164 (20.0)
21. สารเสพติดช่วยให้สมองปลอดโปร่ง สบายใจ ช่วยให้มีสมาธิ ในการทำงาน	3.22	0.86	51 (6.2)	81 (9.9)	323 (39.3)	367 (44.6)
22. การป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดนั้นเป็นหน้าที่ของทุกคน	3.75	0.54	650 (79.1)	146 (17.8)	18 (2.2)	8 (1.0)
23. ผู้ติดสารเสพติดทำให้ครอบครัว เป็นทุกข์เดือดร้อน อับอายเสื่อมเสีย	3.42	0.71	435 (52.9)	318 (38.7)	49 (6.0)	20 (2.4)
24. ผู้ที่จำหน่ายหรือผลิตสารเสพติด ควรได้รับโทษทางกฎหมาย อย่างรุนแรง	3.71	0.65	647 (78.7)	131 (15.9)	22 (2.7)	22 (2.7)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา (n=822)

ข้อความ	ทุกครั้ง		บ่อยครั้ง		น้อยครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เมื่อผลการเรียนไม่เป็นที่พอใจบุคคลในครอบครัวจะรับฟังเหตุผลของฉันทันที	311	37.8	380	46.2	119	14.5	12	1.5
2. พ่อแม่แสดงให้ฉันทราบว่าท่านภูมิใจมากเมื่อฉันทำงานประสบผลสำเร็จ	150	18.2	444	54.0	199	24.2	29	3.5
3. พ่อแม่ช่วยให้ฉันหายกลัวและคลายทุกข์ได้เมื่อฉันปรึกษา	207	25.2	365	44.4	220	26.8	30	3.6
4. พ่อแม่ทำตัวห่างเหินจากฉันเมื่ออยู่ใกล้กัน	24	2.9	98	11.9	368	44.8	332	40.4
5. พ่อแม่เป็นที่ปรึกษาที่ดีของฉันทันเมื่อฉันมีปัญหา	359	43.7	301	36.6	313	38.1	31	3.8
6. พ่อแม่ให้กำลังใจฉันเมื่อฉันรู้สึกท้อแท้	559	68.0	212	25.8	47	5.7	4	0.5
7. ครอบครัวของฉันไม่เคยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันเลย เช่น ไปเที่ยว ดูโทรทัศน์	33	4.0	152	18.5	415	50.5	222	27.0
8. พ่อแม่จะให้กำลังใจเมื่อฉันต้องทำสิ่งที่ยากหรือลำบาก	276	33.6	369	44.9	138	16.8	39	4.7
9. เมื่อฉันทำผิดพ่อแม่จะลงโทษฉันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน	87	10.6	190	23.1	369	44.9	176	21.4
10. ผู้ปกครองจะตำหนิต่านหรือลงโทษท่านอย่างมีเหตุผล	219	26.6	320	38.9	214	26.0	69	8.4
11. เมื่อท่านไม่สบายบุคคลในครอบครัวจะช่วยกันดูแล	211	25.7	396	48.2	179	21.8	36	4.4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา (n=822) (ต่อ)

ข้อความ	ทุกครั้ง		บ่อยครั้ง		น้อยครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
12. ถ้าฉันทำความดี พ่อแม่จะไม่เพิกเฉยแต่กล่าวชมฉันอย่างเหมาะสม	179	21.8	364	44.3	228	27.7	51	6.2
13. ท่านรู้สึกว่าคุณคล้อยภายในครอบครัวไม่เข้าใจในตัวท่าน	55	6.7	148	18.0	356	43.3	263	32.0
14. พ่อแม่มักดักเตือนฉันในครั้งแรกๆ ที่ฉันทำผิดโดยไม่ลงโทษ	231	25.9	382	46.5	175	21.3	52	6.3
15. พ่อแม่คอยสอดส่องดูแลความประพฤติของฉันอย่างใกล้ชิดเมื่อฉันไปเที่ยวกับเพื่อนที่เคยใช้สารเสพติด	282	34.3	364	44.3	146	17.8	30	3.6
16. พ่อแม่จะให้ฉันตัดสินใจเองในเรื่องส่วนตัวของฉัน	274	33.3	370	45.0	148	18.0	30	3.6
17. พ่อแม่ให้ฉันตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองเมื่อฉันมีปัญหา	239	29.1	391	47.6	167	20.3	25	3.0
18. พ่อแม่ควบคุมการใช้จ่ายของฉันในการซื้อของต่างๆ	228	27.7	350	42.6	198	24.1	46	5.6
19. พ่อแม่พอใจเมื่อฉันปรึกษาปัญหาของท่านและทำตามที่ท่านแนะนำ	274	33.3	389	47.3	135	16.4	24	2.9
20. พ่อแม่จะชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรปฏิบัติรวมถึงโทษของสารเสพติดเมื่อเวลาครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน	480	58.4	247	30.0	69	8.4	26	3.2

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน(n=822)

ข้อความ	ทุกครั้ง		บ่อยครั้ง		น้อยครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านจะหาทางปฏิเสธถ้าเพื่อนชักชวนให้ทดลองสิ่งที่ยสงสัยว่าเป็นยาเสพติด	463	56.3	247	30.0	82	10.0	30	3.6
2. ในด้านการเรียน ท่านไม่เคยฟังพาดาคัยเพื่อนในทางที่ผิด เช่น ลอกการบ้านหรือลอกเพื่อนขณะสอบ	59	7.2	305	37.1	413	50.2	45	5.5
3. ท่านมักตามเพื่อนไปเที่ยวหาความสนุกสนานตามศูนย์การค้าหรือฟังเพลงตามคอฟฟี่ช็อป	80	9.7	288	35.0	371	45.2	83	10.1
4. ถ้าเพื่อนชักชวนให้ท่านหลบหนีการเรียนไปเที่ยวเตร่ตามสถานที่ต่างๆ ท่านมักไม่กล้าขัดใจเขา	45	5.5	164	20.0	392	47.7	221	26.9
5. ท่านมักพอใจคำแนะนำของเพื่อนมากกว่าของพ่อแม่หรือครู	45	5.5	149	18.1	372	45.3	256	31.1
6. ท่านจะเชื่อฟังพ่อแม่มากกว่าเชื่อเพื่อน	415	50.5	300	36.5	87	10.6	20	2.4
7. ท่านจะช่วยเพื่อนโดยยอมพูดเท็จหลอกคนอื่น	35	4.3	178	21.7	464	56.4	145	17.6
8. ท่านมักชักชวนเพื่อนให้ทำสิ่งที่ดีและถูกต้อง เช่น เข้าห้องเรียนให้ตรงเวลา ดูหนังสือเตรียมสอบหรือแต่งตัวให้ถูกระเบียบ	213	25.9	446	54.3	152	18.5	11	1.3
9. ท่านมักเลือกคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี	275	33.5	422	51.3	105	12.8	20	2.4
10. ท่านกลัวว่าเพื่อนจะเลิกคบจึงตามใจเพื่อน	46	5.6	107	13.0	404	49.1	265	32.2

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน และร้อยละ ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู (n=822)

ทัศนคติของนักเรียนต่อ โรงเรียนและครู	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู จำนวน/(ร้อยละ)			
			เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ครูใช้เวลาในการพูดคุยอย่าง เป็นกันเองกับนักเรียน	3.26	0.58	264 (32.1)	514 (62.5)	36 (4.4)	8 (1.0)
2. โรงเรียนมีการจัดระบบระเบียบ มีการจัดการที่ดีและกฎระเบียบ ที่ชัดเจน	3.27	0.57	270 (32.8)	504 (61.3)	45 (5.5)	3 (0.4)
3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดง ความคิดใหม่ๆ มาลองปฏิบัติเสมอ	3.21	0.61	249 (30.3)	509 (61.9)	54 (6.6)	10 (1.2)
4. ครูให้ความสนใจกับชีวิตและ ความเป็นอยู่ของนักเรียนใน โรงเรียน	3.10	0.64	201 (24.5)	514 (62.5)	95 (11.6)	12 (1.5)
5. ครูชอบทำอะไรที่ไม่ได้สาระ ในโรงเรียน	2.86	0.80	52 (6.3)	174 (21.2)	432 (52.6)	164 (20.0)
6. นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ในสิ่งที่ครูพูด	3.05	0.57	147 (17.9)	580 (70.6)	84 (10.2)	11 (1.3)
7. ครูทำทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือ นักเรียนไม่เฉพาะแต่ในห้องเรียน เท่านั้น	3.09	0.72	236 (28.7)	449 (54.6)	115 (14.0)	22 (2.7)
8. ครูส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ความคิดริเริ่มเสมอ	3.30	0.61	308 (37.5)	462 (56.2)	44 (5.4)	8 (1.0)
9. นักเรียนพึงพอใจและสนุกสนาน ในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน	3.19	0.66	266 (32.4)	461 (56.1)	83 (10.1)	12 (1.5)
10. ในบางครั้งครูทำให้นักเรียนอับอาย เมื่อตอบคำถามไม่ถูกต้อง	2.59	0.82	79 (9.6)	280 (34.1)	364 (44.3)	99 (12.0)
11. นักเรียนพอใจในการช่วยเหลือ กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น	3.17	0.58	213 (25.9)	547 (66.5)	53 (6.4)	9 (1.1)
12. ครูชอบพูดให้นักเรียนเกิดความ รู้สึกท้อแท้และหมดกำลังใจ	2.92	0.89	68 (8.3)	159 (19.3)	365 (44.4)	230 (28.0)
13. ครูและนักเรียนมักมีกิจกรรม ร่วมกันเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้	3.22	0.65	269 (32.7)	482 (58.6)	55 (6.7)	16 (1.9)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน และร้อยละ ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู (n=822) (ต่อ)

ทัศนคติของนักเรียนต่อ โรงเรียนและครู	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ทัศนคติของนักเรียนต่อโรงเรียนและครู จำนวน/(ร้อยละ)			
			เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
14. ครูบอกให้นักเรียนทำตามคำสั่ง มากกว่าถามความคิดเห็นของ นักเรียน	2.45	0.83	106 (12.9)	316 (38.4)	325 (39.5)	75 (9.1)
15. โรงเรียนมีลักษณะเป็นสถานที่ที่ ครูและนักเรียนได้มีประสบการณ์ เรียนรู้ร่วมกัน	3.12	0.70	837 (28.8)	472 (57.4)	91 (11.1)	22 (2.7)
16. กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้ วางแผนการไว้ด้วยความรอบคอบ	3.17	0.61	233 (28.3)	503 (61.2)	79 (9.6)	7 (0.9)
17. นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจ ที่ได้มาโรงเรียน	3.27	0.59	278 (33.8)	490 (59.6)	48 (5.8)	6 (0.8)
18. ถ้านักเรียนจะพูดบางสิ่งบางอย่าง ครูก็เปิดโอกาสให้พูด	3.20	0.62	247 (30.0)	504 (61.3)	59 (7.2)	12 (1.5)
19. ครูส่วนใหญ่ไม่ไว้วางใจนักเรียน	2.59	0.79	65 (7.9)	300 (36.5)	360 (43.8)	97 (11.8)
20. กฎเกณฑ์ของโรงเรียนทำให้ นักเรียนมีโอกาสถูกทำโทษ มากกว่าโรงเรียนอื่น	2.56	0.81	92 (11.2)	257 (31.3)	396 (48.2)	77 (9.4)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน และร้อยละความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน (n=822)

ความรู้สึกต่อตนเอง ของนักเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน จำนวน/(ร้อยละ)			
			เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านรู้สึกว่าตนเองเป็นคนตื่นเต้น ง่าย เมื่อพบกับสิ่งแปลกใหม่	2.03	0.74	197 (24.0)	416 (50.6)	194 (23.6)	15 (1.8)
2. ท่านรู้สึกลำบากใจถ้าจะตัดสินใจ ทำอะไรด้วยตนเอง	2.51	0.78	88 (10.7)	289 (35.2)	381 (46.4)	64 (7.8)
3. ท่านรู้สึกกลัวโดยไม่ทราบสาเหตุ เมื่ออยู่คนเดียว	2.83	0.85	62 (7.5)	199 (24.2)	379 (46.1)	182 (22.1)
4. ถ้ามีคนมาขัดใจหรือยั่วเพียง เล็กน้อยท่านจะโกรธเอาง่ายๆ	2.65	0.83	83 (10.1)	233 (28.3)	396 (48.2)	110 (13.4)
5. ท่านคิดว่าเมื่อทำความดีโดยขาด ผู้รู้เห็นเป็นการทำโดยสูญเปล่า	2.97	0.78	41 (5.0)	145 (17.6)	435 (52.9)	201 (24.5)
6. เมื่อท่านอยู่กับครอบครัวรู้สึก กังวลใจว่าพ่อแม่อาจจะไม่รัก	3.30	0.86	41 (5.0)	98 (11.9)	257 (31.3)	426 (51.8)
7. ท่านไม่กล้าพูดกับคนอื่นซึ่งไม่เคย รู้จักมาก่อน	2.61	0.91	105 (12.8)	250 (30.4)	328 (39.9)	139 (16.9)
8. ท่านรู้สึกอึดอัดอยากตะโกน ออกมาดังๆ เมื่อหาทางออกไม่ได้	2.65	0.94	106 (12.9)	242 (29.4)	304 (37.0)	170 (20.7)
9. ท่านรู้สึกว่าตนเองทำอะไรผิด อยู่เสมอ	2.78	0.82	57 (6.9)	222 (27.0)	391 (47.6)	152 (18.5)
10. ท่านรู้สึกหวาดกลัวอยู่เสมอว่า พ่อแม่หรือครูจะลงโทษ	3.03	0.87	54 (6.6)	143 (17.4)	351 (42.7)	274 (33.3)
11. ท่านรู้สึกว่าเพื่อนๆ ไม่อยาก เล่นกับท่านเพราะท่านทำอะไร ผิดอยู่เสมอ	3.23	0.78	31 (3.8)	89 (10.8)	361 (43.9)	341 (41.5)
12. ท่านมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคน ไม่ดีเมื่อทำอะไรผิดพลาด	2.73	0.86	76 (9.2)	221 (26.9)	377 (45.9)	148 (18.0)
13. ท่านรู้สึกกังวลมากเมื่อพบกับสิ่งที่ เป็นปัญหา	2.74	0.84	100 (12.2)	320 (38.9)	315 (38.3)	87 (10.6)
14. ท่านไม่มีสมาธิถ้าใครส่งเสียงดัง จะทำอะไรต่อไปไม่ได้	2.46	0.83	111 (13.5)	295 (35.9)	343 (41.7)	73 (8.9)

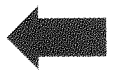
ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวน และร้อยละความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน (n=822) (ต่อ)

ความรู้สึกต่อตนเอง ของนักเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ความรู้สึกต่อตนเองของนักเรียน จำนวน/(ร้อยละ)			
			เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
15. กลางคืนท่านนอนไม่ค่อยหลับ เพราะคิดอะไรต่างๆ นานา	2.60	0.89	97 (11.8)	270 (32.8)	323 (39.3)	132 (16.1)
16. ถ้าท่านอยากได้สิ่งใดและต้อง รอคอยท่านจะหมดความอดทน และทนไม่ได้	2.75	0.86	69 (8.4)	232 (28.2)	359 (43.7)	162 (19.7)
17. เมื่อมีสิ่งที่ไม่สบายใจท่าน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วย ตนเอง	2.75	0.72	42 (5.1)	217 (26.4)	470 (57.2)	93 (11.3)
18. ท่านอยากระบายอารมณ์ด้วย วิธีการรุนแรงเมื่อท่านมีอารมณ์ โกรธ	2.84	0.88	68 (8.3)	196 (23.8)	361 (43.9)	196 (24.0)
19. เวลาดีใจท่านรู้สึกดีใจมาก และ เวลาเสียใจท่านรู้สึกเสียใจมาก	2.40	0.82	124 (15.1)	306 (37.2)	333 (40.5)	59 (7.2)
20. เมื่อท่านอยู่ในห้องเรียน ถ้าครูถาม ถึงคำตอบได้ท่านก็ไม่กล้าตอบ	2.77	0.85	56 (6.8)	245 (29.8)	350 (42.6)	171 (20.8)

ตารางที่ 8 พฤติกรรมของนักเรียนที่ลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด (n=822)

ข้อความ	ทุกครั้ง		บ่อยครั้ง		น้อยครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านป้องกันตัวเองให้ห่างไกลจากสารเสพติดโดยไม่ไปเกี่ยวข้องกับเพื่อนชักชวน	347	42.2	316	38.4	92	11.2	67	8.2
2. เมื่อท่านถูกเพื่อนที่มีประวัติเสพยาเสพติดชักชวนให้ทดลองใช้ท่านไม่เคยปฏิเสธ	74	9.0	211	25.7	302	36.7	235	28.6
3. ท่านไม่เคยก่อปัญหา เช่น หนีโรงเรียน เทียบกลางคืน หรือไปมั่วสุมในสถานเริงรมย์ เมื่อถูกชักชวน	199	24.2	289	35.2	218	26.5	116	1.4
4. ท่านปฏิเสธการสูบบุหรี่ ดื่มสุราหรือใช้สารเสพติด ตามบุคคลใกล้ชิด	264	32.1	315	38.3	19.	23.1	53.	6.4
5. ท่านใช้การออกกำลังกายเป็นการผ่อนคลายความเครียด	412	50.1	288	35.0	106	12.9	16	1.9
6. เมื่ออยู่ในสถานเริงรมย์ ท่านจะใช้สารเสพติด	39	4.7	80	9.7	149	18.1	554	67.4
7. ท่านใช้สารกระตุ้น เช่น ยาบ้าช่วยในการดูหนังสือ เมื่อใกล้สอบ	18	2.2	145	17.6	309	37.6	350	37.6
8. ท่านสมัครใจร่วมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดของโรงเรียน	261	31.8	353	42.9	171	20.8	37	4.5
9. ท่านใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ขณะอยู่บ้านโดยการทำการบ้าน	224	27.3	356	43.3	176	21.4	66	8.0
10. เมื่อมีปัญหาทำให้ท่านไม่สบายใจท่านจะหาสาเหตุและแก้ไขปัญหานั้น	381	46.4	287	34.9	111	13.5	43	5.2

ภาคผนวก จ

โครงการอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู

โครงการ การอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู

1. ชื่อโครงการ ทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู
2. เจ้าของโครงการ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบ สำนักผู้ช่วยผู้อำนวยการโซนจังหวัดอุดรธานี
โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

4. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันวัยรุ่นไทย ยังคงเป็นวัยที่เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ จะต้องเป็นช่วงที่ต้องเผชิญปัญหาทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นการตอบสนองต่อปัญหาที่ต้องเผชิญนี้ ภายใต้อารมณ์ และความคิดที่สับสน ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างผิดวิธีและไม่เหมาะสม อาทิเช่น การใช้สารเสพติด การทำร้ายร่างกายตนเอง และเมื่อกำลังเผชิญปัญหายุ่งยากตามลำดับ วัยรุ่นยังประสบปัญหาการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ทำให้กลุ่มวัยรุ่นนี้ สะสมปัญหาและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาในที่สุด ดังนั้นการพัฒนาบริการเชิงรุก จึงเป็นยุทธวิธีเร่งด่วนในการนำมาแก้ไขดังกล่าวให้ลดน้อยลง นั่นคือ การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีอยู่ในสถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีระบบการดูแลช่วยเหลือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ควบคู่กับการส่งเสริมทักษะชีวิตในวัยเรียน จนสามารถปรับตัวปรับใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ภายใต้พื้นฐานความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีกับครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวและฝ่ายปกครองอื่นดี ครูซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นนี้มากที่สุด ถือเป็นแกนนำในการพัฒนาให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนี้ประสบผลสำเร็จจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาทักษะชีวิตของตนเองแก่กลุ่มวัยรุ่นในสถานศึกษาให้สามารถดำเนินชีวิตเติบโตเป็นกำลังของประเทศต่อไป

อนึ่งโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ได้ดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี จากการสัมภาษณ์และการดำเนินการ Focus group ในนักเรียนอาชีวศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 122 คน พบว่าเมื่อนักเรียนพบปัญหาต่างๆ ได้รับความช่วยเหลือดูแล คำแนะนำ และได้รับการให้การปรึกษาเป็นอย่างดีในบางส่วนเท่านั้น ยังมีอีกในบางส่วนเมื่อพบปัญหายังอยู่ตามลำพังเนื่องจากสาเหตุหลายอย่าง สิ่งหนึ่งนั้นพบว่าอัตราส่วนระหว่างครูที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา แนะแนว เมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนในแต่ละแห่งแล้วมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนน้อยมาก เพื่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ได้มองเห็นความสำคัญและเป็นปัญหาเร่งด่วนจึงได้จัดโครงการนี้ขึ้น

5. วัตถุประสงค์

5.1 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษา และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู

5.2 เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความสามารถในการให้การปรึกษาเบื้องต้นแก่กลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาได้

6. กลุ่มเป้าหมาย

บุคลากรจากสถาบันการศึกษาจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยครูที่ปรึกษาครูแนะแนว และครูฝ่ายปกครอง แห่งละ 20 คน

7. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ 3 - 4 เมษายน 2547

8. สถานที่ดำเนินการ

โรงแรมบ้านเชียง ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

9. คณะวิทยากร

- โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
- ศูนย์สุขภาพจิตที่ 6
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี
- โรงพยาบาลอุดรธานี

10. คณะทำงาน

โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

11. งบประมาณ

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการพิเศษ (900) โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

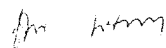
11.1 ค่าอาหารกลางวัน อาหารว่างและเครื่องดื่มผู้เข้ารับการอบรม			
คณะทำงาน คณะวิทยากร (105 คน x 300 บาท X 2 วัน)	=	63,000	บาท
11.2 ค่าตอบแทนวิทยากร	=	22,800	บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	=	85,800	บาท
		(แปดหมื่นห้าพันแปดร้อยบาท)	

หมายเหตุ ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการ สามารถถัวเฉลี่ยจ่ายแทนกันได้

12. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 12.1 ผู้ผ่านการอบรม สามารถประเมิน คัดกรองและให้การปรึกษาเบื้องต้นแก่กลุ่มเยาวชนที่มีปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 12.2 เกิดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาอย่างครบวงจร

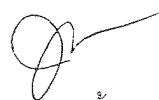
ผู้เสนอโครงการ

(นางจีราพร มณีนาถ)

พยาบาลวิชาชีพ 7

ผู้อนุมัติโครงการ

(นายทวี ตั้งเสรี)

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

ตารางการอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู
 วันที่ 3 - 4 เมษายน 2547 ณ โรงแรมบ้านเชียง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

วันที่	08.00-08.30 น.	08.30-09.30 น.	09.30-10.30 น.	10.30-12.00 น.	12.00-13.00 น.	13.00-15.30 น.	15.30-16.30 น.
3 เมษายน 47	- ลงทะเบียน และพิธีเปิด	- สถานการณ์ยาเสพติด ในกลุ่มเยาวชน	- ธรรมชาติวัยรุ่น - มุมมองทางจิตสังคม ของผู้ให้การปรึกษา	ความฉลาดทางอารมณ์	นพ.อรรถพร ลิขิตพงศ์	- เทคนิคการให้การปรึกษารายบุคคล - แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติ	การปรับเปลี่ยนความคิด และพฤติกรรม
	นายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดขอนแก่น	- โดยนายแพทย์ สาธารณสุขจังหวัด อุดรธานี	วิทยากรจาก ร.พ.จิตเวชขอนแก่น สสจ.อุดรธานี	วิทยากรจาก ร.พ.จิตเวชขอนแก่น สสจ.อุดรธานี		วิทยากรจาก ร.พ.จิตเวชขอนแก่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ร.พ.อุดรธานี	วิทยากรจาก ร.พ.จิตเวชขอนแก่น สสจ.อุดรธานี
	เวลา 08.30-12.00 น.					13.00-15.00 น.	15.00-16.30 น.
4 เมษายน 47	กลยุทธ์ในการช่วยเหลือนักเรียน - แบ่งกลุ่ม วิทยากรจาก - สำนักงานสาธารณสุข จ.อุดรธานี - ร.พ.จิตเวชขอนแก่น - ร.พ.อุดรธานี					การช่วยเหลือด้วย 5 กิจกรรมเบื้องต้น	การจัดตั้งระบบช่วยเหลือ ในสถานศึกษาและการส่งต่อ
						วิทยากรจาก	วิทยากรจาก
						สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ร.พ.จิตเวชขอนแก่น ร.พ.อุดรธานี	ร.พ.จิตเวชขอนแก่น สสจ.อุดรธานี

รายชื่อผู้เข้าอบรม

โครงการอบรมทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู

วันที่ 3 - 4 เมษายน 2547

สถานที่ ห้องประชุมโรงแรมบ้านเชียง อ.เมือง จ.อุดรธานี

อันดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ปฏิบัติงาน
1	นายวิเชียร ดาวสกุล	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
2	นายจิระศักดิ์ ดาวสกุล	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
3	นายยุทธชาติ ประกอบเสริม	อาจารย์ 2 ระดับ 6	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
4	นายสุกฤษณ์ สหะชาติ	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
5	นายเศรษฐวิทย์ วังนันท์	อาจารย์ 2 ระดับ 6	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
6	นายสมศักดิ์ กระจายศรี	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
7	นายเลิศศักดิ์ เปศรี	อาจารย์ 2 ระดับ 6	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
8	นายมิตรจิตร ทะโรงอาด	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
9	นายชัยณรงค์ บุตรจำนง	อาจารย์ 1 ระดับ 5	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
10	นายฤทธิ์พร แก้ววิเชียร	อาจารย์ 1 ระดับ 4	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
11	นายอดุลย์ กัลป์ยาแก้ว	อาจารย์ 2 ระดับ 6	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
12	นายสุทธวิทย์ วงศ์พรหมเมฆ	อาจารย์ 2 ระดับ 6	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
13	นายชำนาญ อยู่แพ	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
14	นายสุรพงษ์ หงส์แพง	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
15	นางสุปรีดา เครือทองศรี	อาจารย์ 1 ระดับ 4	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
16	นายสงวนศิลป์ ภูหนองโอง	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
17	นายวิจิต บัญสุวรรณ	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
18	นายบุญเหลือ นาคสุข	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
19	นางมยุรา ศรีพงษ์วิวัฒน์	อาจารย์ 2 ระดับ 7	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
20	นางสาวกอบกุล จงกลนี้	อาจารย์ 1 ระดับ 5	วิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี
21	อาจารย์สมพงษ์ ปราบพ	อาจารย์ใหญ่	โรงเรียนช่างกลอุดรธานี (เอกชน)
22	อาจารย์สุรสิทธิ์ นาคคำ	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมพัฒนา	โรงเรียนช่างกลอุดรธานี
23	อาจารย์สราวุธ หงส์เทิง	ฝ่ายส่งเสริมพัฒนา	โรงเรียนช่างกลอุดรธานี
24	อาจารย์ระพีวรรณ พันทลอมใส	ฝ่ายบรรณารักษ์	โรงเรียนช่างกลอุดรธานี

รายชื่อคณะอาจารย์ผู้เข้าร่วมดำเนินการ และเข้ารับการอบรม
โครงการทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษา และดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู
วันที่ 3 - 4 เมษายน 2547
ณ. โรงแรมบ้านเชียง อ.เมือง จ.อุดรธานี

อันดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	สถานที่ปฏิบัติงาน
1	อาจารย์ฉัตรพงษ์ ศิริมลา	ฝ่ายปกครอง	โรงเรียนอุดรพานิชยการช่างกล
2	อาจารย์สุรินทร์ สีมานุมิ	ฝ่ายปกครอง	โรงเรียนอุดรพานิชยการช่างกล
3	อาจารย์เจียมรัตน์ เขียวชอุ่ม	ฝ่ายปกครอง	โรงเรียนอุดรพานิชยการช่างกล
4	อาจารย์อัจฉรา หลักทรัพย์	ฝ่ายปกครอง	โรงเรียนอุดรพานิชยการช่างกล
5	อาจารย์วิไล สวัสดิ์เดช	ฝ่ายปกครอง	โรงเรียนอุดรพานิชยการช่างกล
6	อาจารย์สุดใจ มุกชะกัง	อาจารย์ผู้สอน	โรงเรียนอุดรพานิชยการช่างกล

อันดับ	ชื่อ - สกุล	สถานที่ปฏิบัติงาน
1	นางปิยวดี สุดดีพงษ์	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
2	นางพรรณลิณี พูนสาระคุณ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
3	นางเบญจวรรณ บึงทอง	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
4	นางคณินนุช ราตรีหว่าง	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
5	นายปรวิทย์ โปธิสาร	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
6	นางรจนา อินสะอาด	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
7	น.ส.ลัดดาวรรณ อินทร์ดี	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
8	น.ส.ณิชาภัทร บริพันธ์	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
9	นางวิษญาดา โปธิสาร	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
10	น.ส.จารุวรรณ เกษมสุข	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
11	นางระพีพรรณ อัครเจษฎาการ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
12	นางพจณี ทองชื่น	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
13	นางผกามาศ บุญลือ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
14	นางจรีรัตน์ ดรละคร	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
15	น.ส.วราภรณ์ วสุเทพ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
16	นางอภิษฎา พลชัย	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
17	น.ส.อุไร จังจริง	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
18	น.ส.เยาวนาถ ศรีนุกูล	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
19	นางอมรา วุฒิสาร	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
20	นางจันสมร ทองเผื่อ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
21	นางพุทธชาติ ภูกำเนิด	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี
22	น.ส.สุกัญญา อึ้งเจริญ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรธานี

ทักษะพื้นฐานในการให้การปรึกษา

กระบวนการให้การปรึกษาเน้นการสื่อสาร 2 ทาง (Two - way Communication) ระหว่างผู้ให้และผู้รับการปรึกษา ที่อาศัยสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ยึดผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง และการดูแลทางด้านจิตใจ สิ่งที่จะเอื้อให้การพูดคุยบรรลุถึงเป้าหมายขององค์ประกอบทั้งหมดที่ได้รวดเร็วและมีทิศทางชัดเจนขึ้น คือ การใช้ทักษะพื้นฐาน ซึ่งเป็นทักษะการสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะและมีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แทนการสื่อสารในเชิงสังคม

ทักษะพื้นฐานในการให้การปรึกษา เอื้อให้เกิดการใส่ใจอารมณ์ ความรู้สึก เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะการจับและสะท้อนความรู้สึก เป็นต้น การฟังอย่างใส่ใจ เอื้อให้มีการตั้งเนื้อหาและความรู้สึก และเป็นการแสดงออกถึงการรับรู้และเข้าใจผู้รับการปรึกษา (Empathy) และการให้ความสำคัญกับผู้รับการปรึกษา การสรุปความเอื้อให้การปรึกษามีทิศทาง และในระยะเวลาให้การปรึกษา การทวนซ้ำ เอื้อให้ผู้ให้และผู้รับการปรึกษาเข้าใจตรงกัน สื่อถึงความใส่ใจ และช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเปิดเผยตนเองได้มากขึ้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่กระบวนการปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การเรียนรู้ทำความเข้าใจ และฝึกฝนการใช้ทักษะพื้นฐาน จึงมีความสำคัญต่อกระบวนการปรึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ทักษะพื้นฐานในการให้การปรึกษา

การให้การปรึกษาเป็นการพูดคุยกันอย่างมีเป้าหมายของผู้ให้และผู้รับ การปรึกษาโดยมีทักษะพื้นฐานการให้การปรึกษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งจะนำมาใช้ในจังหวะต่างๆ ที่เหมาะสมระหว่างการพูดคุยนั้น เพื่อให้กระบวนการปรึกษามีความต่อเนื่อง มีขั้นตอนและมีทิศทางไม่สะเปะสะปะ หรือเปลี่ยนประเด็นไปเรื่อยๆ การใช้ทักษะพื้นฐานที่ถูกต้องเหมาะสม จะช่วยให้การติดตามประเด็นหรือการเกาะรอยมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีศูนย์กลางของการพูดคุยอยู่ที่ผู้รับการปรึกษาและทำให้การปรึกษาเข้าสู่เป้าหมายได้รวดเร็วขึ้น เนื่องจากทักษะพื้นฐานจะเอื้อให้ผู้รับการปรึกษา สามารถเปิดเผยเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึกของตนได้อย่างต่อเนื่อง และรวดเร็วกว่าการพูดคุยในเชิงสังคมทั่วไป อีกทั้งสามารถช่วยลดปฏิกิริยาทางจิตใจ และเพิ่มศักยภาพของผู้รับการปรึกษาได้

ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการให้การปรึกษา มีดังนี้ คือ

1. การฟัง

ความหมาย การฟัง : การที่ผู้ให้การปรึกษารับฟังความคิด อารมณ์ ความรู้สึกในปัญหาของผู้รับการปรึกษา ในขณะที่ให้การปรึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้ระบายความคิด อารมณ์ความรู้สึกที่เป็นปัญหาและได้เรียนรู้เข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถเข้าใจในสิ่งที่ปัญหา ยอมรับ และแยกแยะความรู้สึกทั้งบวกและลบของตนเอง รวมทั้งมีการใช้ศักยภาพตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2. เพื่อให้ผู้ให้การปรึกษา สามารถจับประเด็นสำคัญในปัญหาของผู้มารับการปรึกษา และเกาะรอยตามปัญหาของผู้รับการปรึกษา

3. เพื่อให้ผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษาเกิดความเข้าใจในปัญหาตรงกัน

แนวทางการใช้การฟัง

การฟังถือว่าการรักษา เป็นการฟังแบบ two way communication คือ ลักษณะการฟังอย่างใส่ใจ (Active Listening) คือ ตั้งใจฟังต่อเนื้อหาสาระ และอารมณ์ของผู้รับการปรึกษาที่แสดงออกมา

การฟังอย่างใส่ใจ หรือ (LADDER) หมายถึง

L = LOOK มองประสานสายตา ตั้งใจฟัง มีสติ และพยายามจับประเด็นสำคัญในปัญหาของผู้รับการปรึกษา

A = ASK ชักถามในจุดที่สงสัยในประเด็นปัญหา และเกาะรอยตามประเด็นปัญหาของผู้รับการปรึกษา

D = DON'T INTERRUPT ไม่แทรกหรือขัดจังหวะ ถ้าในกรณีผู้รับการปรึกษาพูดมากและวกวน ใช้การสรุปประเด็นปัญหาเป็นช่วงๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

D = DON'T CHANGE THE SUBJECT ไม่เปลี่ยนเรื่อง ให้เกาะรอยตามประเด็นปัญหาของผู้รับการปรึกษาไปแต่ละประเด็น ไม่เปลี่ยนเรื่องไปมา

E = EMOTION ใส่ใจการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้รับการปรึกษาทั้ง Verbal และ nonverbal

R = RESPONSE แสดงสีหน้า ท่าทางตอบสนอง

ผลที่เกิดจากการใช้การฟัง

1. ถ้าผู้ให้การปรึกษาฟังมากเกินไป การให้การปรึกษาจะขาดการร่วมกันหาแนวทางที่จะให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจในปัญหา สาเหตุความต้องการ
2. ถ้าผู้ให้การปรึกษาฟังน้อยเกินไป และพูดมากจะเป็นการรวบรัดเข้าสู่จุดหมายของการให้การปรึกษาอย่างรวดเร็ว ผู้รับการปรึกษาไม่มีโอกาสได้ระบายความคิด ความรู้สึก เป็นการตอบสนองผู้ให้การปรึกษามากกว่าผู้รับการปรึกษา
3. เป็นวิธีการสื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจว่า ผู้ให้การปรึกษากำลังใส่ใจ และสนใจเรื่องของผู้รับการปรึกษาพูด

2. การสังเกต

ความหมาย การสังเกตเป็นทักษะการใส่ใจ เพื่อรับรู้ในพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้รับการปรึกษาได้แสดงออกมา ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตกิริยาท่าทาง คำพูด ภาษาที่ใช้ รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งความขัดแย้งในคำพูดและความขัดแย้งระหว่างคำพูดกับพฤติกรรมที่แสดงออกมา การสังเกตเช่นนี้จะทำให้ผู้ให้การปรึกษาได้เข้าใจถึงสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาลำบากใจ ยากต่อการบอกและสามารถเลือกใช้ทักษะในการให้การปรึกษาได้อย่างเหมาะสม

แนวทางปฏิบัติ

1. การสังเกต ผู้ให้การปรึกษาควรสังเกตสิ่งต่อไปนี้

1.1 พฤติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการแสดงอารมณ์หรือความคิดที่ไม่ได้เป็นคำพูด เช่น ท่า นั่ง สีหน้า น้ำเสียง การเคลื่อนไหวของมือ ฯลฯ

1.2 คำพูดและภาษาที่ใช้ สังเกตว่าผู้รับการปรึกษาพูดเน้นถึงเรื่องราวหรือประเด็นใดเป็นสำคัญ สำเนียงภาษาที่ใช้แสดงความรู้สึกหรือระดับอารมณ์อย่างไร เช่น “ฉันอยากฆ่าตัวตาย...เมื่อโลก...ไม่มีใครเห็นใจ...อยู่คนเดียว ไร้ญาติ...ตายดีกว่า...จะได้หมดทุกข์”

1.3 ความขัดแย้ง

- ความขัดแย้งในพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น หัวเราะทั้งที่น้ำตาไหลอาบแก้มในเวลาเดียวกัน
- ความขัดแย้งในคำพูด เช่น “ฉันมีชีวิตที่น่าเบื่อหน่าย วันๆ ไม่ได้อยู่เป็นที่ เป็นทาง เดี่ยวไปไหน เดี่ยวมานี้ ไปต่างจังหวัด...ต่างประเทศ...โอ๊ยเบื่อๆ แต่ก็ดีเหมือนกันนะ”
- ความขัดแย้งระหว่างคำพูดกับพฤติกรรม เช่น
คำพูด : “ไม่เสียใจหรอกเรื่องแค่นี้” (น้ำเสียงกระด้างริมฝีปากสั่น กัดฟันพูด)
คำพูด : “ดีใจจังที่จะได้ไปเที่ยวฉลองวันครบรอบแต่งงาน” (ท่าทางเฉย ดวงตาเศร้า ก้มหน้าหลบสายตา)

1.4 ความสอดคล้องระหว่างคำพูดกับพฤติกรรม เช่น

- คำพูด : “ผมอดไม่ได้ที่จะคิดถึงคุณแม่ที่เสียไป” (น้ำตาไหล)
คำพูด : “ผมดีใจที่ได้พบคุณในวันนี้” (ยิ้ม ท่าทางกระตือรือร้น)

1.5 พฤติกรรมที่แสดงออกมาในระหว่างการเจียบ ซึ่งทำให้ผู้ให้การปรึกษาเข้าใจความหมายของการเจียบของผู้รับการปรึกษาว่าเป็นการเจียบในทางลบหรือทางบวก

2. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) โดยการแปลความหมายพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้รับการปรึกษาแสดงออกมาให้เป็นภาษาพูดตามความเหมาะสม เช่น

ผู้ให้การปรึกษา : “คุณคิดว่าคุณทำได้แล้ว แต่น้ำเสียงและแววตาของคุณดูยังสะเทือนใจ เมื่อพูดถึงเรื่องนี้”

ผู้ให้การปรึกษา : “คุณยิ้มดูสบายใจขึ้นที่หาทางแก้ปัญหาได้”

3. การเจียบเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้รับรู้ถึงสิ่งที่ได้พูดหรือแสดงออกมา

4. สังเกตปฏิกิริยาของผู้รับการปรึกษาหลังจากที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับ ในกรณีที่ข้อมูลนั้นถูกต้องหรือตรงประเด็นผู้รับการปรึกษา มักจะพูดต่อและขยายความหมายในสิ่งเหล่านั้น แต่ถ้าข้อมูลไม่ตรงประเด็นหรือผู้รับการปรึกษายังไม่พร้อมที่จะเปิดเผยในเรื่องนั้นๆ เขาก็จะเจียบ

ผลที่ได้รับ

1. เป็นวิธีการแสดงความเข้าใจถึงความคิดและความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาอย่างลึกซึ้ง
2. ทำให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความไว้วางใจในผู้ให้การปรึกษามากขึ้น
3. เปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้พูดต่อในสิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญๆ

3. การถาม

ความหมาย การถามเป็นทักษะสำคัญในการให้โอกาสผู้รับการปรึกษาได้ออกถึงความรู้สึก และเรื่องราวต่างๆ ที่ต้องการจะปรึกษา เป็นการช่วยให้ผู้ให้การปรึกษาเข้าใจถึงปัญหาของผู้รับการปรึกษามากยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้รับการปรึกษาได้ใช้เวลาคิดคำนึงเข้าใจปัญหาของตนเอง

คำถาม แบ่งออกเป็น

1. **คำถามปิด** เป็นการถามเพื่อทราบข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการปรึกษา ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายการสอบสวนและการซักถาม การถามลักษณะนี้จะได้คำตอบเพียงสั้นๆ

2. **คำถามเปิด** เป็นการถามที่ไม่ได้กำหนดขอบเขตของการตอบช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้มีโอกาสพูดถึงความคิด ความรู้สึก และสิ่งที่เป็นปัญหาตามความต้องการของตน การถามลักษณะนี้ผู้ตอบจะพูดอย่างเต็มที่และสะดวกใจ ทำให้ทราบเรื่องราวต่างๆ มากมาย

แนวทางปฏิบัติ

โดยทั่วไปแล้ว ควรใช้คำถามเปิดมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้โอกาสผู้รับการปรึกษาได้สำรวจถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างกว้างขวาง คำถามเปิดนี้ยังมีประโยชน์ในแง่ที่ผู้รับการปรึกษาจะไม่รู้สึกรำคาญจากการถาม ส่วนคำถามปิดควรใช้ตามความจำเป็นเมื่อต้องการทราบคำตอบเฉพาะ เพราะคำถามปิดไม่ค่อยเอื้อให้เกิดการเปิดเผยตนเอง ได้ข้อมูลน้อยและมักจะได้คำตอบเพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่”

4. การเงียบ

ความหมาย เป็นช่วงระยะเวลาระหว่างการปรึกษาที่ไม่มีการสื่อสารด้วยวาจา ระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา การเงียบระหว่างการปรึกษามี 2 ลักษณะ

1. การเงียบที่ไม่มีเสียงใดๆ จากทั้งสองฝ่าย เป็นการเงียบที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดต้องการเวลาเพื่อคิดหรือแสดงความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการพูดถึงประเด็นนั้นๆ
2. การเงียบที่มีเสียงบางอย่าง เช่น เสียงอึม... เสียงพูดที่ขาดๆ หายๆ ตะกุกตะกัก ซึ่งแสดงถึงอารมณ์และอาการวิตกกังวล

แนวทางปฏิบัติ

ในการปฏิบัตินั้นจะต้องพิจารณาว่าการเงียบที่เกิดขึ้นเป็นการเงียบทางบวกหรือการเงียบทางลบ

กลยุทธ์ในการขายเหลือนักเรียน

ในภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลต่อวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมอารมณ์และสังคม อันจะนำไปสู่การมีปัญหาลักษณะจิต และการใช้สารเสพติดมากขึ้น หากไม่ได้รับการช่วยเหลือป้องกัน อาจลุกลามกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงเรื้อรังยากที่จะบำบัดรักษาได้ โดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม เป็นวัยที่ต้องการหาเอกลักษณ์ของตนเอง อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง ต้องการ การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ต้องการอิสระจากผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุดยิ่งกว่าวัยอื่นๆ เสี่ยงต่อการก่อปัญหาด้านสุขภาพจิต ดังนั้น การให้การช่วยเหลือแก้ไขช่วยประคับประคองให้ผ่านพ้นช่วงวัยนี้ด้วยดี เขาก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสมรรถภาพสามารถรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และสังคมได้

การให้การช่วยเหลือโดยครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้วัยรุ่นเข้าใจตนเองและสิ่งรอบตัวมากขึ้นสามารถคิดและตัดสินใจในการหาทางออกเพื่อแก้ไขความคับข้องใจ ความวิตกกังวล เป็นการลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียที่อาจเกิดกับวัยรุ่นได้ โดยเฉพาะการที่ครูสามารถรับรู้ เข้าใจ เห็นคุณค่า ศักยภาพต่อตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต สามารถปรับตัวเผชิญภาวะเครียด ตลอดจนตระหนักถึงบทบาทของครูที่มีต่อการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาสุขภาพจิต จะเป็นการช่วยให้การป้องกันปัญหาสุขภาพจิตและยาเสพติดในสถานศึกษา เป็นอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความสำเร็จ

บทบาทของครูผู้ให้คำปรึกษา

อารมณ์ ความคิด การกระทำและแบบอย่างของครู ล้วนมีอิทธิพลต่อนักเรียนอย่างมาก เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความหวั่นไหวทางอารมณ์สูง และต้องการแบบอย่างจากบุคคลใกล้ชิด เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นตัวตนของเขาว่าเขาควรจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับตนเองและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ครูที่มีอารมณ์ดี มีทักษะการสอน ให้โอกาสวัยรุ่นได้แสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของเขา และเป็นแบบอย่างที่ดี จะทำให้วัยรุ่นเกิดความประทับใจ รู้สึกสนุกที่จะเรียน และมีความสุขในการเรียนรู้ จนพบว่าวัยรุ่นจำนวนไม่น้อยที่เลือกวิชาชีพครู เพราะเขารักครูที่สอนวิชานั้นๆ

ส่วนครูที่มีลักษณะเจ้าอารมณ์ดุ ไม่ให้เกียรติ ไม่รับฟังความคิดเห็นของวัยรุ่น เห็นตนเองเป็นศูนย์กลาง จะทำให้วัยรุ่นอึดอัด เก็บกด ก้าวร้าว จนถึงขั้นอาจไม่ชอบวิชาที่เรียน หรือหนีเรียนบางชั่วโมงได้

คุณลักษณะของครูผู้ให้คำปรึกษา

ครูผู้ที่จะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะส่วนตัว ดังต่อไปนี้
(จินแบรี, 2538)

1. รู้จัก และยอมรับตนเอง
2. อุดหนุน ใจเย็น
3. จริงใจ และตั้งใจช่วยเหลือผู้อื่น
4. มีท่าทีเป็นมิตร และมองโลกในแง่ดี
5. ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น และช่างสังเกต

6. ใช้คำพูดได้เหมาะสม

7. เป็นผู้รับฟังที่ดี

นอกจากนี้ ยังควรมีความสามารถในด้านอื่นๆ เช่น (กรมสุขภาพจิต, 2546)

1. มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา
2. มีความสามารถในการใช้ทักษะการให้คำปรึกษาได้อย่างเหมาะสม
3. มีความรู้ และเข้าใจในเรื่องการปรับตัว ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาทางสังคม

บทบาทของครูผู้ให้คำปรึกษา

1. ช่วยนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงให้เข้าใจปัญหา และความทุกข์ของตนเอง รวมทั้งสามารถหาแนวทางปรับลดหรือแก้ไขได้ด้วยตนเอง
2. ช่วยสนับสนุนด้านกำลังใจ ข้อมูลหรือความรู้ต่างๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อน เกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อนักเรียนเหล่านั้น
3. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในการให้ความช่วยเหลือ ป้องกัน และพัฒนา
4. ปรับปรุงและพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาอยู่เสมอโดยการเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือการศึกษาต่อ

จรรยาบรรณของครูผู้ให้คำปรึกษา

จรรยาบรรณของครูผู้ให้คำปรึกษาตามที่สมาคมแนะแนวแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดขึ้น มีดังนี้ (Ivey, 1980 อ้างถึงใน วัชร ทรัพย์มี, 2533)

1. ให้เกียรติและความเมตตาช่วยเหลือผู้ขอรับคำปรึกษาอย่างเต็มความสามารถ
2. รักษาความลับของผู้รับคำปรึกษา
3. ไม่ให้คำปรึกษาซ้อนกับครูผู้ให้คำปรึกษาอื่น
4. ไม่ระบุชื่อ รายละเอียดที่อาจทำให้ผู้รับคำปรึกษาเสียหาย ในข้อเขียน บทความ หรือปรึกษา
5. ชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการ กลวิธี และข้อจำกัดของการให้คำปรึกษาแก่ผู้รับคำปรึกษา

สำหรับประเทศไทยนั้นอนุโลมให้ใช้จรรยาบรรณนักแนะแนวของสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ดังนี้

1. ต้องรักษาความลับ และประโยชน์ของผู้รับคำปรึกษา
2. ต้องมีศรัทธาต่องานช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ รับผิดชอบต่อน้ำต้อยอย่างเคร่งครัด และมีวิจรรณญาณอันดี
3. ต้องให้บริการในขอบเขตความสามารถของตน ไม่หลอกลวงผู้ขอรับคำปรึกษาเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว
4. ต้องประพฤติอยู่ในขอบข่ายศีลธรรมจรรยาอันดีงามเป็นผู้ทรงคุณธรรมมีเมตตากรุณาต่อผู้รับคำปรึกษา
5. ต้องยึดมั่นในหลักวิชาชีพ เคารพสิทธิของผู้รับคำปรึกษา และไม่อคติในการให้บริการ

ดังนั้น การให้คำปรึกษาของครูแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง จึงควรปฏิบัติตามจรรยาบรรณของครูผู้ให้คำปรึกษาตามที่สมาคมแนะแนวแห่งสหรัฐอเมริกา และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทยกำหนด

การเตรียมตัวของครูผู้ให้คำปรึกษา

การเตรียมพร้อมของครูผู้ให้คำปรึกษาทั้งในเรื่องส่วนตัวสถานที่และการจัดการมีส่วนช่วยให้การปรึกษาประสบความสำเร็จ ครูผู้ให้คำปรึกษาจึงควรเตรียมพร้อมในเรื่องต่อไปนี้ (Meier & Davis, 1993)

1. การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย
2. สถานที่ให้คำปรึกษามีจิตเป็นสัดส่วน สามารถเก็บความลับได้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ และกล้าเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง รวมทั้งจัดหาเก้าอี้ที่นั่งสบายวางไว้ในลักษณะที่เป็นมุมฉากกันระหว่างที่นั่งของครูผู้ให้คำปรึกษาและนักเรียนผู้รับคำปรึกษาในระยะที่ไม่ห่างหรือใกล้กันมากนัก โดยอาจสังเกตจากท่าทางของนักเรียนว่าระยะห่างเท่าใดที่ทำให้นักเรียนรู้สึกสบายและผ่อนคลาย ระยะที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 3 - 5 ฟุต
3. เตรียมกระดาษทิชชูไว้ในกรณีที่นักเรียนผู้รับคำปรึกษาร้องให้
4. ตรงต่อเวลานัดหมายทั้งเริ่มต้น และสิ้นสุดการให้คำปรึกษา โดยทั่วไปแล้วการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง ควรใช้เวลา 45 - 50 นาที สำหรับการให้คำปรึกษารายบุคคล และ 60 - 90 นาที สำหรับการให้คำปรึกษากลุ่ม และควรอยู่ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือนต่อราย หรือต่อกลุ่ม
5. หลีกเลี่ยงการนัดหมายอื่นในเวลาเดียวกับที่นัดให้คำปรึกษา (ในกรณีที่นักเรียนนัดหมายไว้ล่วงหน้าแล้ว)

สิ่งที่ครูควรปฏิบัติขณะให้คำปรึกษา

ขณะให้คำปรึกษาแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ครูควรปฏิบัติดังนี้ (Meier & Davis, 1993 ; Faiver, Eisengart an Colonna, 1995)

1. สนใจ รับรู้ เข้าใจ และยอมรับในเรื่องราว และความรู้สึกของนักเรียนโดยไม่มีเงื่อนไขหรืออคติ
2. ให้ความสำคัญกับภาษาท่าทางของนักเรียนให้มาก หากพบว่า คำพูดกับท่าทางของนักเรียนขัดแย้งกัน ให้เชื่อภาษาท่าทางและสะท้อนกลับให้นักเรียนรับรู้ เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจตัวเองมากขึ้น เช่น “เธอบอกว่าเธอเสียใจกับเรื่องนี้มาก แต่ขณะที่เธอพูดว่าเสียใจ ครูเห็นเธอยิ้ม จริงๆ แล้วเธอรู้สึกอย่างไร”
3. ตั้งใจฟังในสิ่งที่นักเรียนพูด เพื่อทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำพูดเหล่านั้น
4. แสดงความห่วงใย ใส่ใจ ยอมรับ ให้เกียรติ ให้ความหวัง และกำลังใจว่านักเรียนจะจัดการกับความไม่สบายใจได้
5. งดเว้นการทำกิจกรรมอื่นขณะให้คำปรึกษา เช่น การรับโทรศัพท์หรือการนัดหมายใดๆ ถ้าเป็นไปได้ควรแขวนป้ายห้ามรบกวนไว้หน้าห้อง
6. ให้ใช้ภาษาท่าทาง เช่น การสบตา ผงกศีรษะ ตอบรับสั้นๆ หรือพูดสั้นตรงประเด็น ยกเว้นการสรุปอาจพูดยาวได้แต่ไม่ควรยาวเกิน 2 - 3 ประโยคติดต่อกัน
7. หลีกเลี่ยงการถามข้อมูลทีละเล็กละน้อย หรือเจาะจงเกินไป เพราะอาจทำให้นักเรียนอึดอัดใจ และไม่ให้ความร่วมมือในการปรึกษาได้
8. หลีกเลี่ยงการแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติตามความเห็นของครู เพราะนักเรียนอาจเคยปฏิบัติในสิ่งที่ครูแนะนำมาแล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ หรืออาจเป็นคำแนะนำที่นักเรียนไม่ต้องการ ซึ่งจะทำให้ นักเรียนหลีกเลี่ยงที่จะมารับคำปรึกษาในครั้งต่อไปได้
9. ควรแสดงความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจนักเรียน แต่ไม่ควรมีส่วนร่วม หรือเห็นชอบกับพฤติกรรมของนักเรียน

การเกิดอารมณ์ร่วมและการเห็นชอบกับพฤติกรรมของนักเรียน จะเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนคิดและทำพฤติกรรมเหมือนเดิมที่ทำให้นักเรียนไม่มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ครูจึงไม่ควรทำ แต่ความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจจะช่วยให้เด็กนักเรียนสำรวจปัญหาของเขา ตระหนักรู้ถึงอารมณ์และความคิด ซึ่งจะช่วยให้เด็กนักเรียนเข้าใจว่าสิ่งไหนควรทำเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น

10. หลีกเลี่ยงการรีบด่วนที่จะแก้ปัญหาโดยที่นักเรียนไม่มีโอกาสได้เล่าระบาย เพื่อสำรวจปัญหา และสาเหตุมากพอที่จะทำให้ทั้งครูและนักเรียนไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง ส่งผลให้หาแนวทางแก้ปัญหาได้ไม่มีประสิทธิภาพ หรือเด็กนักเรียนไม่นำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติต่อ

หลังจากการให้คำปรึกษาแต่ละครั้งแล้วครูควรบันทึกผลการให้คำปรึกษาไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการให้คำปรึกษาต่อไป และเมื่อให้คำปรึกษาแก่นักเรียนแต่ละคนจนจบกระบวนการแล้ว ควรสรุปผลการให้คำปรึกษาเพื่อติดตามผลต่อไป และต้องระมัดระวังที่จะไม่นำเรื่องราวของเด็กนักเรียนไปพูดในที่ต่างๆ แม้จะไม่เอ่ยชื่อก็ตาม เพราะคนฟังอาจปะติดปะต่อเรื่องราวเองได้

ภาพรวมของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

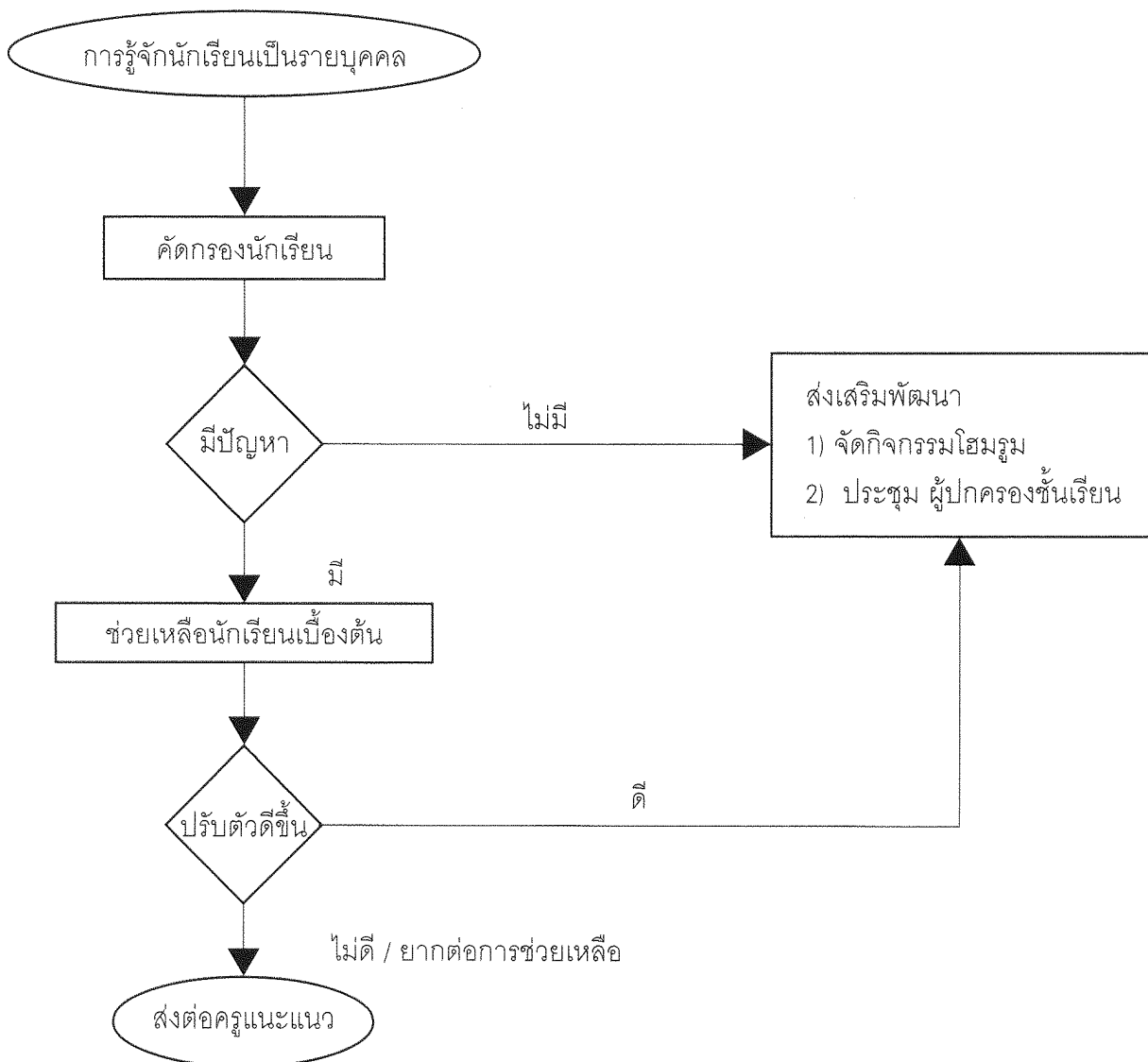
ระบบการดูแลนักเรียนเป็นกระบวนการดูแลนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนให้เข้ากับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารทั้งระบบโรงเรียน โดยอาศัยศักยภาพและความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีกับครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และฝ่ายปกครอง อย่างไรก็ตาม การดูแลโดยระบบโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว ไม่อาจช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายัยรุนแรงอย่างครบวงจรได้ การดำเนินงานด้านวัยรุนแรงจึงจำเป็นต้องมีการประสานงานอย่างดีระหว่างครอบครัว ระบบโรงเรียน และระบบสาธารณสุขที่ต้องรับส่งต่อ ปัญหาวัยรุนแรงที่สำคัญและเร่งด่วนคือปัญหาสารเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาทำร้ายตนเอง พฤติกรรมก้าวร้าว และปัญหาถูกข่มขืน ซึ่งส่งผลกระทบต่อวัยรุนแรง ครอบครัวและชุมชน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

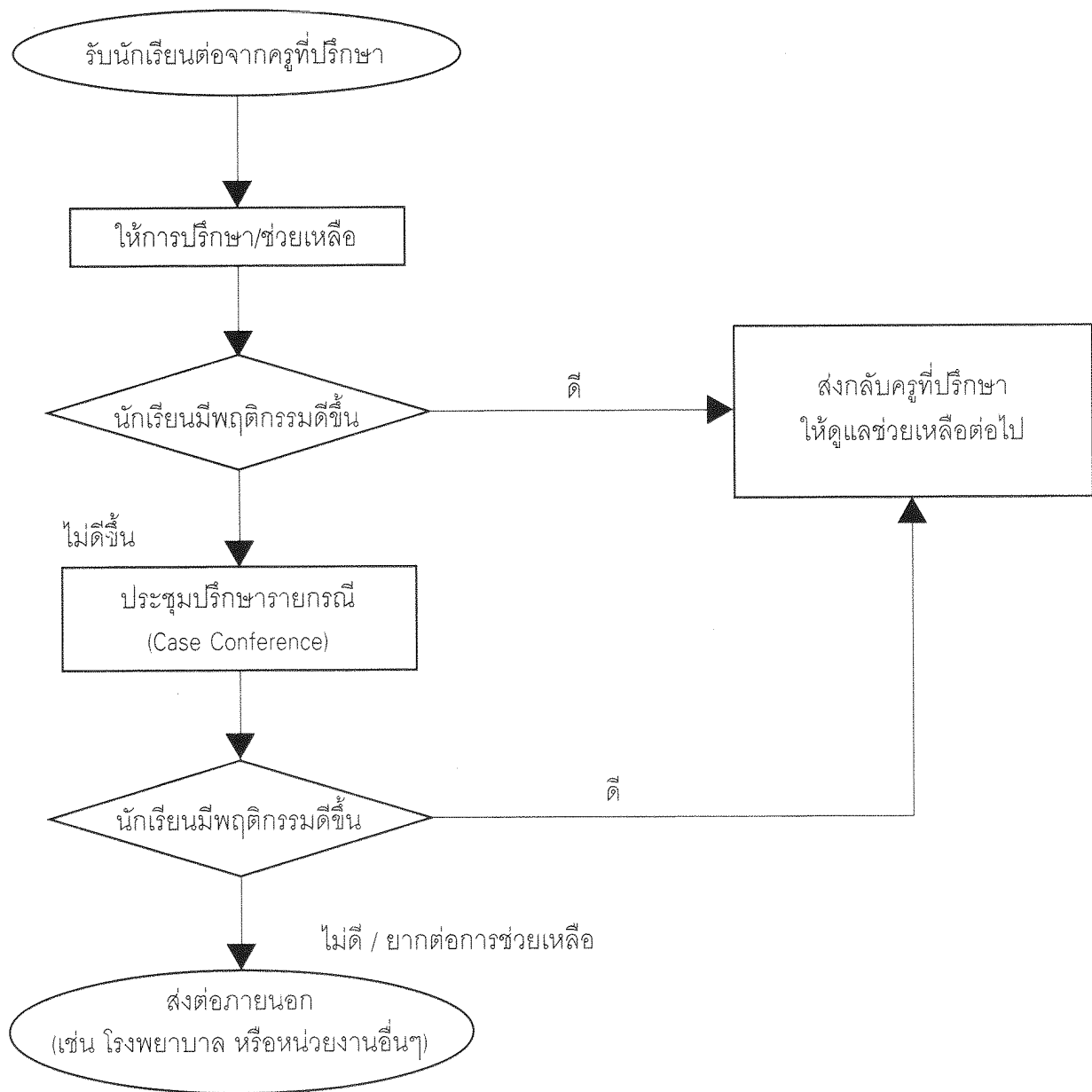
1. แนวคิดเป็นการสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้ากับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการบริหารทั้งระบบโรงเรียนอาศัยศักยภาพและความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีกับครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และฝ่ายปกครอง โดยดำเนินการตาม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การวางระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Plan) ตามแผนภาพ

ก. แผนภาพแสดงแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา

ข. แผนภาพแสดงแนวทางเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนของครูแนะแนว / ฝ่ายปกครอง

2) การดำเนินการตามระบบ (Do)

3) การประเมินระบบ (Check) โดยมีการประเมินตรวจสอบตนเองเป็นประจำของทีมครูที่ปรึกษาและการประเมินเพื่อทบทวนของโรงเรียนเป็นระยะ

4) การปรับปรุงพัฒนา (Act) อันเป็นผลจากการประเมิน

การคัดกรองครูที่ปรึกษาจะคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา จากข้อมูลใหญ่ๆ 4 ด้าน คือ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและอื่นๆ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียนสะสมของนักเรียน การใช้แบบสำรวจพฤติกรรม (SDQ : Strengths and Difficulties Questionnaire)

แนวทางการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนที่สำคัญ คือ

1. ต้องแจกแจงลักษณะของปัญหาให้ชัดเจน ในรูปแบบของการแสดงออกทางพฤติกรรมความคิดหรืออารมณ์ เช่น

ปัญหานักเรียนไม่มีระเบียบ

สวมเสื้อ / กางเกงไม่ถูกระเบียบ

ผมยาวผิดระเบียบ

จดสมุดจดงานไม่เรียบร้อย ฯลฯ

ก้าวร้าว

ชอบทะเลาะกับเพื่อนในชั้นเรียน/นอกโรงเรียน

พูดเสียงดัง กระโชกโฮกฮาก

ชอบเตะ ต่อย มีเรื่องกับเพื่อน

ชอบเถียงเวลาครูสอน

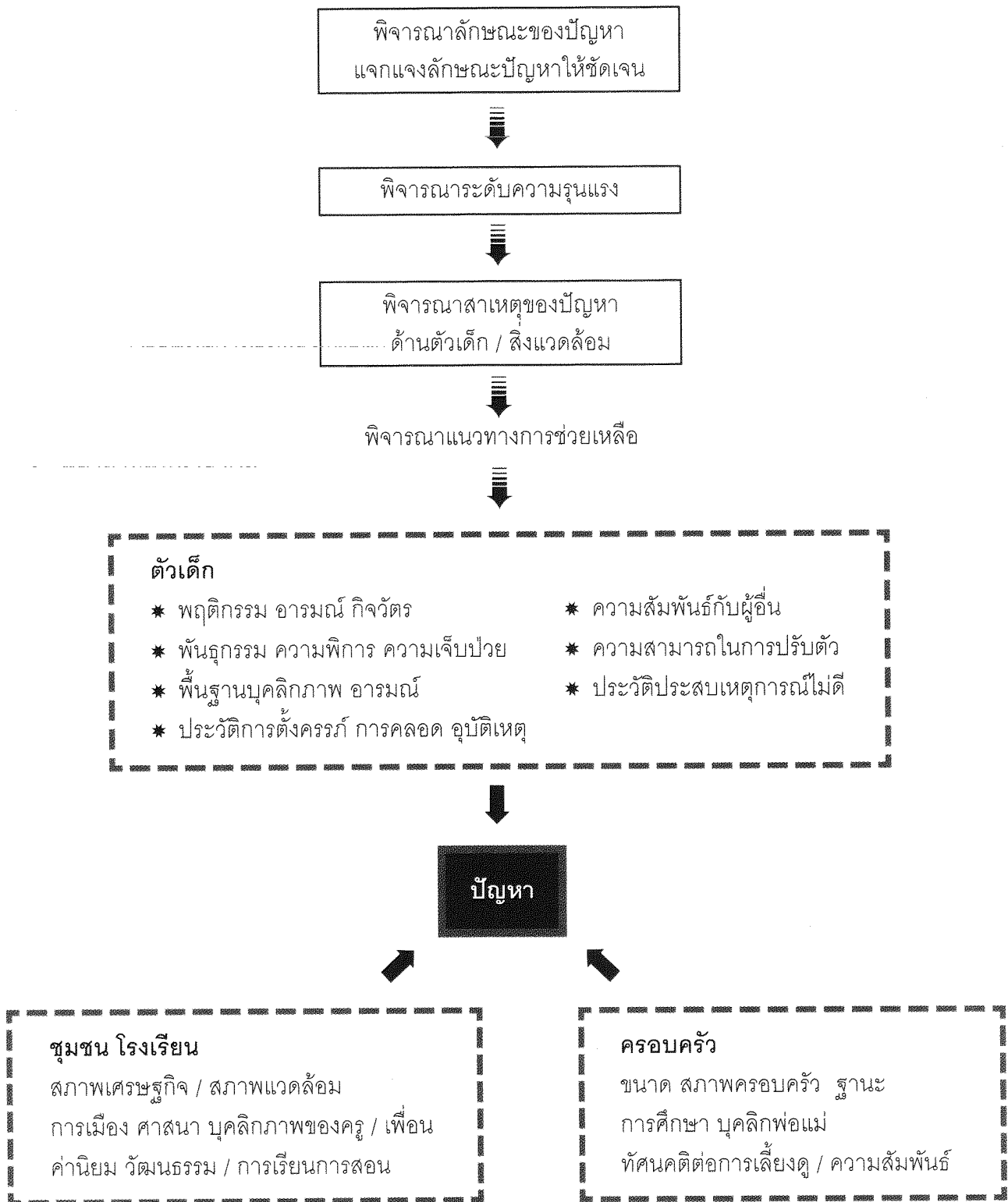
2. พิจารณาระดับความรุนแรงและความถี่ของการเกิดพฤติกรรม เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือปัญหาที่มีอันตราย เช่น เด็กหญิงที่ตั้งครรภ์ในช่วงที่เรียน เนื่องจากมีปัญหาครอบครัว ควรให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ก่อนที่จะช่วยเรื่องปัญหาครอบครัว

3. พยายามค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เป็นต้นเหตุที่แท้จริงของตัวปัญหา

เทคนิคการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

ในการวิเคราะห์ปัญหา สามารถใช้กลวิธีในการวิเคราะห์ได้หลายรูปแบบ เช่น การระดมความคิด การวิเคราะห์แรงกดดันเชิงบวก การลำดับเหตุการณ์ตามเวลาที่เกิด การใช้แผนภูมิแกงปลา เป็นต้น ซึ่งในที่นี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา โดยใช้แผนภูมิแกงปลา

เทคนิคการวิเคราะห์ปัญหา

1. ทักษะพื้นฐานในการสำรวจ

ทักษะการฟัง

การฟัง คือ การที่ครูที่ปรึกษารับฟังความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของนักเรียน ในขณะที่ให้การดูแลช่วยเหลือ

การฟังอย่างใส่ใจ หรือ (LADDER) หมายถึง

L = LOOK มองประสานสายตา ตั้งใจฟัง มีสติ และพยายามจับประเด็นสำคัญในปัญหาของนักเรียน

A = ASK ชักถามในจุดที่สงสัยในประเด็นปัญหา และแกะรอยตามประเด็นปัญหาของนักเรียน

D = DON'T INTERRUPT ไม่แทรกหรือขัดจังหวะ ถ้าในกรณีนักเรียนพูดมากและวกวน ใช้การสรุปประเด็นปัญหาเป็นช่วงๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

D = DON'T CHANGE THE SUBJECT ไม่เปลี่ยนเรื่อง ให้แกะรอยตามประเด็นปัญหาของนักเรียนไปแต่ละประเด็น ไม่เปลี่ยนเรื่องไปมา

E = EMOTION ใส่ใจการแสดงออกทางอารมณ์ของนักเรียนทั้ง Verbal และ non-verbal

R = RESPONSE แสดงสีหน้า ท่าทางตอบสนอง

ทักษะการสังเกต

การสังเกต คือ การใช้การมองด้วยตาและรับฟังด้วยหู เพื่อรับรู้สิ่งต่างๆ ที่นักเรียนแสดงออกมา ทั้ง Verbal และ Non-verbal รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในคำพูด และระหว่างคำพูดกับพฤติกรรมที่แสดงออกมาและแปลความหมายเหล่านั้นเป็นคำพูดให้นักเรียนได้รับรู้และเข้าใจตนเองมากขึ้น

ทักษะถาม

การถาม คือ การที่ครูตั้งคำถามแก่นักเรียน เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา และเรื่องราวต่างๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือ

แนวทางการใช้ทักษะถาม

1. คำถามปิด หมายถึง คำถามที่กำหนดทิศทางในการตอบไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้ตอบเพียงแค่เลือกทิศทางใดทิศทางหนึ่งเท่านั้น หรือเป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงสั้นๆ

2. คำถามเปิด หมายถึง คำถามที่ไม่ได้กำหนดขอบเขตของการตอบ เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบตอบได้อย่างอิสระ ทำให้ได้ข้อมูลของนักเรียนเพิ่มขึ้น คำถามเปิดช่วยให้นักเรียนมีโอกาสพูดถึงความคิด ความรู้สึก และบรรยายสิ่งที่ปัญหาตามความต้องการของตนเอง คำถามเปิดจะมีลักษณะของคำถามที่ใช้คำว่า “อะไร” “อย่างไร” “เพราะอะไร”

ทักษะสะท้อนความรู้สึก

การสะท้อนความรู้สึก คือ การที่ครูที่ปรึกษารับรู้ถึง ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของนักเรียนที่แสดงออกมา โดยภาษาพูดและภาษาท่าทาง และครูที่ปรึกษาทำหน้าที่ให้ข้อมูลย้อนกลับด้วย ภาษาพูดที่เหมาะสม ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความรู้สึกของตนเอง และสามารถมองปัญหาของตนเองได้อย่างชัดเจน

แนวทางการใช้ทักษะสะท้อนความรู้สึก

1. ครูที่ปรึกษาต้องใช้ทักษะการฟังอย่างใส่ใจ และสังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก เช่น น้ำเสียง ความเร็วในการพูด สีหน้า แววตา เพื่อสามารถร่วมรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของนักเรียน แล้วสื่อออกมาเป็นคำพูดให้นักเรียนรับรู้ได้ ว่าครูเข้าใจความรู้สึกของเขา และเพื่อให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของตนเองอย่างชัดเจน
2. เลือกใช้คำที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด ที่สามารถสื่อถึงความรู้สึกของนักเรียนได้อย่างชัดเจน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
3. ใช้ น้ำเสียงและท่าทางที่ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นใจ รู้สึกว่ามีคนเข้าใจ
4. ไม่ควรใช้คำว่า “รู้สึก” ให้บ่อยครั้ง ไม่ใช้คำซ้ำ ควรหาวิธีเปลี่ยนแปลงคำพูดหลายๆ แบบ และการสะท้อนความรู้สึกไม่ควรลงท้ายด้วยประโยค “ใช่ไหมคะ” หรือ “ใช่ไหมครับ”

ทักษะทวนความ

การทวนความ เป็นการพูดในสิ่งที่นักเรียนได้บอกเล่า หรือพูดไปแล้วอีกครั้งหนึ่ง โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นแง่ของภาษาหรือความรู้สึกที่แสดงออกมา และไม่มีการเพิ่มเติมหรือใส่ความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาลง ไม่มีการตีความ

ภาคผนวก จ

คำสั่งโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

ที่ รพจ 08/501

วันที่ 3 พฤศจิกายน 2546

เรื่อง ขออนุมัติดำเนินงานโครงการ

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

ตามที่โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ได้รับอนุมัติดำเนินงานโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการติดสารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ในปีงบประมาณ 2547 เป็นเงิน 500,000 บาท (ห้าแสนบาทถ้วน) ซึ่งได้รับงบประมาณจากกรมสุขภาพจิต ในหมวด 900 (วิจัย) เพื่อให้การดำเนินงานแล้วเสร็จตามแผนที่วางไว้ จึงใคร่ขออนุมัติดำเนินงานโครงการ ดังรายละเอียดที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ จะเป็นพระคุณ

(นางธีราพร มณีนาค)

พยาบาลวิชาชีพ 7

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

ที่ รพจ 08 /503

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2546

เรื่อง ขออนุมัติแต่งตั้งคณะดำเนินงานตามโครงการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

ตามที่กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข อนุมัติให้โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ ดำเนินการตามโครงการวิจัย การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคม และจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี ปีงบประมาณ 2547 นั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามจุดประสงค์และแผนที่วางไว้ด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงใคร่ขออนุมัติแต่งตั้งคณะทำงาน ดังรายนามต่อไปนี้

คณะดำเนินงานตามโครงการฯ

1. นางธีราพร มณีนาถ	พยาบาลวิชาชีพ 7	งานสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน
2. นางละเอียด ปัญญาใหญ่	พยาบาลวิชาชีพ 8	งานสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน
3. นางไพลิน ปรัชญคุปต์	นักสังคมสงเคราะห์ 6	กลุ่มงานสังคมสงเคราะห์
4. นายกิริติ สุวรรณศรี	พยาบาลวิชาชีพ 5	กลุ่มงานส่งเสริมวิชาการและบริการสุขภาพจิต
5. นางนิภา ยอดสง่า	พยาบาลวิชาชีพ 6	งานจิตสังคมบำบัด
6. นายปริชา สุวังบุตร	นักวิชาการสาธารณสุข 5	ศูนย์สุขภาพจิตที่ 6
7. นางณัฐิกา ราชบุตร	พยาบาลวิชาชีพ 5	กลุ่มการพยาบาล
8. น.ส.เอมหทัย ศรีจันทร์กล้า	พยาบาลวิชาชีพ 6	กลุ่มการพยาบาล

โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดในการทำวิจัยตามโครงการ การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรม การใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี
2. เขียนและพัฒนาโครงร่างวิจัยและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ประสานงานในการดำเนินงานโครงการวิจัย
4. รายงานผลการศึกษาและความคืบหน้าของการดำเนินงานเป็นระยะและต่อเนื่อง
5. เก็บรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลภาคสนาม
6. วิเคราะห์ข้อมูลวิจัย
7. ติดตามกำกับและประเมินผลการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้
8. จัดทำรายงานผลการวิจัย
9. นำเสนอผลการศึกษา และแนวทางในการนำผลการศึกษาที่ได้มาไปใช้

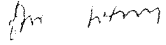
คณะดำเนินการข้อมูลวิจัยภาคสนามตามโครงการฯ

1. นางละเอียด	ปัญญาใหญ่	พยาบาลวิชาชีพ 8	ประธาน
2. นางธีราพร	มณีนาถ	พยาบาลวิชาชีพ 7	คณะทำงาน
3. นางไพลิน	ปรัชญคุปต์	นักสังคมสงเคราะห์ 6	คณะทำงาน
4. นายวิรัช	สุดจันทร์ฮาม	พยาบาลวิชาชีพ 7	คณะทำงาน
5. ณัฐริกา	ราชบุตร	พยาบาลวิชาชีพ 5	คณะทำงาน
6. น.ส.เอมหทัย	ศรีจันทร์หล้า	พยาบาลวิชาชีพ 6	คณะทำงาน
7. นางปรียาภรณ์	เสริมอ้วน	พยาบาลเทคนิค 6	คณะทำงาน
8. นางมยุรี	จงศิริ	นักวิชาการสาธารณสุข 7	คณะทำงาน
9. น.ส.สิริมน	ไชยเชษฐ์	นักวิชาการสาธารณสุข 7	คณะทำงาน
10. นางกษมา	วุฒิสาร	พยาบาลวิชาชีพ 5	คณะทำงาน
11. นางยุพิน	แสงแก้ว	พยาบาลวิชาชีพ 5	คณะทำงาน
12. นางหนูทอง	บุระคำ	พยาบาลวิชาชีพ 5	คณะทำงาน
13. นายศราวุธ	วรัญชพุกษ	นักวิชาการสาธารณสุข 5	คณะทำงาน
14. น.ส. สติดาภรณ์	สุรติย์	นักวิชาการสาธารณสุข 6	คณะทำงาน
15. นายสุรเชษฐ์	ดวงผาตา	นักวิชาการสาธารณสุข 6	คณะทำงาน
16. น.ส.พรพิมล	พงษ์ไทย	นักวิชาการสาธารณสุข 6	คณะทำงาน
17. นางบรรจง	ประทุม	เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข 6	คณะทำงาน
18. นางเทพี	รอดชาติเมือง	นักวิชาการสาธารณสุข 7	คณะทำงาน
19. นางทัศนีย์	จันทปุม	พยาบาลวิชาชีพ 7	คณะทำงาน

โดยมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1. เก็บรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลภาคสนาม
2. หน้าที่อื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาด้วย จะเป็นพระคุณ

(นางธีราพร มณีนาถ)
พยาบาลวิชาชีพ 7

16/10/20

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

ที่ รพจ 08/584

วันที่ 22 มีนาคม 2547

เรื่อง ขออนุมัติแต่งตั้งคณะทำงานโครงการอบรมทักษะพื้นฐานในการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

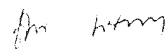
ตามที่โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ อนุมัติให้สำนักผู้ช่วยผู้อำนวยการดำเนินการโครงการอบรมทักษะพื้นฐานในการให้การปรึกษาและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครูในสถานการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและจิตลักษณะกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนวและอาจารย์ฝ่ายปกครอง จากสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฯ ในวันที่ 3 - 4 เมษายน 2547 โดยคณะทำงานและคณะวิทยากรทั้งจากภายในและภายนอกโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ จึงใคร่ขออนุมัติแต่งตั้งคณะทำงานและคณะวิทยากรดังรายนามต่อไปนี้

คณะทำงาน	1. นางละเอียด	ปัญญาใหญ่	พยาบาลวิชาชีพ 8
	2. นางธีราพร	มณีนาถ	พยาบาลวิชาชีพ 7
	3. นายกิริติ	สุวรรณศรี	พยาบาลวิชาชีพ 6
	4. นางนิภา	ยอดสง่า	พยาบาลวิชาชีพ 6
	5. นางณัฐิกา	ราชบุตร	พยาบาลวิชาชีพ 5
	6. น.ส.เอมหนัย	ศรีจันทร์หล้า	พยาบาลวิชาชีพ 6
คณะวิทยากร	1. นางอรพิน	ยอดกลาง	พยาบาลวิชาชีพ 7
	2. นางกานดา	ผางค์	นักจิตวิทยา 6
	3. น.ส.ลัดดา	ศักดิ์เดชฤทธิ์	นักสังคมสงเคราะห์ 5

ดังรายละเอียดตามโครงการที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาด้วย จะเป็นพระคุณ

(นางธีราพร มณีนาถ)
พยาบาลวิชาชีพ 7

น.ส.ลัดดา

ภาคผนวก ช

ภาพแสดงกิจกรรมขณะดำเนินการจัดอบรมทักษะพื้นฐาน
การให้การปรึกษา และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
สุขภาพจิตสำหรับครู

ภาพกิจกรรม

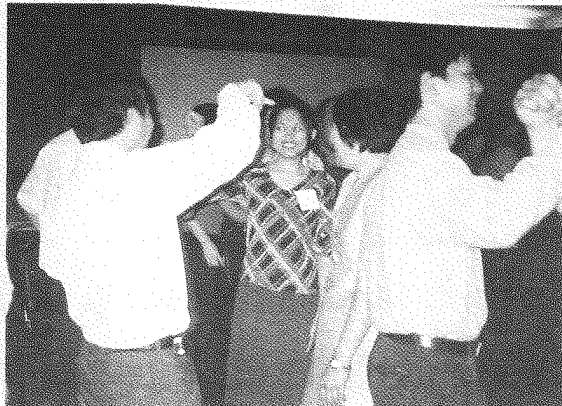

กิจกรรมที่ 1 วิทยากรบรรยายให้ความรู้

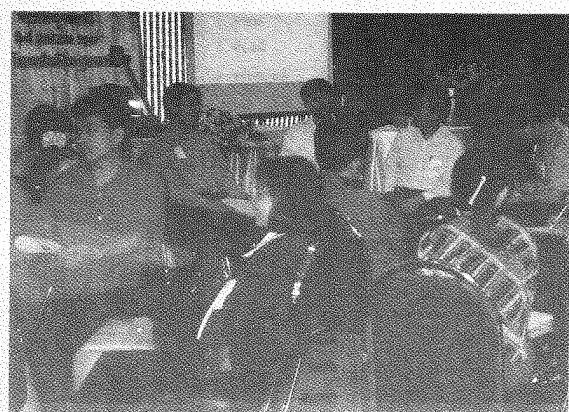
ภาพแสดงกิจกรรมขณะดำเนินการ
จัดอบรมทักษะพื้นฐานการให้การ
ปรึกษาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มี
ปัญหาสุขภาพจิตสำหรับครู

กิจกรรมที่ 2 ← กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ → กิจกรรมที่ 3

กิจกรรมที่ 4

กิจกรรมที่ 5

→ ร่วมกันแก้ไขปัญหาและหาแนวทางช่วยเหลือ
นักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต ←